

דניאל Daniel

- 1¹ בשנת שלוש למלכות יהויקים מלך־יהודה בא נבוכדנאצר מלך־בבל ירושלם ויצר עליה:
- 2² ויתן אדני בידו את־יהויקים מלך־יהודה ומקצת כלי בית־האלהים ויביאם ארץ־שנער בית אלהיו ואת־הכלים הביא בית אוצר אלהיו:
- 3³ ויאמר המלך לאשפנז רב סריסו להביא מבני ישראל ומזרע המלוכה ומן־הפרתמים:
- 4⁴ ילדים אשר אין־בהם כל־מום וטובי מראה ומשכילים בכל־חכמה וידעי דעת ומביני מדע ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך וללמדם ספר ולשון כשדים:
- 5⁵ וימן להם המלך דבר־יום ביומו מפת־בג המלך ומיין משתיו ולגדלם שנים שלוש ומקצתם יעמדו לפני המלך:
- 6⁶ ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל ועזריה:
- 7⁷ וישם להם שר הסריסים שמות וישם לדניאל בל־טשאצר ולחנניה שדרך ולמישאל מישך ולעזריה עבד נגו:
- 8⁸ וישם דניאל על־לבו אשר לא־יתגאל בפת־בג המלך ובין משתיו ויבקש משר הסריסים אשר לא יתגאל:
- 9⁹ ויתן האלהים את־דניאל לחסד ולרחמים לפני שר הסריסים:
- 10¹⁰ ויאמר שר הסריסים לדניאל ירא אני את־אדני המלך אשר מנה את־מאכלכם ואת־משתיכם אשר למה יראה את־פניכם זעפים מן־הילדים אשר כגילכם וחיבתם את־ראשי למלך:
- 11¹¹ ויאמר דניאל אל־המלצר אשר מנה שר הסריסים על־דניאל חנניה מישאל ועזריה:
- 12¹² נסנא את־עבדיך ימים עשרה ויתגדלנו מן־הזרעים ונאכלה ומים ונשתה:
- 13¹³ ויראו לפניך מראינו ומראה הילדים האכלים את פת־בג

הַמֶּלֶךְ וְכַאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה עִם־עַבְדֶּיךָ:
¹⁴ וַיִּשְׁמַע לָהֶם לְדַבֵּר הַזֶּה וַיִּנָּסֶם יָמִים עֲשָׂרָה:
¹⁵ וּמִקְצֵת יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מִרְאִיהֶם טוֹב וּבְרִיאֵי בָשָׂר מִן־
 כָּל־הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֵת פֶּתַבַּג הַמֶּלֶךְ:
¹⁶ וַיְהִי הַמֶּלֶצֶר נֹשֵׂא אֶת־פֶּתַבַּגָּם וַיֵּין מִשְׁתִּיהֶם וַנְתֵן לָהֶם
 זֶרְעָנִים:

¹⁷ וְהַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַרְבַּעַתָּם נָתַן לָהֶם הָאֱלֹהִים מִדָּע וְהַשְּׂכֵל
 בְּכָל־סֵפֶר וְחֻכְמָה וְדַנְיָאֵל הַבֵּינן בְּכָל־חֻזֹן וְחִלְמוֹת:
¹⁸ וּלְמִקְצֵת הַיָּמִים אֲשֶׁר־אָמַר הַמֶּלֶךְ לְהַבִּיאֵם וַיְבִיֵאֵם שָׂר
 הַסְּרִיסִים לִפְנֵי נְבֻכַדְנֶצַּר:
¹⁹ וַיְדַבֵּר אִתָּם הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִמְצָא מִכְּלָם כְּדַנְיָאֵל חֲנַנְיָה
 מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרָיָה וַיַּעֲמָדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:
²⁰ וְכָל דְּבַר חֻכְמַת בִּינָה אֲשֶׁר־בִּקֶּשׂ מֵהֶם הַמֶּלֶךְ וַיִּמְצָאֵם
 עֲשָׂר יָדוֹת עַל כָּל־הַחֲרָטְמִים הָאֲשָׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל־מַלְכוּתוֹ:
²¹ וַיְהִי דַנְיָאֵל עַד־שְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ:

2 ¹ וּבְשְׁנַת שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת נְבֻכַדְנֶצַּר חָלַם נְבֻכַדְנֶצַּר חִלְמוֹת
 וַתִּתְפָּעֶם רוּחוֹ וַשְּׁנָתוֹ נִהְיָתָה עָלָיו:
² וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְקָרָא לְחֲרָטְמִים וְלֹאֲשָׁפִים וְלִמְכַשְׁפִּים
 וְלִכְשָׂדִים לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ חִלְמוֹתָיו וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲמָדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:
³ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמֶּלֶךְ חֲלוֹם חִלְמָתִי וַתִּפְּעֶם רוּחִי לְדַעַת אֶת־הַחֲלוֹם:
⁴ וַיַּדְבְּרוּ הַכְּשָׂדִים לְמֶלֶךְ אַרְמִית

⁴ responderuntque Chaldei regi syriace

⁴ καὶ ἐλάλησαν οἱ Χαλδαῖοι τῷ βασιλεῖ Συριστί

⁴ καὶ ἐλάλησαν οἱ Χαλδαῖοι πρὸς τὸν βασιλέα Συριστί

מְלִכָא לְעַלְמִין חַיִּי אָמַר³ חֵלְמָא לְעַבְדֶּיךָ² וּפְשָׂא נְחִוָא¹:

rex in sempiternum vive dic somnium servis tuis et interpretationem eius indicabimus

Βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι, σὺ εἶπὸν τὸ ἐνύπνιον τοῖς παισίν σου, καὶ τὴν

¹ Verb, pael imperfect, first person common plural

² Noun, masculine singular construct with second person masculine singular suffix

³ Verb, pael imperative, masculine singular

σύγκρισιν ἀναγγελοῦμεν.

Κύριε βασιλεῦ, τὸν αἰῶνα ζῆθι, ἀνάγγειλον τὸ ἐνύπνιον σου τοῖς παισὶ σου, καὶ ἡμεῖς σοι φράσομεν τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ.

מֶלֶךְ	king	BH: מֶלֶךְ to be or become king or queen, reign
חֲלֵם	dream	BH: חֲלֵם to dream
הִגִּיד	(Pael) (Aphel) to show, interpret, explain, inform, declare	BH: הִגִּיד (Piel) to tell, declare, show, make known

עֲנֵה מֶלֶךְ וְאָמַר לְכַשְׁדָּאֵי מִלְתָּא מִנִּי אֲזַדָּא הֵן לָא תְהוּדְעוּנִי¹
 חֲלֵמָא וּפְשָׂרָה הַדְּמִין תְּתַעְבְּדוּן וּבְתִיכּוֹן נְגֻלִי יִתְשָׁמוּן²:

⁵ et respondens rex ait Chaldeis sermo recessit a me nisi indicaveritis mihi somnium et coniecturam eius peribitis vos et domus vestrae publicabuntur

⁵ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν τοῖς Χαλδαίοις Ὁ λόγος ἀπ ἐμοῦ ἀπέστη, ἐὰν μὴ γνωρίσητέ μοι τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ, εἰς ἀπώλειαν ἔσεσθε, καὶ οἱ οἴκοι ὑμῶν διαρπαγήσονται,

⁵ἀποκριθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς εἶπε τοῖς Χαλδαίοις ὅτι Ἐὰν μὴ ἀπαγγείλητέ μοι ἐπ ἀληθείας τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν τούτου σύγκρισιν δηλώσητέ μοι, παραδειγματισθήσεσθε, καὶ ἀναληφθήσεται ὑμῶν τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὸ βασιλικόν,

כַּשְׁדָּאֵי	Chaldean = “clod breakers”	the inhabitants of Chaldea, living on the lower Euphrates and Tigris; those persons considered the wisest in the land
מִלָּה	word, utterance, command	BH: מִלָּה word, speech, utterance מָלַל to speak, utter, say
אֲזַדָּא	(P'al) to be gone	of uncertain derivation
הֲוּן	behold, if, whether	BH: הֲוּן interj. behold, lo, though hypothetical part
הַדְּמִין	member, limb, member of the body	c.BH: הַדְּמִין stool, footstool
עָבַד	(Ithp'al) to be done, be performed, be executed, be carried out	BH: עָבַד
נְגֻלִי	refuse-heap	perh. loan-word

וְהֵן חֲלֵמָא וּפְשָׂרָה תְּתַחֲוּן³ מִתְּנֵן וּנְבֻזָּה וַיִּקֶּר שְׂגִיא תְּקַבְּלוּן⁴
 מִן־קְדָמִי לְהֵן חֲלֵמָא וּפְשָׂרָה תְּתַחֲוּן⁴:

⁶ si autem somnium et coniecturam eius narraveritis praemia et dona et honorem multum accipietis a me somnium igitur et interpretationem eius indicate mihi

⁶ἐὰν δὲ τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ γνωρίσητέ μοι, δόματα καὶ δωρεὰς καὶ τιμὴν πολλὴν λήμψεσθε παρ ἐμοῦ, πλὴν τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀπαγγείλατέ μοι.

¹ יָדַע Verb, haph imperfect, second person masculine plural with first person common singular suffix

² שָׁמַע Verb, hape imperfect, third person masculine plural

³ חָוָה Verb, haph imperfect, second person masculine plural

⁴ Verb, haph imperative, masculine plural with first person common singular suffix

ἔαν δὲ τὸ ἐνύπνιον διασαφήσητέ μοι καὶ τὴν τούτου σύγκρισιν ἀναγγείλητε, λήψεσθε δόματα παντοῖα καὶ δοξασθήσεσθε ὑπὲρ ἐμοῦ, δηλώσατέ μοι τὸ ἐνύπνιον καὶ κρίνατε.

מִתְּנָא	gift	from נתן
נְבוּזָבֶה	reward	of uncertain derivation
יְקָר	honour, esteem	ibid BH: price, value, preciousness, honour, splendour, pomp; from יָקַר
שְׁגִיָּא	great, much	BH: שְׁגִיָּא great (of God)

עֲנוּ תַּנְיִנוֹת וְאָמְרִין מְלִכָּא חֲלֵמָא יֹאמְרִי לְעִבְדוּהִי וּפְשָׁרָהּ נְהַחֲוֹהָ:

⁷ responderent secundo atque dixerunt rex somnium dicat servis suis et interpretationem illius indicabimus ⁷

ἀπεκρίθησαν δεύτερον καὶ εἶπαν Ὁ βασιλεὺς εἰπάτω τὸ ἐνύπνιον τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελοῦμεν.

⁷ἀπεκρίθησαν δὲ ἐκ δευτέρου λέγοντες Βασιλεῦ, τὸ ὄραμα εἰπὸν, καὶ οἱ παῖδες σου κρινούσι πρὸς ταῦτα.

תַּנְיִנוֹת	second	BH: תַּנְיִנְתָּ two; second
-------------	--------	------------------------------

עָנָה מְלִכָּא וְאָמַר מִן־יָצִיב יָדַע אֲנָהּ דִּי עֲדָנָא אֲנַתּוּן זְבִינִין כָּל־קָבֵל דִּי חֲזִיתוּן דִּי אֲזָדָא מִנִּי מְלִתָּא:

⁸ respondit rex et ait certo novi quia tempus redimitis scientes quod recesserit a me sermo

⁸ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν Ἐπ' ἀληθείας οἶδα ἐγὼ ὅτι καιρὸν ὑμεῖς ἐξαγοράζετε, καθότι εἶδετε ὅτι ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ τὸ ῥῆμα,

⁸καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς Ἐπ' ἀληθείας οἶδα ὅτι καιρὸν ὑμεῖς ἐξαγοράζετε, καθάπερ ἐωράκατε ὅτι ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ τὸ πρᾶγμα, καθάπερ οὖν προστέταχα, οὕτως ἔσται,

יָצִיב	patiesi; adj: <i>adjective, masculine singular</i>	יצב(Pael) to make stand, make certain
עֲדָן	time	
זְבִין	(P'al) gain (participle)	BH: זְבִינָא Zebina = “bought”; a son of Nebo who took a foreign wife in the time of Ezra: <i>from an unused root (meaning to purchase)</i>

דִּי הֵן־חֲלֵמָא לָא תְהוּדְעֻנִי חֲדָה־הִיא דְתַכּוֹן וּמְלָה כְדָבָה וּשְׁחִיתָהּ:

הִזְדַּמְנַתּוּן לְמֵאמְרֵי קְדָמִי עַד דִּי עֲדָנָא יִשְׁתַּנָּא לְהֵן חֲלֵמָא אָמְרוּ

לִי וְאֲנִדְעֵהּ דִּי פְשָׁרָהּ תְהַחֲוִינִי:

⁹ si ergo somnium non indicaveritis mihi una est de vobis sententia quod interpretationem quoque fallacem et deceptione plenam conposueritis ut loquamini mihi donec tempus pertranseat somnium itaque dicite mihi ut sciam quod interpretationem quoque eius

¹ Verb, peal imperfect, third person masculine singular

² Verb, peal perfect, second person masculine plural

³ Verb, peal passive participle, feminine singular

⁴ שְׁנָא Verb, htpa imperfect, third person masculine singular

⁵ Verb, peal infinitive construct

⁶ יָדַע Verb, peal imperfect, first person common singular

veram loquamini

Ἐὰν οὖν τὸ ἐνύπνιον μὴ ἀναγγείλητέ μοι, οἶδα ὅτι ῥῆμα ψευδὲς καὶ διεφθαρμένον συνέθεσθε εἰπεῖν ἐνώπιόν μου, ἕως οὗ ὁ καιρὸς παρέλθῃ, τὸ ἐνύπνιον μου εἶπατέ μοι, καὶ γνώσομαι ὅτι τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελεῖτέ μοι.

Ἐὰν μὴ τὸ ἐνύπνιον ἀπαγγείλητέ μοι ἐπ' ἀληθείας καὶ τὴν τούτου σύγκρισιν δηλώσητε, θανάτῳ περιπεσεῖσθε, συνείπασθε γὰρ λόγους ψευδεῖς ποιήσασθαι ἐπ' ἐμοῦ, ἕως ἂν ὁ καιρὸς ἀλλοιωθῇ, νῦν οὖν ἐὰν τὸ ῥῆμα εἴπητέ μοι, ὃ τὴν νύκτα ἐώρακα, γνώσομαι ὅτι καὶ τὴν τούτου κρίσιν δηλώσετε.

כָּדַב	false, lying:	BH: כָּזַב to lie
שָׁחַת	to destroy, corrupt, go to ruin, decay	BH: to destroy, corrupt, go to ruin, decay
זָמַן	(Ithpael) to agree beforehand	BH: זָמַן to appoint a time

¹⁰ עָנוּ כְּשִׁדְאֵי קְדָם-מַלְכָּא וְאַמְרִין לָא-אַיְתִי אִנְשׁ עַל-יְבִשְׁתָּא דִּי מַלְתָּ
מַלְכָּא יוּכַל לְהַחְוֶיהָ כָּל-קַבְלָא דִּי כָּל-מַלְךְ רַב וְשְׁלִיט מַלְתָּ כְּדָנָה
לָא שְׂאֵל לְכָל-חַרְטֻם וְאַשְׁף וְכַשְׁדֵּי:

¹⁰ respondentes ergo Chaldei coram rege dixerunt non est homo super terram qui sermonem tuum rex possit implere sed neque regum quisquam magnus et potens verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni ariolo et mago et Chaldeo

¹⁰ἀπεκρίθησαν οἱ Χαλδαῖοι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ λέγουσιν Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὅστις τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως δυνησεται γνωρίσαι, καθότι πᾶς βασιλεὺς μέγας καὶ ἄρχων ῥῆμα τοιοῦτο οὐκ ἐπερωτᾷ ἐπαοιδόν, μάγον καὶ Χαλδαῖον,

¹⁰καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ Χαλδαῖοι ἐπὶ τοῦ βασιλέως ὅτι Οὐδεὶς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δυνησεται εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ ὃ ἐώρακε, καθάπερ σὺ ἐρωτᾷς, καὶ πᾶς βασιλεὺς καὶ πᾶς δυνάστης τοιοῦτο πρᾶγμα οὐκ ἐπερωτᾷ πάντα σοφὸν καὶ μάγον καὶ Χαλδαῖον,

יְבִשְׁתָּ	dry land	BH: יְבִשְׁתָּ
שְׂאֵל	to ask for, request	
אַשְׁף	conjurer, enchanter; necromancer	BH: אַשְׁף
אַיְתִי	there is, there are	BH: שׁ being, existence, substance, there is or ar

¹¹ וּמַלְתָּא דִּי-מַלְכָּה שְׂאֵל יְקִירָה וְאַחְרָן לָא אִיְתִי דִּי יְחַוְנְהָ
קְדָם מַלְכָּא לְהֵן אֱלֹהִין דִּי מְדַרְהוּן עַם-בְּשָׂרָא לָא אִיתּוּהִי:

¹¹ sermo enim quem tu rex quaeris gravis est nec repperietur quisquam qui indicet illum in conspectu regis exceptis diis quorum non est cum hominibus conversatio

¹¹ὅτι ὁ λόγος, ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπερωτᾷ, βαρὺς, καὶ ἕτερος οὐκ ἔστιν, ὃς ἀναγγελεῖ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἢ θεοί, ὧν οὐκ ἔστιν ἡ κατοικία μετὰ πάσης σαρκός.

¹¹καὶ ὁ λόγος, ὃν ζητεῖς, βασιλεῦ, βαρὺς ἐστί καὶ ἐπίδοξος, καὶ οὐδεὶς ἐστί, ὃς δηλώσει ταῦτα τῷ βασιλεῖ, εἰ μήτι ἄγγελος, οὗ οὐκ ἔστι κατοικητήριον μετὰ πάσης σαρκός, ὅθεν οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι καθάπερ οἶει.

יְקִיר	rare, noble, famous, difficult	BH: rare, very precious, honour, dear
--------	--------------------------------	---------------------------------------

¹ Verb, pael imperfect, third person masculine singular with third

אֲחֵרִין	other, another	BH: after
לְהֵן	therefore; except, but	BH: therefore, on this account
מְדוּרָה	dwelling place	פְּדוּרָה (P'al) to dwell
בְּשָׂר	flesh	BH: מְשַׁרְרָה from בְּשָׂר to bear news, bear tidings, publish, preach, show forth

¹² כָּל־קָבֵל דִּנְה מְלַכָּא בְּנִס וּקְצַף שְׂגִיָּא וְאִמַּר לְהוּבְדָהּ לְכֹל חַכְמִי בְּבַל:

¹² quo audito rex in furore et in ira magna praecepit ut perirent omnes sapientes Babylonis

¹² τότε ὁ βασιλεὺς ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ πολλῇ εἶπεν ἀπολέσαι πάντας τοὺς σοφοὺς Βαβυλωνίους,

¹² τότε ὁ βασιλεὺς στυγνὸς γενόμενος καὶ περίλυπος προσέταξεν ἐξαγαγεῖν πάντας τοὺς σοφοὺς τῆς Βαβυλωνίας,

בְּנִס	(P'al) to be angry	of uncertain affinity
קְצַף	(P'al) to be or become angry, be wroth	

¹³ וְדָתָא נְפָקַת וְחַכְמִיָּא מִתְקַטְלִין וּבְעוּ דְנִיָּאל וְחַבְרוּהִי לְהַתְקַטְלָה:

¹³ et egressa sententia sapientes interficiebantur quaerebaturque Danihel et socii eius ut perirent

¹³ καὶ τὸ δόγμα ἐξῆλθεν, καὶ οἱ σοφοὶ ἀπεκτένοντο, καὶ ἐζήτησαν Δανιηλ καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ ἀνελεῖν.

¹³ καὶ ἐδογματίσθη πάντας ἀποκτεῖναι, ἐζητήθη δὲ ὁ Δανιηλ καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτοῦ χάριν τοῦ συναπολέσθαι.

בְּעָה	to ask, request	BH: בְּעָה
חֵבֵר	associate, companion, friend, comrade, fellow	BH: חֵבֵר to unite, join, bind together

¹⁴ בְּאֲדִין דְנִיָּאל הִתִּיב עֵטָא וְשַׁעַם לְאַרְיֹוךְ רַב־טַבָּחִיָּא דִּי מְלַכָּא דִּי נִפְקַ לְקַטְלָה לְחַכְמִי בְּבַל:

¹⁴ tunc Danihel requisivit de lege atque sententia ab Arioch principe militiae regis qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis

¹⁴ τότε Δανιηλ ἀπεκρίθη βουλήν καὶ γνώμην τῷ Αριωχ τῷ ἀρχιμαγείρῳ τοῦ βασιλέως, ὃς ἐξῆλθεν ἀναιρεῖν τοὺς σοφοὺς Βαβυλωνίους

¹⁴ τότε Δανιηλ εἶπε βουλήν καὶ γνώμην, ἣν εἶχεν, Αριώχη τῷ ἀρχιμαγείρῳ τοῦ βασιλέως, ᾧ προσέταξεν ἐξαγαγεῖν τοὺς σοφιστὰς τῆς Βαβυλωνίας,

עֵטָא	counsel; lex	טַעַט to advise
אַרְיֹוךְ	Arioch = "lion-like"	the chief of the executioners for Nebuchadnezzar
טַבָּח	bodyguard, executioner, guardsmen	BH: טַבָּח

¹⁵ עֲנָה וְאִמַּר לְאַרְיֹוךְ שְׁלִיטָא דִּי־מְלַכָּא עַל־מָה דָתָא מְהַחְצְפָה

¹ אבד Verb, haph infinitive construct

² הוֹבֵב Verb, haph perfect, third person masculine singular

³ חֲצַף Verb, haph participle, feminine singular

מִן־קָדָם מִלְכָּא אַדְיִן מִלְתָּא הוֹדַע אַרְיֹחַ לְדַנְיָאֵל:

¹⁵ et interrogavit eum qui a rege acceperat potestatem quam ob causam tam crudelis sententia a facie esset regis egressa cum ergo rem indicasset Arioch Daniheli

¹⁵ Ἀρχων τοῦ βασιλέως, περὶ τίνος ἐξήλθεν ἡ γνώμη ἢ ἀναιδῆς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως; ἐγνώρισεν δὲ τὸ ῥῆμα Αριωχ τῷ Δανιηλ.

¹⁵ καὶ ἐπυνθάνετο αὐτοῦ λέγων Περὶ τίνος δογματίζεται πικρῶς παρὰ τοῦ βασιλέως; τότε τὸ πρόσταγμα ἐσήμανεν ὁ Αριώχης τῷ Δανιηλ.

שְׁלִיט	having mastery, having authority, ruling	ibid BH
חָצַף	(Aphel) to be urgent, harsh, show insolence	a primitive root

¹⁶ וְדַנְיָאֵל עַל וּבִעָה מִן־מִלְכָּא דִּי זְמַן יִנְתֵּן־לָהּ וּפְשָׂא לְחַחְוָהּ¹
לְמִלְכָּא:

¹⁶ Danihel ingressus rogavit regem ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi

¹⁶ καὶ Δανιηλ εἰσῆλθεν καὶ ἠξίωσεν τὸν βασιλέα ὅπως χρόνον δῶ αὐτῷ, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγείλη τῷ βασιλεῖ.

¹⁶ ὁ δὲ Δανιηλ εἰσῆλθε ταχέως πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἠξίωσεν ἵνα δοθῆ αὐτῷ χρόνος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ δηλώσῃ πάντα ἐπὶ τοῦ βασιλέως.

עָלָל	to thrust in, go in, come in	BH: to act severely, deal with severely, make a fool of someone
זְמַן	a set time, time, season	BH: זְמַן a set time, appointed time, time

¹⁷ אַדְיִן דַּנְיָאֵל לְבֵיתָהּ אֲזַל וְלַחְנַנְיָהּ מִשְׂאֵל וְעַזְרְיָהּ חֲבֵרוּהִי מִלְתָּא
הוֹדַע:

¹⁷ et ingressus est domum suam Ananiaeque Misaheli et Azariae sociis suis indicavit negotium

¹⁷ καὶ εἰσῆλθεν Δανιηλ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τῷ Ανανια καὶ τῷ Μισαηλ καὶ τῷ Αζαρια τοῖς φίλοις αὐτοῦ τὸ ῥῆμα ἐγνώρισεν,

¹⁷ τότε ἀπελθὼν Δανιηλ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ τῷ Ανανια καὶ Μισαηλ καὶ Αζαρια τοῖς συνεταίροις ὑπέδειξε πάντα.

חַנְנְיָהּ	Hananiah = "God has favoured"	the godly friend of Daniel whom Nebuchadnezzar renamed Shadrach; one of the three friends who with Daniel refused to make themselves unclean by eating food from the king's table which went against the dietary laws which God had given the Jews; also one of the three who were thrown into the fiery furnace for refusing to bow down to a graven image of Nebuchadnezzar and who were saved by the angel of the Lord
מִשְׂאֵל	Mishael = "who is what God is"	the godly friend of Daniel who Nebuchadnezzar renamed Meshach; one of the three friends
עַזְרְיָהּ	Azariah = "Jehovah has helped"	the godly friend of Daniel who Nebuchadnezzar renamed Abednego; one of the three friends

¹⁸ וּרְחֻמִּין לְמַבְעֵא מִן־קָדָם אֱלֹהֵי שְׁמַיָּא עַל־רְזָה דְנָה דִּי לָא יְהִבְדּוּן
דַּנְיָאֵל וְחֲבֵרוּהִי עִם־שְׂאֵר חַכְמֵי בְבֶל:

¹⁸ ut quaererent misericordiam a facie Dei caeli super sacramento isto et non perirent

¹ חוה Verb, haph infinitive construct

² יתן from נתן Verb, peal imperfect, third person masculine singular

Danigel et socii eius cum ceteris sapientibus Babylonis

¹⁸καὶ οἰκτιρμούς ἐζήτουν παρὰ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὲρ τοῦ μυστηρίου τούτου, ὅπως ἂν μὴ ἀπόλωνται Δανιηλ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐπιλοίπων σοφῶν Βαβυλῶνος.

¹⁸καὶ παρήγγειλε νηστείαν καὶ δέησιν καὶ τιμωρίαν ζητῆσαι παρὰ τοῦ κυρίου τοῦ ὑψίστου περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου, ὅπως μὴ ἐκδοθῶσι Δανιηλ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ εἰς ἀπώλειαν ἅμα τοῖς σοφισταῖς Βαβυλῶνος.

רַחֲמִין	compassion	
רַז	secret	from an unused root probably meaning to attenuate, ie (fig) hide

¹⁹ אֲדִין לְדַנְיָאֵל בְּחֻזָּא דִּלְיָאֵרֵזָה גְּלִיָּא אֲדִין דְּנִיָּאֵל בְּרַךְ לְאַלְהָ שְׁמִיָּא:

¹⁹tunc Daniheli per visionem nocte mysterium revelatum est et Danihel benedixit Deo caeli ¹⁹τότε τῷ Δανιηλ ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς τὸ μυστήριον ἀπεκαλύφθη, καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ

¹⁹τότε τῷ Δανιηλ ἐν ὁράματι ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ τὸ μυστήριον τοῦ βασιλέως ἐξεφάνθη εὐσήμως, τότε Δανιηλ εὐλόγησε τὸν κύριον τὸν ὑψιστον

חֻזָּא	vision, appearance	
לְיָלִי	night	
גְּלָהּ	(P'al) to reveal (secrets), be revealed; (Aphel) to take into exile	BH: גְּלָהּ
בְּרַךְ	to bless, kneel	BH: בְּרַךְ

²⁰ עֲנָה דְנִיָּאֵל וְאָמַר לְהוּאָ שְׁמִיָּא דִּי־אַלְהָא מְבָרַךְ מִן־עֲלָמָא וְעַד־עֲלָמָא דִּי חֲכָמָא וְגַבּוּרְתָּא דִּי לְהִתְהַיָּא:

²⁰et locutus ait sit nomen Domini benedictum a saeculo et usque in saeculum quia sapientia et fortitudo eius sunt

²⁰Δανιηλ καὶ εἶπεν Εἴη τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ σύνεσις αὐτοῦ ἐστίν,

²⁰καὶ ἐκφωνήσας εἶπεν Ἔσται τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου τοῦ μεγάλου εὐλογημένον εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ μεγαλωσύνη αὐτοῦ ἐστι,

²¹ וְהוּאָ מְהֻשְׁנָאָ עֲדִנְיָא וְזַמְנִיָּא מְהַעְדָּהָ מְלָכִין וּמְהַקִּים³ מְלָכִין יְהָב חֲכָמָתָא לְחַכְמִין וּמְנַדְעָא לְיַדְעֵי בִּינָה:

²¹et ipse mutat tempora et aetates transfert regna atque constituit dat sapientiam sapientibus et scientiam intellegentibus disciplinam

²¹καὶ αὐτὸς ἄλλοιοῖ καιροὺς καὶ χρόνους, καθιστᾷ βασιλεῖς καὶ μεθιστᾷ, διδούς σοφίαν τοῖς σοφοῖς καὶ φρόνησιν τοῖς εἰδόσιν σύνεσιν,

¹ Verb, peil perfect, third person masculine singular

² וְהוּאָ Verb, peal imperfect, third person masculine singular

³ וּמְהַקִּים Verb, haph participle, masculine singular

⁴ Verb, haph participle, masculine singular

⁵ Verb, haph participle, masculine singular

²¹καὶ αὐτὸς ἄλλοιοῖ καιροὺς καὶ χρόνους, μεθιστῶν βασιλεῖς καὶ καθιστῶν, διδοὺς σοφοῖς σοφίαν καὶ σύνεσιν τοῖς ἐν ἐπιστήμῃ οὖσιν,

שנא	to change, be altered, be changed	ibid BH
עדה	to pass on, advance, go on, pass by, remove	a primitive root
מדע מנדע	knowledge, power of knowing	BH: ידע דעה
בינה	understanding, discernment	ibid BH

²²הוא גלוי עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמה
שרא:

²² ipse revelat profunda et abscondita et novit in tenebris constituta et lux cum eo est

²²αὐτὸς ἀποκαλύπτει βαθέα καὶ ἀπόκρυφα, γινώσκων τὰ ἐν τῷ σκοτει, καὶ τὸ φῶς μετ' αὐτοῦ ἐστίν,

²²ἀνακαλύπτων τὰ βαθέα καὶ σκοτεινὰ καὶ γινώσκων τὰ ἐν τῷ σκοτει καὶ τὰ ἐν τῷ φωτί, καὶ παρ' αὐτῷ κατάλυσις,

עמיק	deep adj	BH: deep, unfathomable
סתר	(Pael) to hide, remove from sight; (P'al) destroy	
חשך	darkness	BH: חשכה חשך
נהור	light	BH: light, daylight
שרא	(P'al) loosen, abide; (Pael) to begin, open	BH: remnant

²³לך אלה אבהתי מהודא ומשבח אנה די חכמתא וגבורתא יהבת
לי וכען הודעתני דיבעינא מנך דימלת מלכא הודעתנא:

²³ tibi Deus patrum meorum confiteor teque laudo quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi et nunc ostendisti mihi quae rogavimus te quia sermonem regis aperuisti nobis

²³σοί, ὁ θεὸς τῶν πατέρων μου, ἔξομολογοῦμαι καὶ αἰνῶ, ὅτι σοφίαν καὶ δύναμιν ἔδωκάς μοι καὶ νῦν ἐγνώρισάς μοι ἃ ἠξιώσαμεν παρὰ σοῦ καὶ τὸ ὄραμα τοῦ βασιλέως ἐγνώρισάς μοι.

²³σοί, κύριε τῶν πατέρων μου, ἔξομολογοῦμαι καὶ αἰνῶ, ὅτι σοφίαν καὶ φρόνησιν ἔδωκάς μοι καὶ νῦν ἐσήμανάς μοι ὅσα ἠξίωσα τοῦ δηλῶσαι τῷ βασιλεῖ πρὸς ταῦτα.

ידא ידה	(Aphel) to praise, give thanks	BH: ידה
כען	now, at this time, until now	כן thus, so, as follows

²⁴כל קבל דנה דניאל על על אריון די מני מלכא להובדה

¹ kere נהירא

² Noun, masculine plural construct with first person common singular suffix

³ Verb, haph perfect, second person masculine singular with first person common plural suffix

⁴ בעא

⁵ Verb, haph perfect, second person masculine singular with first person common singular suffix

⁶ Verb, haph infinitive construct

לְחַכְמֵי בָבֶל אֲזַל וְכֵן אָמַרְלָהּ לְחַכְמֵי בָבֶל אֶל־הַהוֹבֵד² הַעֲלֵנִי¹
 קָדָם מֶלֶכָּא וּפְשָׂא לְמֶלֶכָּא אַחֵוא³:

²⁴ post haec Danihel ingressus ad Arioch quem constituerat rex ut perderet sapientes Babylonis sic ei locutus est sapientes Babylonis ne perdas introduce me in conspectu regis et solutionem regi enarrabo

²⁴ καὶ ἦλθεν Δανιηλ πρὸς Αριωχ, ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς ἀπολέσαι τοὺς σοφοὺς Βαβυλῶνος, καὶ εἶπεν αὐτῷ Τοὺς σοφοὺς Βαβυλῶνος μὴ ἀπολέσης, εἰσάγαγε δέ με ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν σύγκρισιν τῷ βασιλεῖ ἀναγγελῶ.

²⁴ εἰσελθὼν δὲ Δανιηλ πρὸς τὸν Αριωχ τὸν κατασταθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς σοφιστὰς τῆς Βαβυλωνίας εἶπεν αὐτῷ Τοὺς μὲν σοφιστὰς τῆς Βαβυλωνίας μὴ ἀπολέσης, εἰσάγαγε δέ με πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἕκαστα τῷ βασιλεῖ δηλώσω.

מְנָה	(P'al) to number; (Pael) to appoint	BH: מְנָה
-------	-------------------------------------	-----------

אֲדִין אַרְיוֹךְ בְּהַתְּבַהֲלָהּ⁵ תְּנַעַל⁴ לְדַנְיָאֵל קָדָם מֶלֶכָּא וְכֵן
 אָמַרְלָהּ דִּי־הַשְּׂכַחַת גְּבַר מִן־בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּד דִּי פְשָׂא
 לְמֶלֶכָּא יְהוּדַע:

²⁵ tunc Arioch festinus introduxit Danihelem ad regem et dixit ei inveni hominem de filiis transmigrationis Iudae qui solutionem regi adnuntiet

²⁵ τότε Αριωχ ἐν σπουδῇ εἰσήγαγεν τὸν Δανιηλ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ εἶπεν αὐτῷ Εὐρηκα ἄνδρα ἐκ τῶν υἱῶν τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Ἰουδαίας, ὅστις τὸ σύγκριμα τῷ βασιλεῖ ἀναγγελεῖ.

²⁵ τότε Αριωχ κατὰ σπουδὴν εἰσήγαγεν τὸν Δανιηλ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι Εὐρηκα ἄνθρωπον σοφὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν υἱῶν τῆς Ἰουδαίας, ὃς τῷ βασιλεῖ δηλώσει ἕκαστα.

בְּהַל	(Ithpa'al) to hurry, hasten	BH: בְּהַל
יְהוּד	Judah - the territory of the tribe of Judah	BH: יְהוּדָה

עָנָה מֶלֶכָּא וְאָמַר לְדַנְיָאֵל דִּי שְׂמָהּ בַלְטַשְׂאֲצַר הָאִיתֵךְ⁶ כְּהַל
 לְהוֹדַעַתְנִי חֶלְמָא דִּי־חֲזִית וּפְשָׂרָהּ:

²⁶ respondit rex et dixit Daniheli cuius nomen erat Balthasar putasne vere potes indicare mihi somnium quod vidi et interpretationem eius

²⁶ καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν τῷ Δανιηλ, οὗ τὸ ὄνομα Βαλτασαρ Εἰ δύνασαί μοι ἀναγγεῖλαι τὸ ἐνύπνιον, ὃ εἶδον, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ

¹ עֲלֵנִי Verb, haph imperative, masculine singular with first person common singular suffix

² אַבֵּד Verb, haph imperfect, second person masculine singular

³ חוּהַ Verb, pael imperfect, first person common singular

⁴ עָלָל Verb, haph perfect, third person masculine singular

⁵ Verb, htp infinitive construct

⁶ כֵּרַע הָאִתִּי

²⁶ἀποκριθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς εἶπε τῷ Δανιηλ ἐπικαλουμένῳ δὲ Χαλδαῖστὶ Βαλτασαρ Δυνήση δηλώσαί μοι τὸ ὄραμα, ὃ εἶδον, καὶ τὴν τούτου σύγκρισιν

כָּהֵל	(P'al) to be able	BH: כָּוֵל to seize, contain, measure; יָכַל
בִּלְטַשְׁאֲצַר ¹	“God is my judge”	

²⁷עָנָה דְנִיָּאל קָדָם מַלְכָּא וְאָמַר רְזָה דִּי־מַלְכָּא שְׂאֵל לָא חֲכִימִין
אֲשַׁפִּין חֲרָטְמִין גְּזָרִין יְכָלִין לְהַחֲזִיחַ לְמַלְכָּא:

²⁷ et respondens Danihel coram rege ait mysterium quod rex interrogat sapientes magi et arioli et aruspices non queunt indicare regi

²⁷καὶ ἀπεκρίθη Δανιηλ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ λέγει Τὸ μυστήριον, ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπερωτᾷ, οὐκ ἔστιν σοφῶν, μάγων, ἐπαιδῶν, γαζαρηνῶν ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ,

²⁷ἐκφωνήσας δὲ ὁ Δανιηλ ἐπὶ τοῦ βασιλέως εἶπεν Τὸ μυστήριον, ὃ ἐώρακεν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἔστι σοφῶν καὶ φαρμακῶν καὶ ἐπαιδῶν καὶ γαζαρηνῶν ἢ δήλωσις,

גָּזַר	(P'al) determiner (participle); (Ithp'al) to be cut out	BH: גָּזַר
--------	---	------------

²⁸בָּרַם אִיתִי אֱלֹהֵי בְּשִׁמְיָא גָּלָא רְזִין וְהוֹדַע² לְמַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר מָה
דִּי לְהוּא בְּאַחֲרִית יוֹמֵיָא חֲלָמָךְ וְחֲזוּי רַאשְׁךָ עַל־מִשְׁכְּבְךָ דְּנָה הוּא:

²⁸ sed est Deus in caelo revelans mysteria qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor quae ventura sunt novissimis temporibus somnium tuum et visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt

²⁸ἀλλ' ἢ ἔστιν θεὸς ἐν οὐρανῷ ἀποκαλύπτων μυστήρια καὶ ἐγνώρισεν τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδοноσορ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν. τὸ ἐνύπνιον σου καὶ αἱ ὀράσεις τῆς κεφαλῆς σου ἐπὶ τῆς κοίτης σου τοῦτό ἐστιν.

²⁸ἀλλ' ἔστι θεὸς ἐν οὐρανῷ ἀνακαλύπτων μυστήρια, ὃς ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδοноσορ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν. βασιλεῦ, εἰς τὸν αἰῶνα ζῆθι, τὸ ἐνύπνιον καὶ τὸ ὄραμα τῆς κεφαλῆς σου ἐπὶ τῆς κοίτης σου τοῦτό ἐστι.

בָּרַם	only, nevertheless, but	corr. רוּם
--------	-------------------------	------------

²⁹אֲנָהּ³ מַלְכָּא רַעֲיוֹנָךְ עַל־מִשְׁכְּבְךָ סִלְקוּ מָה דִּי לְהוּא אַחֲרֵי דְנָה
וְגָלָא רְזִיָּא הוֹדַע⁴ מַה־דִּי לְהוּא:

²⁹ tu rex cogitare coepisti in stratu tuo quid esset futurum post haec et qui revelat mysteria ostendit tibi quae ventura sunt

²⁹σὺ βασιλεῦ, οἱ διαλογισμοί σου ἐπὶ τῆς κοίτης σου ἀνέβησαν τί δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα, καὶ ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια ἐγνώρισέν σοι ἃ δεῖ γενέσθαι.

¹ **The names are difficult.** בִּלְטַשְׁאֲצַר

(with variants), Akk. *?balaṣsu-usur*, “protect his life,” presupposes a divine name, presumably Bel (cf. MT’s vocalization; see v 2 **Comment**). Abednego is a corruption of *abed-nabu*, “servant of Nabu.” For suggestions regarding Shadrach and Meshach, see Barr; Lacocque; Montgomery; Berger, *ZA* 64 (1975) 224–25; Zadok, *VT* 26 (1976) 246–47. But the difficulty seems to reflect deliberate corruption to heighten the gross paganism of foreign theophoric names which replaced the Israelite theophoric ones.

² *Verb, haph perfect, third person masculine singular*

³ *kere* אֲנָהּ

⁴ *Verb, haph perfect, third person masculine singular with second person masculine singular suffix*

²⁹σύ, βασιλεῦ, κατακλιθεὶς ἐπὶ τῆς κοίτης σου ἑώρακας πάντα, ὅσα δεῖ γενέσθαι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, καὶ ὁ ἀνακαλύπτων μυστήρια ἐδήλωσέ σοι ἃ δεῖ γενέσθαι.

רעיון	thought	BH: longing, striving
-------	---------	-----------------------

³⁰וַאֲנִי לֹא בַחֲכָמָה דִּי־אִתִּי בִּי מִן־כָּל־חַיִּינָא רִזָּא דְנָה
 גְּלִי לִי לְהֵן עַל־דְּבַרְתָּ דִּי בְּשָׂרָא לְמַלְכָּא יְהוּדַעִין וְרַעִיוֹנִי
 לְבַבְךָ הַנְּדַע:²

³⁰ mihi quoque non in sapientia quae est in me plus quam in cunctis viventibus sacramentum hoc revelatum est sed ut interpretatio regi manifesta fieret et cogitationes mentis tuae scires

³⁰καὶ ἐμοὶ δὲ οὐκ ἐν σοφίᾳ τῇ οὕσῃ ἐν ἐμοὶ παρὰ πάντας τοὺς ζῶντας τὸ μυστήριον τοῦτο ἀπεκαλύφθη, ἀλλ' ἔνεκεν τοῦ τὴν σύγκρισιν τῷ βασιλεῖ γνωρίσα, ἵνα τοὺς διαλογισμοὺς τῆς καρδίας σου γνῶς.

³⁰κάμοι δὲ οὐ παρὰ τὴν σοφίαν τὴν οὕσαν ἐν ἐμοὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὸ μυστήριον τοῦτο ἐξεφάνθη, ἀλλ' ἔνεκεν τοῦ δηλωθῆναι τῷ βασιλεῖ ἐσημάνθη μοι ἃ ὑπέλαβες τῇ καρδίᾳ σου ἐν γνώσει.

דְּבַרְתָּ	cause, reason	ibid BH
------------	---------------	---------

³¹ אַנְתָּה מַלְכָּא חֲזָה הַנּוֹתָ וְאַלּוּ צִלְמֵ חַד שְׂגִיָּא צִלְמָא דְכֵן רַב
 וְזִינָה יַתִּיר קְאָם⁴ לְקַבְּלֶךָ וְרוּהַ דְּחִיל:

³¹ tu rex videbas et ecce quasi statua una grandis statua illa magna et statura sublimis stabat contra te et intuitus eius erat terribilis

³¹σύ, βασιλεῦ, ἐθεώρεις, καὶ ἰδοὺ εἰκὼν μία, μεγάλη ἢ εἰκὼν ἐκείνη καὶ ἡ πρόσοψις αὐτῆς ὑπερφερῆς, ἐστῶσα πρὸ προσώπου σου, καὶ ἡ ὄρασις αὐτῆς φοβερὰ,

³¹καὶ σύ, βασιλεῦ, ἑώρακας, καὶ ἰδοὺ εἰκὼν μία, καὶ ἦν ἡ εἰκὼν ἐκείνη μεγάλη σφόδρα, καὶ ἡ πρόσοψις αὐτῆς ὑπερφερῆς ἐστήκει ἐναντίον σου, καὶ ἡ πρόσοψις τῆς εἰκόνης φοβερὰ,

צִלְמֵ	image, idol	BH: from an unused root meaning to shade
אַלּוּ	behold!, lo!	אַל these
זִי	brightness, splendour	BH: זִי Zif = “brightness”; name of the 2nd month of the year, corresponding to Apr-May
יַתִּיר	adj: pre-eminent, surpassing, extreme, extraordinary	יַתִּיר a town in the mountains of Judah יַתִּיר to be left over, remain
דְּחִיל	terrible (pass participle)	BH: דְּחִיל to shrink back, crawl away
רוּ	appearance	BH: רוּהַ

¹ גְּלִי *Verb, peil perfect, third person masculine singular*

² *Verb, peil imperfect, second person masculine singular*

³ kere אַנְתָּה

⁴ קְאָם *Verb, peil participle, masculine singular*

32 הוא צלמא ראשה די־דהב טב חלוהי ודרעוהי די כסף מעוהי
 וירכתה די נחש:

32 huius statuæ caput ex auro optimo erat pectus autem et brachia de argento porro venter et femora ex aere

32 ἡ εἰκών, ἥς ἡ κεφαλὴ χρυσοῦ χρηστοῦ, αἱ χεῖρες καὶ τὸ στήθος καὶ οἱ βραχίονες αὐτῆς ἀργυροῖ, ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῖ,
 32 καὶ ἦν ἡ κεφαλὴ αὐτῆς ἀπὸ χρυσοῦ χρηστοῦ, τὸ στήθος καὶ οἱ βραχίονες ἀργυροῖ, ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῖ,

קדה	breast, chest	BH: קדה
דרע	arm	BH: זרוע
מעיה	external belly, abdomen	BH: מעיה
ירכה	thigh, loin, flank, side, recess	BH: ירכה thigh, side, loin, base

33 שקוהי די פרזל רגלוהי מנהין די פרזל ומנהין די חסף:

33 tibiae autem ferreae pedum quaedam pars erat ferrea quaedam fictilis

33 αἱ κνήμαι σιδηραῖ, οἱ πόδες μέρος τι σιδηροῦν καὶ μέρος τι ὄστράκινον.

33 τὰ δὲ σκέλη σιδηρὰ, οἱ πόδες μέρος μὲν τι σιδήρου, μέρος δέ τι ὄστράκινον.

שק	leg (lower)	BH: שוק leg, thigh
חסף	clay, potsherd	BH: חספס (Pual) to peel, flake off (only in the participle)

34 חזה הנות עד די התנזרת אכן די־לא בידין ומחת לצלמא
 על־רגלוהי די פרזלא וחספא וחדקת המון:

34 videbas ita donec abscisus est lapis sine manibus et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus et comminuit eos

34 θεώρεις, ἕως οὗ ἐτμήθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν καὶ ἐπάταξεν τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοὺς πόδας τοὺς σιδηροῦς καὶ ὄστρακίνοους καὶ ἐλέπτυνεν αὐτοὺς εἰς τέλος.

34 ἑώρακας ἕως ὅτου ἐτμήθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν καὶ ἐπάταξε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοὺς πόδας τοὺς σιδηροῦς καὶ ὄστρακίνοους καὶ κατήλεσεν αὐτά.

מחא	(P'al) to strike	BH: מחא to strike, clap (the hands)
דקק	(Aphel) to break into pieces	BH: דקק to crush, pulverise, thresh

35 באדנין דקו כחדהי פרזלא חספא נחשא כסף ודהבא והו
 כעור מן־אדרי־קיש ונשא המון רוחא וכל־אתר לא־השתכח להון
 ואבנא די־מחת לצלמא הנת לשור רב ומלת כל־ארעא:

35 tunc contrita sunt pariter ferrum testa aes argentum et aurum et redacta quasi in favillam aestivae areae rapta sunt vento nullusque locus inventus est eis lapis autem qui percusserat statuam factus est mons magnus et implevit universam terram

35 τότε ἐλεπύνθησαν εἰς ἅπαξ τὸ ὄστρακον, ὁ σίδηρος, ὁ χαλκός, ὁ ἄργυρος, ὁ χρυσοῦς καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κοινορτὸς ἀπὸ ἄλωνος θερινῆς, καὶ ἐξῆρην αὐτὰ τὸ πλῆθος τοῦ πνεύματος, καὶ τόπος οὐχ εὐρέθη αὐτοῖς, καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγενήθη ὄρος μέγα καὶ ἐπλήρωσεν πᾶσαν τὴν γῆν.

1 דק adjective, feminine singular

³⁵τότε λεπτὰ ἐγένετο ἄμα ὁ σίδηρος καὶ τὸ ὄστρακον καὶ ὁ χαλκὸς καὶ ὁ ἄργυρος καὶ τὸ χρυσοῖον καὶ ἐγένετο ὡσεὶ λεπτότερον ἀχύρου ἐν ἄλῳνι, καὶ ἐρρίπισεν αὐτὰ ὁ ἄνεμος ὥστε μηδὲν καταλειφθῆναι ἐξ αὐτῶν, καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγένετο ὄρος μέγα καὶ ἐπάταξε πᾶσαν τὴν γῆν.

עֹר	chaff	chaff (as the naked husk)
אֲדָר	threshing floor	אֲדָר to be great, be majestic, wide, noble (poetic)
קִיט	summer	BH: summer, summer-fruit
טוֹר	mountain	צוֹר rock, cliff
שָׁכַח	(Aphel) to find (Ithp'al) to be found	BH: כָּשַׁח to forget, ignore, wither
מָלֵא	to fill	BH: מָלֵא

³⁶ דְּנָה חֶלְמָא וּפְשָׁרָהּ נְאֻמַּר קְדָם-מְלִכָא:

³⁶ hoc est somnium interpretationem quoque eius dicemus coram te rex

³⁶ τοῦτό ἐστιν τὸ ἐνύπνιον, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἐροῦμεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

³⁶ τοῦτο τὸ ὄραμα, καὶ τὴν κρίσιν δὲ ἐροῦμεν ἐπὶ τοῦ βασιλέως.

³⁷ אַנְתָּ! מְלִכָא מְלִךְ מְלִכֵּי דֵי אֱלֹהֵי שְׁמַיָּא מְלַכּוּתָא חֶסְנָא וְתַקְפָּא וַיִּקְרָא יְהִב־לֵךְ:

³⁷ tu rex regum es et Deus caeli regnum fortitudinem et imperium et gloriam dedit tibi

³⁷ σύ, βασιλεῦ βασιλεὺς βασιλέων, ᾧ ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἰσχυράν καὶ κραταιὰν καὶ ἔντιμον ἔδωκεν,

³⁷ σύ, βασιλεῦ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ σοὶ ὁ κύριος τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἔδωκεν,

חֶסֶן	power, strength, power (of the king), (royal) power	חֶסֶן (Aphel) to take possession of
-------	---	-------------------------------------

³⁸ וּבְכָל־דֵּי דִירֵין² בְּנֵי־אֲנָשָׁא חַיּוֹת בְּרָא וְעוֹף־שְׁמַיָּא יְהִב בִּידֶךָ וְהַשְׁלַטְךָ בְּכָל־הוֹן אַנְתָּ־הוּא רֵאשָׁהּ דֵּי דְהַבָּא:

³⁸ et omnia in quibus habitant filii hominum et bestiae agri volucresque caeli dedit in manu tua et sub dicione tua universa constituit tu es ergo caput aureum

³⁸ ἐν παντὶ τόπῳ, ὅπου κατοικοῦσιν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, θηρία τε ἀγροῦ καὶ πετεινὰ οὐρανοῦ ἔδωκεν ἐν τῇ χειρὶ σου καὶ κατέστησέν σε κύριον πάντων, σὺ εἶ ἡ κεφαλὴ ἡ χρυσοῦ.

³⁸ ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένην ἀπὸ ἀνθρώπων καὶ θηρίων ἀγρίων καὶ πετεινῶν οὐρανοῦ καὶ τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης παρέδωκεν ὑπὸ τὰς χεῖράς σου κυριεύειν πάντων, σὺ εἶ ἡ κεφαλὴ ἡ χρυσοῦ.

שָׁלַט	to have power, rule, domineer, rule over	BH: שָׁלַט
--------	--	------------

³⁹ וּבְתַרְדֵּךְ תִּקּוּם מְלָכוֹ אֲחֵרִי אֲרַעא מְנַךְ וּמְלָכוֹ תְלִיתָאֵא אֲחֵרִי דֵּי נְחֻשָׁא דֵּי תְשַׁלַּט בְּכָל־אַרְעָא:

³⁹ et post te consurget regnum aliud minus te et regnum tertium aliud aereum quod

¹ kere אַנְתָּה

² דְּאֲרֵין kere דוֹר

imperabit universae terrae

³⁹καὶ ὀπίσω σου ἀναστήσεται βασιλεία ἑτέρα ἤττων σου, καὶ βασιλεία τρίτη ἣτις ἐστὶν ὁ χαλκός, ἣ κυριεύσει πάσης τῆς γῆς.

³⁹καὶ μετὰ σὲ ἀναστήσεται βασιλεία ἐλάττων σου, καὶ τρίτη βασιλεία ἄλλη χαλκῆ, ἣ κυριεύσει πάσης τῆς γῆς.

אַתָּר	track, place	בְּתַרְךָ after you
אַרְע	earth 20th; inferior 1ce	BH: common 1ce
מַלְכוּ	royalty, reign, kingdom	

⁴⁰וּמַלְכוּ רְבִיעָא תְּהוּא תְּקִיפָה כְּפַרְזֵלָא כָּל-קָבֵל דִּי פַרְזֵלָא
מְהַדֵּק וְחָשַׁל כֹּלָא וְכַפְרֵזֵלָא דִּי-מְרַעַע כָּל-אֱלִין תְּדַק וְתַרְעַ:

⁴⁰et regnum quartum erit velut ferrum quomodo ferrum comminuit et domat omnia sic comminuet omnia haec et conteret

⁴⁰καὶ βασιλεία τετάρτη ἔσται ἰσχυρὰ ὡς ὁ σίδηρος, ὃν τρόπον ὁ σίδηρος λεπτύνει¹ καὶ δαμάζει πάντα, οὕτως πάντα λεπτυνεῖ καὶ δαμάσει.

⁴⁰καὶ βασιλεία τετάρτη ἰσχυρὰ ὡσπερ ὁ σίδηρος ὁ δαμάζων πάντα καὶ πᾶν δένδρον ἐκκόπτων, καὶ σεισθήσεται πᾶσα ἡ γῆ.

חָשַׁל	(P'al) to subdue, crush, shatter	BH: חָשַׁל to shatter
רַעַע	(P'al) to crush, break, shatter	BH: to be bad, be evil

⁴¹וְדִי-חֲנִיתָה רְגֵלֵיא וְאַצְבָּעֵתָא מְנַהֵן חֲסַף דִּי-פַחַר וּמְנַהֵן פַּרְזֵל
מַלְכוּ פְּלִיגָה תְּהוּהּ וּמִן-נִצְבָּתָא דִּי פַרְזֵלָא לְהוּא-בְּהַ
כָּל-קָבֵל דִּי חֲנִיתָה פַּרְזֵלָא מְעַרְבַּ בְּחֲסַף טִינָא:

⁴¹porro quia vidisti pedum et digitorum partem testae figuli et partem ferream regnum divisum erit quod tamen de plantario ferri oriatur secundum quod vidisti ferrum mixtum testae ex luto

⁴¹καὶ ὅτι εἶδες τοὺς πόδας καὶ τοὺς δακτύλους μέρος μὲν τι ὀστράκινον μέρος δὲ τι σιδηροῦν, βασιλεία διηρημένη ἔσται, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς σιδηρᾶς ἔσται ἐν αὐτῇ, ὃν τρόπον εἶδες τὸν σίδηρον ἀναμειγμένον τῷ ὀστράκῳ,

⁴¹καὶ ὡς ἐώρακας τοὺς πόδας αὐτῆς μέρος μὲν τι ὀστράκου κεραμικοῦ μέρος δὲ τι σιδήρου, βασιλεία ἄλλη διμερῆς ἔσται ἐν αὐτῇ, καθάπερ εἶδες τὸν σίδηρον ἀναμειγμένον ἅμα τῷ πηλίνῳ ὀστράκῳ,

אַצְבָּע	finger, toe	ibid BH
פַּחַר	potter	from an unused root probably meaning to fashion
פַּלְג	(P'al) to be divided	BH: to divide, split
עַרְב	(Pael) mixed (participle)	BH: to pledge
טִין	clay	perhaps BH: טִין mud, clay, mire, damp dirt; clay (poetical)
נִצְבָּה	firmness	

⁴²וְאַצְבָּעֵת רְגֵלֵיא מְנַהֵן פַּרְזֵל וּמְנַהֵן
קָצַת מַלְכוּתָא תְּהוּהּ תְּקִיפָה וּמְנַהֵן תְּבִירָה:

¹ to make small or fine; to thresh out, winnow

⁴² et digitos pedum ex parte ferreos et ex parte fictiles ex parte regnum erit solidum et ex p arte contritum

⁴²καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν μέρος μὲν τι σιδηροῦν μέρος δέ τι ὄστράκινον, μέρος τι τῆς βασιλείας ἔσται ἰσχυρὸν καὶ ἀπ' αὐτῆς ἔσται συντριβόμενον.

⁴²καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν μέρος μὲν τι σιδηροῦν μέρος δέ τι ὄστράκινον, μέρος τι τῆς βασιλείας ἔσται ἰσχυρὸν καὶ μέρος τι ἔσται συντετριμμένον.

קֶצֶת	end, part	
חֲבִיר	brittle	תבר to break

⁴³ וְדִי חֲזִיתָ פְּרוֹזְלָא מְעָרַב בְּחֶסֶף שִׁינָא מִתְעַרְבִין לְהֶוֶן בְּזַרְע
 אֲנָשָׁא וְלֹא-לְהֶוֶן דְּבִקִין דְּנָה עִם-דְּנָה הָא-כְּדִי פְּרוֹזְלָא לָא
 מִתְעַרַב עִם-חֶסְפָּא:

⁴³ quia autem vidisti ferrum mixtum testae ex luto commiscebuntur quidem humano semine sed non adherebunt sibi sicuti ferrum misceri non potest testae

⁴³ὅτι εἶδες τὸν σίδηρον ἀναμειγμένον τῷ ὄστράκῳ, συμμειγείς ἔσονται ἐν σπέρματι ἀνθρώπων καὶ οὐκ ἔσονται προσκολλώμενοι οὗτος μετὰ τούτου, καθὼς ὁ σίδηρος οὐκ ἀναμείγνυται μετὰ τοῦ ὄστράκου.

⁴³καὶ ὡς εἶδες τὸν σίδηρον ἀναμειγμένον ἅμα τῷ πηλίνῳ ὄστράκῳ, συμμειγείς ἔσονται εἰς γένεσιν ἀνθρώπων, οὐκ ἔσονται δὲ ὁμοιοῦντες οὔτε εὐνοοῦντες ἀλλήλοις, ὥσπερ οὐδὲ ὁ σίδηρος δύναται συγκραθῆναι τῷ ὄστράκῳ.

הָא הָא	behold!, lo!; even as, like as	BH: behold!, lo!
---------	--------------------------------	------------------

⁴⁴ וּבְיוֹמֵיהוֹן דִּי מַלְכִיאָ אֲנַן יְקִים אֱלֹהֵי שְׁמַיָּא מַלְכוּ דִּי
 לְעַלְמִין לָא תַתְּחַבֵּל וּמַלְכוּתָהּ לְעַם אַחֲרָן לָא תִשְׁתַּבֵּק תַּדִּק
 וְתִסִּיף² כָּל-אַלְיִן מַלְכוּתָא וְהִיא תְּקִים לְעַלְמִיָּא:

⁴⁴ in diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus caeli regnum quod in aeternum non d issipabitur et regnum eius populo alteri non tradetur comminuet et consumet universa regna haec et ipsum stabit in aeternum

⁴⁴καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν βασιλέων ἐκείνων ἀναστήσει ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν, ἣτις εἰς τοὺς αἰῶνας οὐ διαφθαρήσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ λαῶ ἐτέρῳ οὐχ ὑπολειφθήσεται, λεπτυνεῖ καὶ λικμήσει πάσας τὰς βασιλείας, καὶ αὐτὴ ἀναστήσεται εἰς τοὺς αἰῶνας,

⁴⁴καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τῶν βασιλέων τούτων στήσει ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἄλλην, ἣτις ἔσται εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ οὐ φθαρήσεται, καὶ αὐτὴ ἡ βασιλεία ἄλλο ἔθνος οὐ μὴ ἐάσει, πατάξει δὲ καὶ ἀφανίσει τὰς βασιλείας ταύτας, καὶ αὐτὴ στήσεται εἰς τὸν αἰῶνα,

חַבֵּל	(Ithpael) to be destroyed	BH: חַבֵּל to bind
שִׁבַּק	(Ithpael) to be left	BH: שׁוֹבֵק Shobek = “free”; one of the heads of the people who sealed the covenant with Nehemiah
סִיף	to be fulfilled, be completed, come to an end (Aphel) to put an end to	BH: to cease, come to an end

¹ דִּקֵּק *Verb, aph imperfect, third person feminine singular*

² סִיף *Verb, aph imperfect, third person feminine singular*

45 כָּל־קֶבֶל דִּי־חֲזִיתָ דִּי מִטּוֹרָא אֲתַגְזֶרֶת אֲבָן דִּי־לֹא בִידֵין וְתַדְקָתָּ
פְּרִזְלָא נְחָשָׁא חֲסָפָא כֲסָפָא וְדַהְבָּא אֱלֵה רַב הוֹדַע לְמַלְכָּא מָה
דִּי לְהוּא אֲחֲרֵי דְנָה וַיִּצִיב חֲלֻמָּא וּמְהִימָן פְּשָׁרָה:

45 secundum quod vidisti quod de monte abscisus est lapis sine manibus et comminuit
testam et ferrum et aes et argentum et aurum Deus magnus ostendit regi quae futura sunt
postea et verum est somnium et fidelis interpretatio eius

45 ὄν τρόπον εἶδες ὅτι ἀπὸ ὄρους ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν καὶ ἐλέπτυνεν τὸ
ὄστρακον, τὸν σίδηρον, τὸν χαλκόν, τὸν ἄργυρον, τὸν χρυσόν. ὁ θεὸς ὁ μέγας
ἐγνώρισεν τῷ βασιλεῖ ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα, καὶ ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον, καὶ
πιστὴ ἡ σύγκρισις αὐτοῦ.

45 καθάπερ ἑώρακας ἐξ ὄρους τμηθῆναι λίθον ἄνευ χειρῶν, καὶ συνηλόησε τὸ
ὄστρακον, τὸν σίδηρον καὶ τὸν χαλκὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσόν. ὁ θεὸς ὁ
μέγας ἐσήμανε τῷ βασιλεῖ τὰ ἐσόμενα ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, καὶ ἀκριβὲς τὸ ὄ
ραμα, καὶ πιστὴ ἡ τούτου κρίσις.

חֲסָפָא	clay, potsherd	BH: חֲסָפָא to peel; mizot
יִצִיב	adj reliable, true, certain, sure	יִצִיב to make stand, make certain, gain certainty, know the truth, be certain

46 בְּאֲדִין מַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר נָפַל עַל־אֲנַפּוּהֵי וּלְדַנְיָאֵל
סָגַד וּמִנְחָה וְנִיחָחִין אָמַר לְנִסְכָּה לָהּ:

46 tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam et Danihelum adoravit et hostias et
incensum praecepit ut sacrificarent ei

46 τότε ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδοноσορ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον καὶ τῷ Δανιηλ
προσεκύνησεν καὶ μαναα καὶ εὐωδίας εἶπεν σπείσαι αὐτῷ.

46 τότε Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεὺς πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον χαμαὶ προσεκύνησε τῷ
Δανιηλ καὶ ἐπέταξε θυσίας καὶ σπονδὰς ποιῆσαι αὐτῷ.

אֲנָף	face, nose	BH: אֲפִים אָף
סָגַד	to prostrate oneself, do homage, worship	BH: סָגַד to prostrate oneself (in worship)
נִיחָחִין	soothing, tranquillising	BH ibid
נִסְכָּה	(Pael) to pour out, offer (a sacrifice)	BH: sim.

47 עֲנָה מַלְכָּא לְדַנְיָאֵל וְאָמַר מִן־קִשְׁטֵי דִּי אֱלֹהֵכֹן הוּא אֱלֹהֵי
אֱלֹהִין וּמָרָא מַלְכִין וְגַלְהָ רִזִין דִּי יְכֻלְתָּ לְמַגְלָא רִזָּה דְנָה

47 loquens ergo rex ait Daniheli vere Deus vester Deus deorum est et Dominus regum et
revelans mysteria quoniam potuisti aperire sacramentum hoc

47 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς εἶπεν τῷ Δανιηλ Ἐπ' ἀληθείας ὁ θεὸς ὑμῶν αὐτός
ἐστὶν θεὸς θεῶν καὶ κύριος τῶν βασιλέων καὶ ἀποκαλύπτων μυστήρια, ὅτι
ἠδυνήθης ἀποκαλύψαι τὸ μυστήριον τοῦτο.

47 καὶ ἐκφωνήσας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Δανιηλ εἶπεν Ἐπ' ἀληθείας ἐστὶν ὁ θεὸς
ὑμῶν θεὸς τῶν θεῶν καὶ κύριος τῶν βασιλέων ὁ ἐκφαίνων μυστήρια κρυπτὰ μόνος,
ὅτι ἐδυνάσθης δηλώσαι τὸ μυστήριον τοῦτο.

קִשְׁטֵי	truth	BH: קִשְׁטֵי bow; truth, balanced verity
----------	-------	--

48 אֲדִין מַלְכָּא לְדַנְיָאֵל רַבִּי וּמִתְנֵן רַבְרָבִין שְׂגִיָּאן יְתֵב־לָהּ

וְהִשְׁלִיטָהּ עַל כָּל־מְדִינַת בָּבֶל וְרַב־סַגְנִין עַל כָּל־חַכְמֵי בָבֶל:

⁴⁸ tunc rex Danihelum in sublime extulit et munera multa et magna dedit ei et constituit eum principem super omnes provincias Babylonis et praefectum magistratum super cunctos sapientes Babylonis

⁴⁸ καὶ ἐμεγάλυνεν ὁ βασιλεὺς τὸν Δανιηλ καὶ δόματα μεγάλα καὶ πολλὰ ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάσης χώρας Βαβυλώνος καὶ ἄρχοντα σατραπῶν ἐπὶ πάντας τοὺς σοφοὺς Βαβυλώνος.

⁴⁸ τότε ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδοноσορ Δανιηλ μεγαλύνει καὶ δούς δωρεὰς μεγάλας καὶ πολλὰς κατέστησεν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Βαβυλωνίας καὶ ἀπέδειξε αὐτὸν ἄρχοντα καὶ ἡγούμενον πάντων τῶν σοφιστῶν Βαβυλωνίας.

סַגְנִין	prefect, governor	BH: סַגְנִין
----------	-------------------	--------------

⁴⁹ וְדַנְיָאֵל בִּעָא מִן־מַלְכָּא וּמְנִי עַל עֲבִידְתָּא דִּי מְדִינַת בָּבֶל לְשַׁדְרָךְ מִישְׁךְ וְעֵבֶד נְגוּ וְדַנְיָאֵל בְּתַרְע מַלְכָּא:

⁴⁹ Danihel autem postulavit a rege et constituit super opera provinciae Babylonis Sedrac Misac et Abdenago ipse autem Danihel erat in foribus regis

⁴⁹ καὶ Δανιηλ ἠτήσατο παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ κατέστησεν ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλώνος τὸν Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, καὶ Δανιηλ ἦν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως.

⁴⁹ καὶ Δανιηλ ἠξίωσε τὸν βασιλέα ἵνα κατασταθῶσιν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Βαβυλωνίας Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, καὶ Δανιηλ ἦν ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ.

מְנִי	to number, reckon; (Pael) to appoint	BH: מְנִי
תַּרְע	court, gate, door	BH: שַׁעַר

3 וְנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא עֵבֶד צָלַם דִּי־דְהַב רֹמְחָה אֲמִין שְׁתִּין פְּתִיחָה אֲמִין שֵׁת אֲקִימָה בְּבִקְעַת דִּוְרָא בְּמְדִינַת בָּבֶל:

Nabuchodonosor rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta latitudine cubitorum sex et statuit eam in campo Duram provinciae Babylonis

¹ Ἔτους ὀκτωκαιδεκάτου Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν εἰκόνα χρυσην, ὕψος αὐτῆς πήχεων ἑξήκοντα, εὖρος αὐτῆς πήχεων ἕξ, καὶ ἔστησεν αὐτὴν ἐν πεδίῳ Δεῖρα ἐν χώρα Βαβυλώνος.

¹ Ἔτους ὀκτωκαιδεκάτου Ναβουχοδοноσορ βασιλεὺς διοικῶν πόλεις καὶ χώρας καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως Αἰθιοπίας ἐποίησεν εἰκόνα χρυσην, τὸ ὕψος αὐτῆς πήχων ἑξήκοντα καὶ τὸ πλάτος αὐτῆς πήχων ἕξ, καὶ ἔστησεν αὐτὴν ἐν πεδίῳ τοῦ περιβόλου χώρας Βαβυλωνίας.

בְּקַעָה	plain	ib BH: valley, plain
----------	-------	----------------------

² וְנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא שְׁלַח לְמַכְנִשׁ לְאַחְשַׁדְרַפְנֵיָא סַגְנֵיָא וּפְחֹתָא אֲדַרְהַגְזֵרֵיָא גְדַבְרֵיָא דְתַבְרֵיָא תְּפִתֵיָא וְכָל שְׁלִטְנֵי מְדִינַתָּא לְמַתָּא לְחַנְפַּת צְלָמָא דִּי הָקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא:

² itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas magistratus et iudices duces et tyrannos et praefectos omnesque principes regionum ut convenirent ad dedicationem statuae quam erexerat Nabuchodonosor rex

² καὶ ἀπέστειλεν συναγαγεῖν τοὺς ὑπάτους καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς τοπάρχας, ἡγουμένους καὶ τυράννους καὶ τοὺς ἐπ' ἔξουσιῶν καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν χωρῶν ἔλθειν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς εἰκόνας, ἧς ἔστησεν Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεὺς,

² καὶ Ναβουχοδοноσορ βασιλεὺς βασιλέων καὶ κυριέων τῆς οἰκουμένης ὅλης ἀπέστειλεν ἐπισυναγαγεῖν πάντα τὰ ἔθνη καὶ φυλάς καὶ γλώσσας, σατράπας, στρατηγοὺς, τοπάρχας καὶ ὑπάτους, διοικητὰς καὶ τοὺς ἐπ' ἔξουσιῶν κατὰ χώραν καὶ πάντας τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἔλθειν εἰς τὸν ἐγκαϊνισμόν τῆς εἰκόνας τῆς χρυσοῦς, ἣν ἔστησε Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεὺς,

--	--	--

³ בְּאֲדָרִין מִתְכַּנְּשִׁין אֲחֻשְׁדַּרְפָּנִיא סִגְנִיא וּפְחֹתָא אֲדַרְגְּזָרִיא גְדַבְרִיא
 דְּתַבְרִיא תַּפְתִּיא וְכָל שְׁלֹטְנֵי מְדִינָתָא לְחִנּוּכַת צְלָמָא דֵּי הַקִּים
 נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶכָא וְקִימִין¹ לְקַבֵּל צְלָמָא דֵּי הַקִּים נְבוּכַדְנֶצַּר:

³ tunc congregati sunt satrapae magistratus et iudices duces et tyranni et optimates qui erant in potestatibus constituti et universi principes regionum ut convenirent ad dedicationem statuae quam erexerat Nabuchodonosor rex stabant autem in conspectu statuae quam posuerat Nabuchodonosor

³ καὶ συνήχθησαν οἱ τοπάρχαι, ὑπάτοι, στρατηγοί, ἡγούμενοι, τύραννοι μεγάλοι, οἱ ἐπ' ἔξουσιῶν καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν χωρῶν εἰς τὸν ἐγκαϊνισμόν τῆς εἰκόνας, ἧς ἔστησεν Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰστήκεισαν ἐνώπιον τῆς εἰκόνας, ἧς ἔστησεν Ναβουχοδοноσορ.

³ καὶ ἔστησαν οἱ προγεγραμμένοι κατέναντι τῆς εἰκόνας.

אֲחֻשְׁדַּרְפָּנִיא	satrap, a governor of a Persian province	ibid BH
פְּחָה	governor	ibid BH
אֲדַרְגְּזָר	judge (diviner), counsellor	from אֲדָרִין threshing floor; cr. אֲדָרִין to be great, be majestic
גְּדַבְרִיא	treasurer	BH: גְּזָבָר
דְּתַבְרִיא	lawyer, interpreter of decrees, judge	of Persian origin
תַּפְתִּיא	magistrate	BH: טַפְטַפ to judge, govern, vindicate, punish
חִנּוּכָא	dedication	ibid BH

⁴ וְכַרְוּזָא קָרָא בְּחֵיל לְכוּן אֲמַרִין עַמְמִיא אֲמִיא וְלִשְׁנִיא:

⁴ et praeco clamabat valenter vobis dicitur populis tribubus et linguis

⁴ καὶ ὁ κήρυξ ἐβόα ἐν ἰσχύι Ὑμῖν λέγεται, λαοί, φυλαί, γλώσσαι,

⁴ καὶ ὁ κήρυξ ἐκήρυξε τοῖς ὄχλοις Ὑμῖν παραγγέλλεται, ἔθνη καὶ χῶραι, λαοὶ καὶ γλώσσαι

כַּרְוּז	a herald	כַּרְו to herald, proclaim: probably of Greek origin
----------	----------	--

⁵ בְּעֵדְנָא דֵּי־תַשְׁמַעוֹן קָל קַרְנָא מְשֻׁרוּקִיתָא קַתְרוּס² סְבָכָא פְּסִנְתָּרִין

¹ kere קִימִין

² kere קִתְרוּס

סוּמְפִינְיָה וְכָל זִנְי זְמַרָא תְפִלּוּן³ וְתִסְגְּדוּן לְצִלָּם דְּהַבָּא דִּי
הֶקְיִים נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְכָּא:

⁵ in hora qua audieritis sonitum tubae et fistulae et citharae sambucaae et psalterii et symphoniae et universi generis musicorum cadentes adorate statuam auream quam constituit Nabuchodonosor rex

⁵ἢ ἂν ὥρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῖ, ἣ ἕστησεν Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεὺς,

⁵ὅταν ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγος καὶ κιθάρας, σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου, συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πεσόντες προσκυνήσατε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῖ, ἣν ἕστησε Ναβουχοδοноσορ βασιλεὺς,

קְרוּן	horn	ibid BH
מְשֻׁרְקִי	pipe	sharaq (Qal) to hiss (as a signal)
קִיתָרוֹס or קִתְרוֹס	mus.instr. probably the lyre or zither	of Greek origin
שִׁבְכָא or סְבְכָא	trigon: a triangular musical instrument with four strings, similar to a lyre	BH: שִׁבַּח to interweave
פְּסַלְתֵּרִים	perhaps a lyre or a harp	a transliteration of the Gr psalterion
סוּמְפִינְיָה	perhaps dulcimer, panpipes	of Greek origin
זִנְי	kind, sort	ibid BH
זְמַר	instrumental music, music	BH: זָמַר to sing

⁶ וּמִן־דֵּי־לָא יִפֹּל וַיִּסְגַּד בַּה־שַׁעֲתָא יִתְרַמָּא לְגוּא־אַתּוּן נוּרָא יְקַדְתָּא:

⁶ si quis autem non prostratus adoraverit eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis

⁶καὶ ὃς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

⁶καὶ πᾶς, ὃς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ, ἐμβαλοῦσιν αὐτὸν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

אַתּוּן	furnace	prob. corr. BH: שֵׁשׁ
יְקַד	(P'al) to burn	BH: יָקַד to burn, kindle, be kindled
שַׁעָה	brief time, moment	BH: שָׁעָה to look at or to, regard
רָמָה	to cast, throw	BH: רָמָה
גִּן	midst, the midst	BH: גִּן the back, back, midst
אַתּוּם	furnace	BH: שֵׁשׁ fire
נוּר	fire	BH: נֵר נֵר lamp
יְקַד	(P'al) to burn	BH: יָקַד

⁷ כָּל־קָבֵל דִּנְהָ בַּה־זְמַנָּא כְּדִי שְׁמַעִין כָּל־עַמְמֵיָא קָל קַרְנָא
מְשֻׁרוֹקִיתָא קִתְרוֹס שִׁבְכָא פְּסַלְתֵּרִין וְכָל זִנְי זְמַרָא נְפִלּוּן כָּל־עַמְמֵיָא
אַמְיָא וְלִשְׁנֵיָא סִגְדִין לְצִלָּם דְּהַבָּא דִּי הֶקְיִים נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְכָּא:

⁷ post haec igitur statim ut audierunt omnes populi sonitum tubae fistulae et citharae sambucaae et psalterii et symphoniae et omnis generis musicorum cadentes omnes populi et tribus et linguae adoraverunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex

³ נִפְלַל *Verb, peal imperfect, second person masculine plural*

⁷καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν οἱ λαοὶ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλώσσαι προσεκύνουν τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἕστησεν Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεύς.

⁷καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε ἤκουσαν πάντα τὰ ἔθνη τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος καὶ παντὸς ἤχου μουσικῶν, πίπτοντα πάντα τὰ ἔθνη, φυλαί καὶ γλώσσαι προσεκύνουν τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἕστησε Ναβουχοδοноσορ, κατέναντι τούτου.

כָּל־קָבֵל דָּנָה בַּהֲזַמְנָא קָרְבוּ גְבָרִין כְּשֶׁדָּאִין וְאַכְלוּ קַרְצֵיהוֹן
דִּי יְהוּדָיָא:

⁸ statimque et in ipso tempore accedentes viri chaldei accusaverunt Iudaeos

⁸τότε προσήλθοσαν ἄνδρες Χαλδαῖοι καὶ διέβαλον τοὺς Ἰουδαίους

⁸ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ προσελθόντες ἄνδρες Χαλδαῖοι διέβαλον τοὺς Ἰουδαίους

וְאַכְלוּ קַרְצֵיהוֹן	et accusaverunt eos	to "eat the morsels of" any one, ie chew him up [fig] by slander
-----------------------	---------------------	--

עֲנוּ וְאָמְרִין לְנְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶכָּא מֶלֶכָּא לְעֶלְמִין חַיִּי:

⁹ dixeruntque Nabuchodonosor regi rex in aeternum vive

⁹τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδοноσορ Βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι,

⁹καὶ ὑπολαβόντες εἶπον Κύριε βασιλεῦ, εἰς τὸν αἰῶνα ζῆθι,

אַנְתָּ מֶלֶכָּא שְׂמַתָּ טַעַם דִּי כָּל־אַנָּשׁ דִּי יִשְׁמַע קָל קַרְנָא מִשָּׂרִיקִיתָא
קַתְרוֹס שְׁבָכָא פְּסַנְתְּרִין וְסוּפְנִיָּה וְכָל זַנִּי זְמָרָא יִפֹּל וְיִסְגַּד לְצַלְם
דִּי תְּהָבָא:

¹⁰ tu rex posuisti decretum ut omnis homo qui audierit sonitum tubae fistulae et citharae sambucae et psalterii et symphoniae et universi generis musicorum prosternat se et adoret statuam auream

¹⁰σύ, βασιλεῦ, ἔθηκας δόγμα πάντα ἄνθρωπον, ὃς ἂν ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν

¹⁰σύ, βασιλεῦ, προσέταξας καὶ ἔκρινας, ἵνα πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἂν ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος καὶ παντὸς ἤχου μουσικῶν, πεσὼν προσκυνήσῃ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ,

וּמִן־דִּי־לָא יִפֹּל וְיִסְגַּד יִתְרַמָּא לְגֹאֲ-אַתְוִן נֹרָא יְקַדְתָּא:

¹¹ si quis autem non procidens adoraverit mittatur in fornacem ignis ardentem

¹¹καὶ μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην,

¹¹καὶ ὃς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ, ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην,

אִיתִי גְבָרִין יְהוּדָאִין דִּי־מְנִיף יְתְּהוֹן עַל־עֲבִידַת מְדִינַת בְּבֶל שְׂדֵרְךָ
מִיֶּשֶׁד וְעֶבֶד נָגוּ גְבָרִיאַ אֱלֹךְ לָא־שָׂמוּ עֲלֶךְ מֶלֶכָּא טַעַם
לָא־לְהֶךְ לָא פְּלַחִין וְלְצַלְם דִּי תְּהָבָא דִּי הִקְיַמְתָּ לָא סְגָדִין:

¹² sunt ergo viri iudaei quos constituisti super opera regionis Babyloniae Sedrac Misac et Abdenago viri isti contempserunt rex decretum tuum deos tuos non colunt et statuam auream quam erexisti non adorant

¹²εἰσὶν ἄνδρες Ἰουδαῖοι, οὓς κατέστησας ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος, Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι οὐχ ὑπήκουσαν, βασιλεῦ, τῷ δόγματί σου, τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύουσιν καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦσιν.

¹²εἰσὶ δέ τινες ἄνδρες Ἰουδαῖοι, οὓς κατέστησας ἐπὶ τῆς χώρας τῆς Βαβυλωνίας, Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οὐκ ἐφοβήθησάν σου τὴν ἐντολήν καὶ τῷ εἰδώλῳ σου οὐκ ἐλάτρευσαν καὶ τῇ εἰκόνι σου τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησας, οὐ προσεκύνησαν.

יָת	(mark of the direct object or the accusative and not translated): <i>hapax legomenon?</i>	BH corr. אֵת אֹת
פָּלַח	to serve, worship, revere, minister for, pay reverence to	BH: פָּלַח to cleave, slice

¹³בְּאַדְנֵי נְבוּכַדְנֶצַּר בְּרִגּוֹ וְחִמָּה אָמַר לְהִיתֵיהּ לְשַׁדְרָךְ מִיִּשְׁדָּךְ
וְעֵבֶד נָגוּ בְּאַדְנֵי גְבַר־אֵל אֵלֶיךָ הִיתָיו קָדָם מַלְכָּא:

¹³tunc Nabuchodonosor in furore et in ira praecepit ut adducerentur Sedrac Misac et Abdenago qui confestim adducti sunt in conspectu regis

¹³τότε Ναβουχοδοноσορ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ εἶπεν ἀγαγεῖν τὸν Σεδραχ, Μισαχ καὶ Αβδεναγω, καὶ ἤχθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

¹³τότε Ναβουχοδοноσορ θυμωθεὶς ὀργῇ προσέταξεν ἀγαγεῖν τὸν Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, τότε οἱ ἄνθρωποι ἤχθησαν πρὸς τὸν βασιλέα.

רָגַז	(Aphel) to rage, enrage	BH: רָגַז rage, quiver, be agitated
חָמָה	heat, rage, hot displeasure, indignation, anger	BH: חָמָה to be hot; conceive
הָבִיא	to come, arrive; (Aphel) to bring	BH: הָבִיא Is 21:12

¹⁴עֲנֵה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר לְהוֹן הַצָּדָא שְׁדְרָךְ מִיִּשְׁדָּךְ וְעֵבֶד נָגוּ
לְאַלְהֵי לָא אִיתִיכּוֹן פְּלַחִין וְלִצְלָם דִּי הִקְיַמַת לָא סְגַדִּין:

¹⁴pronuntiansque Nabuchodonosor rex ait eis verene Sedrac Misac et Abdenago deos meos non colitis et statuam auream quam constitui non adoratis

¹⁴καὶ ἀπεκρίθη Ναβουχοδοноσορ καὶ εἶπεν αὐτοῖς Εἰ ἀληθῶς, Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, τοῖς θεοῖς μου οὐ λατρεύετε καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησα, οὐ προσκυνεῖτε

¹⁴οὓς καὶ συνιδὼν Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτοῖς Διὰ τί, Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, τοῖς θεοῖς μου οὐ λατρεύετε καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησα, οὐ προσκυνεῖτε

צָדָא	adj.: true	BH: צָדָא to wait; to lie in wait
-------	------------	-----------------------------------

¹⁵כִּעַן הֵן אִיתִיכּוֹן עֲתִידִין דִּי בְּעֵדְנָא דִּי־תִשְׁמְעוֹן קְלָא מִשְׁרוּקִיתָא
קְתָרוֹס שְׁבָכָא פְּסַנְתָּרִין וְסוּמְפַנְיָה וְכָל זִנֵּי זְמָרָא תְּפַלִּין וְתִסְגְּדוּן
לְצִלְמָא דִּי־עֲבַדַת וְהֵן לָא תִסְגְּדוּן בְּהַשְׁעָתָה תְּתַרְמֹן לְגוֹאֲלֵי־אֲתוֹן
נִירָא יְקַדְתָּא וּמִן־הוּא אֱלֹהֵי דִי יִשְׂיִזְבְּנוֹן מִן־יָדֵי:

¹⁵nunc ergo si estis parati quacumque hora audieritis sonitum tubae fistulae et citharae sambucae psalterii et symphoniae omnisque generis musicorum prosternite vos et adorete statuam quam feci quod si non adoraveritis eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentem et quis est Deus qui eripiat vos de manu mea

¹⁵νῦν οὖν εἰ ἔχετε ἐτοιμῶς ἵνα, ὡς ἂν ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος σύριγγος τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μ

ουσικῶν, πεσόντες προσκυνήσητε τῇ εἰκόνι, ἣ ἐποίησα, ἐὰν δὲ μὴ προσκυνήσητε, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεσθε εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην, καὶ τίς ἐστὶν θεός, ὃς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου

¹⁵καὶ νῦν εἰ μὲν ἔχετε ἐτοιμῶς ἅμα τῷ ἀκούσαι τῆς σάλπιγγος καὶ παντὸς ἤχου μουσικῶν πεσόντες προσκυνήσαι τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησα, εἰ δὲ μή γε, γινώσκετε ὅτι μὴ προσκυνησάντων ὑμῶν αὐθωρὶ ἐμβληθήσεσθε εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην, καὶ ποῖος θεὸς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου

הֵן	behold, if, whether	ibid BH; comm. interject.
עֵתִיד	ready, prepared	ibid BH
שִׁזְב	(Peel or Peil) to deliver	BH: עָזַב to leave, loose, forsake

¹⁶עֲנוּ שְׂדֵרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעֶבֶד נָגוּ וְאַמְרִין לְמֶלֶכָּךְ נְבוּכַדְנֶצַּר
לְאַחֲשָׁחִין אֲנַחְנָה עַל־דָּנָה פְּתָגָם לְהַתְּבוּתָךְ¹⁶:

¹⁶respondentes Sedrac Misac et Abdenago dixerunt regi Nabuchodonosor non oportet nos de hac re respondere tibi

¹⁶καὶ ἀπεκρίθησαν Σεδραχ, Μισαχ, Αβδευαγω λέγοντες τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδοноσορ Οὐ χρεῖαν ἔχομεν ἡμεῖς περὶ τοῦ ῥήματος τούτου ἀποκριθῆναί σοι,

¹⁶ἀποκριθέντες δὲ Σεδραχ, Μισαχ, Αβδευαγω εἶπαν τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδοноσορ Βασιλεῦ, οὐ χρεῖαν ἔχομεν ἡμεῖς ἐπὶ τῇ ἐπιταγῇ ταύτῃ ἀποκριθῆναί σοι,

חָשָׁחָ חָשָׁח	v. (P'al) to need, have need; n. (P'al) the thing needed	BH: שָׁחָ (Qal) to make haste
פְּתָגָם	command, work, affair, decree	BH: edict, decree

¹⁷הֵן אֵיתִי אֱלֹהֵנָּא דִּי־אֲנַחְנָּא פְּלָחִין יְכַל לְשִׁזְבוּתָנָּא מִן־אַתּוּן
נּוּרָא יְקַדְתָּא וּמִן־יָדְךָ מֶלֶכָּא יִשִּׁזְב:

¹⁷ecce enim Deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis et de manibus tuis rex liberare

¹⁷ἔστιν γὰρ θεός, ᾧ ἡμεῖς λατρεύομεν, δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, βασιλεῦ, ῥύσεται ἡμᾶς,

¹⁷ἔστι γὰρ θεὸς ἐν οὐρανοῖς εἷς κύριος ἡμῶν, ὃν φοβούμεθα, ὃς ἐστι δυνατὸς ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, βασιλεῦ, ἐξελεῖται ἡμᾶς,

¹⁸וְהֵן לָא יְדִיעַ³ לְהוּא² לְךָ מֶלֶכָּא דִּי לְאַלְהֵיךָ לְאַחֲתָנָּא
פְּלָחִין וּלְצֻלָּם דְּהַבָּא דִּי הִקְיַמְתָּ לָּא נְסַגְד:

¹⁸quod si noluerit notum tibi sit rex quia deos tuos non colimus et statuam auream quam e rexisti non adoramus

¹⁸καὶ ἐὰν μή, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἣ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν.

¹⁸καὶ τότε φανερόν σοι ἔσται, ὅτι οὔτε τῷ εἰδώλῳ σου λατρεύομεν οὔτε τῇ εἰκόνι σου τῇ χρυσῇ, ἣν ἔστησας, προσκυνοῦμεν.

¹ הוּב Verb, haph infinitive construct, common with second person masculine singular suffix

² Verb, peal imperfect, third person masculine singular

³ Verb, peal passive participle, masculine singular

19 בְּאַדְרִין נְבוּכַדְנֶצַר הִתְמַלִּי חֶמָא וְצִלֵם אֲנַפּוּהִי אֲשַׁתְּנִי¹ עַל־שַׁדְרָךְ
 מִיִּשְׁךְ וְעֵבֶד נָגוּ עָנָה וְאָמַר לְמִזְאָ³ לְאַתּוּנָא חַד־שִׁבְעָה עַל דִּי חֲזָה²
 לְמִזְיָה:

19 tunc Nabuchodonosor repletus est furore et aspectus faciei illius inmutatus est super Sedrac Misac et Abdenago et praecepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consuerat

19 τότε Ναβουχοδοноσορ ἐπλήσθη θυμοῦ, καὶ ἡ ὄψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπὶ Σεδραχ, Μισαχ καὶ Αβδεναγω, καὶ εἶπεν ἐκκαῦσαι τὴν κάμινον ἑπταπλασίως, ἕως οὐ εἰς τέλος ἐκκαῆ,

צִלֵם אֲנַפּוּהִי	aspectus faciei illius	
אֲנָה	(P'al) make hot, heat	unknown derivation
חֲזָה	customary, seemly (passive)	

20 וְלִגְבָרִין גְּבָרֵי־חַיִל דִּי בְּחִילָה אָמַר לְכַפְתָּה לְשַׁדְרָךְ
 מִיִּשְׁךְ וְעֵבֶד נָגוּ לְמַרְמָא לְאַתּוּן נִירָא יְקַדְתָּא:

20 et viris fortissimis de exercitu suo iussit ut ligatis pedibus Sedrac Misac et Abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentem

20 καὶ ἄνδρας ἰσχυροὺς ἰσχύι εἶπεν πεδήσαντας τὸν Σεδραχ, Μισαχ καὶ Αβδεναγω ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

20 καὶ ἄνδρας ἰσχυροτάτους τῶν ἐν τῇ δυνάμει ἐπέταξε συμποδίσαντας τὸν Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

כַּפַּת	(Pael) to bind; (P'il) to be bound	a root of uncertain correspondence
---------	------------------------------------	------------------------------------

21 בְּאַדְרִין גְּבָרֵי־אֱלֵךְ כַּפְתּוֹ בְּסַרְבְּלֵיהוֹן פְּטֻשֵׁיהוֹן וְכַרְבְּלָתְהוֹן
 וְלִבְשֵׁיהוֹן וְרִמְיוֹ לְגֹאֲאֲתוֹן נִירָא יְקַדְתָּא:

21 et confestim viri illi vincti cum bracis suis et tiaris et calciamentis et vestibibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis

21 τότε οἱ ἄνδρες ἐκείνοι ἐπεδήθησαν σὺν τοῖς σαραβάροις αὐτῶν καὶ τιάραις καὶ περικνημίσι καὶ ἐνδύμασιν αὐτῶν καὶ ἐβλήθησαν εἰς μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης.

21 τότε οἱ ἄνδρες ἐκείνοι συνεποδίσθησαν ἔχοντες τὰ ὑποδήματα αὐτῶν καὶ τὰς τῆς ἀρας αὐτῶν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν σὺν τῷ ἱματισμῷ αὐτῶν καὶ ἐβλήθησαν εἰς τὴν κάμινον.

סַרְבֵּל	mantle, coat; meaning dubious; perhaps also 'a babouche' (oriental slipper)	of uncertain derivation
פְּטֻשׁ	a garment, coat, tunic; meaning dubious	corr. pattiysh forge hammer
כַּרְבְּלָה	mantle, robe, cap, turban, helmet	BH: כַּרְבֵּל to put a mantle on

22 כָּל־קַבֵּל דְּנָה מִן־דִּי מַלְתַּת מְלַכָּא מְחַצְפָּה⁴ וְאַתּוּנָא אֲזָה יְתִירָא

¹ אֲשַׁתְּנִי Verb, itpa perfect, third person masculine singular; kere שִׁנָּא

² Verb, peal passive participle, masculine singular

³ אֲזָא Verb, peal infinitive construct

⁴ Verb, aph participle, feminine singular

גְּבֵרֵי אֵלֶּךָ דִּי חֲסָקוּ לְשִׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעֵבֵד נָגוּ קָטַל הַפּוֹן שְׁבִיבָא
דִּי נֹרָא:

²² nam iussio regis urgebat fornax autem succensa erat nimis porro viros illos qui miserant Sedrac Misac et Abdenago interfecit flamma ignis

²² ἐπεὶ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ὑπερίσχυεν, καὶ ἡ κάμινος ἐξεκαύθη ἐκ περισσοῦ.

²² ἐπειδὴ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως ἠπειγεν¹ καὶ ἡ κάμινος ἐξεκαύθη ὑπὲρ τὸ πρότερον ἐπταπλασίως, καὶ οἱ ἄνδρες οἱ προχειρισθέντες συμποδίσαντες αὐτοὺς καὶ προσαγαγόντες τῇ καμίνῳ ἐνεβάλοσαν εἰς αὐτήν.

חֲצָרָה	(Aphel) to be urgent, harsh, show insolence	a primitive root
יִתִּיר	surpassing, extreme, extraordinary	
שְׁבִיבָא	flame	BH: שְׁבִיבָא meaning dubious

וְגֵבֵרֵי אֵלֶּךָ חֲלָהּוֹן שִׁדְרָךְ מִיִּשְׁךְ וְעֵבֵד נָגוּ נִפְלוּ
לְגֹאֲזֵאוֹן נֹרָא יְקָדְתָּ מְכַפְתִּין:

²³ viri autem hii id est tres Sedrac Misac et Abdenago ceciderunt in medio camini ignis ardentis conligati

²³ καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι Σεδραχ, Μισαχ καὶ Αβδεναγω ἔπεσον εἰς μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης πεπεδημένοι.

²³ καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι Σεδραχ, Μισαχ καὶ Αβδεναγω ἔπεσον εἰς μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης πεπεδημένοι.

תְּלִית	third, one of three, a third part	BH: שְׁלֹשָׁה
---------	-----------------------------------	---------------

quae sequuntur in hebraeis voluminibus non repperi

1

²⁴ et ambulabant in medio flammae÷ laudantes Deum et benedicentes÷ Domino

²⁴ Καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ὑμνοῦντες τὸν θεὸν καὶ εὐλογοῦντες τὸν κύριον.

²⁴ Οὕτως οὖν προσηύξατο Ανανίας καὶ Αζαρίας καὶ Μισαηλ καὶ ὑμνησαν τῷ κυρίῳ, ὅτε αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς προσέταξεν ἐμβληθῆναι εἰς τὴν κάμινον.

ⁱ²⁵ stans autem Azarias oravit sic aperiensque os suum in medio ignis ait÷

²⁵ καὶ συστὰς Αζαρίας προσηύξατο οὕτως καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς εἶπεν

²⁵ στὰς δὲ Αζαρίας προσηύξατο οὕτως καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐξωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ ἅμα τοῖς συνεταιροῖς αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῷ πυρὶ ὑποκαιομένης τῆς καμίνου ὑπὸ τῶν Χαλδαίων σφόδρα καὶ εἶπαν

²⁶ benedictus es Domine Deus patrum nostrorum÷ et laudabilis et gloriosum nomen tuum in saecula

²⁶ Εὐλογητὸς εἶ, κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετός, καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας,

²⁶ Εὐλογητὸς εἶ, κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας,

²⁷ quia iustus es in omnibus quae fecisti nobis et universa opera tua vera et viae tuae rectae et omnia iudicia tua vera

¹ ἐπίεγω to press by weight, press hard

²⁷ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησας ἡμῖν, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινά, καὶ αἰ εὐθεῖαι αἰ ὁδοί σου, καὶ πᾶσαι αἰ κρίσεις σου ἀλήθεια,

²⁷ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησας ἡμῖν, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινά, καὶ αἰ αἰ ὁδοί σου εὐθεῖαι, καὶ πᾶσαι αἰ κρίσεις σου ἀληθιναί,

²⁸ **iudicia enim vera fecisti iuxta omnia quae induxisti super nos÷ et super civitatem sanctam patrum nostrorum Hierusalem quia in veritate et in iudicio induxisti omnia haec propter peccata nostra÷**

²⁸καὶ κρίματα ἀληθείας ἐποίησας κατὰ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τὴν τῶν πατέρων ἡμῶν Ἱερουσαλημ, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ καὶ κρίσει ἐπήγαγες πάντα ταῦτα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

²⁸καὶ κρίματα ἀληθείας ἐποίησας κατὰ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν σου τὴν ἁγίαν τὴν τῶν πατέρων ἡμῶν Ἱερουσαλημ, διότι ἐν ἀληθείᾳ καὶ κρίσει ἐποίησας πάντα ταῦτα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

²⁹ **peccavimus enim et inique egimus recedentes a te et deliquimus in omnibus**

²⁹ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν ἀποστήναι ἀπὸ σοῦ καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσιν καὶ αἰ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσαμεν

²⁹ὅτι ἡμάρτομεν ἐν πᾶσι καὶ ἠνομήσαμεν ἀποστήναι ἀπὸ σοῦ καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι καὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ νόμου σου οὐχ ὑπηκούσαμεν

³⁰ **et praecepta tua non audivimus nec observavimus nec fecimus sicut praeceperas nobis ut bene nobis esset**

³⁰οὐδὲ συνετηρήσαμεν οὐδὲ ἐποιήσαμεν καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν, ἵνα εὖ ἡμῖν γένηται

³⁰οὐδὲ συνετηρήσαμεν οὐδὲ ἐποιήσαμεν καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν, ἵνα εὖ ἡμῖν γένηται

³¹ **omnia ergo quae induxisti super nos÷ et universa quae fecisti nobis vero iudicio fecisti÷**

³¹καὶ πάντα, ὅσα ἡμῖν ἐπήγαγες, καὶ πάντα, ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας

³¹καὶ νῦν πάντα, ὅσα ἡμῖν ἐπήγαγες, καὶ πάντα, ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας

³² **et tradidisti nos in manibus inimicorum iniquorum et pessimorum praevaricatorumque et regi iniusto et pessimo ultra omnem terram**

³²καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων ἐχθίστων ἀποστατῶν καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν.

³²καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἡμῶν ἀνόμων καὶ ἐχθίστων ἀποστατῶν καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν.

³³ **et nunc non possumus aperire os confusio et obprobrium facti sumus servis tuis et his qui colunt te**

³³καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοίξαι τὸ στόμα, αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἐγενήθη τοῖς δούλοις σου καὶ τοῖς σεβομένοις σε.

³³καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοίξαι τὸ στόμα, αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἐγενήθη τοῖς δούλοις σου καὶ τοῖς σεβομένοις σε.

³⁴ **ne quaesumus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum et ne dissipes testamentum tuum**

³⁴μὴ δὴ παραδῶς ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου καὶ μὴ διασκεδάσης τὴν διαθήκην σου

³⁴μὴ παραδῶς ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου καὶ μὴ διασκεδάσης σου τὴν διαθήκην

³⁵ **neque auferas misericordiam tuam a nobis÷ propter Abraham dilectum tuum÷ et Isaac servum tuum et Israhel sanctum tuum**

³⁵τότε ἐλεπτύνθησαν εἰς ἅπαξ τὸ ὄστρακον, ὁ σίδηρος, ὁ χαλκός, ὁ ἄργυρος, ὁ χρυσὸς καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κοινορτὸς ἀπὸ ἄλωνος θερινῆς, καὶ ἐξῆρεν αὐτὰ τὸ πλῆθος τοῦ πνεύματος, καὶ τόπος οὐχ εὐρέθη αὐτοῖς, καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγενήθη ὄρος μέγα καὶ ἐπλήρωσεν πᾶσαν τὴν γῆν.

³⁵τότε λεπτὰ ἐγένετο ἅμα ὁ σίδηρος καὶ τὸ ὄστρακον καὶ ὁ χαλκὸς καὶ ὁ ἄργυρος καὶ τὸ χρυσίον καὶ ἐγένετο ὡσεὶ λεπτότερον ἀχύρου ἐν ἄλῳνι, καὶ ἐρρίπισεν αὐτὰ ὁ ἄνεμος ὥστε μηδὲν καταλειφθῆναι ἐξ αὐτῶν, καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγένετο ὄρος μέγα καὶ ἐπάταξε πᾶσαν τὴν γῆν.

³⁶ quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas caeli et sicut harenam quae est in litore maris÷

³⁶οἷς ἐλάλησας πρὸς αὐτοὺς λέγων πληθύναι τὸ σπέρμα αὐτῶν ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.

³⁶ὡς ἐλάλησας πρὸς αὐτοὺς λέγων πληθύναι τὸ σπέρμα αὐτῶν ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.

³⁷ quia Domine inminuti sumus plus quam omnes gentes sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra÷

³⁷ὅτι, δέσποτα, ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἐσμεν ταπεινοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ σήμερον διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν,

³⁷ὅτι, δέσποτα, ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἐσμεν ταπεινοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ σήμερον διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν,

³⁸ et non est in tempore hoc princeps et propheta et dux neque holocaustum neque sacrificium neque oblatio neque incensum neque locus primitiarum coram te÷

³⁸καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος οὐδὲ ὄλοκαύτωσις οὐδὲ θυσία οὐδὲ προσφορὰ οὐδὲ θυμίαμα, οὐ τόπος τοῦ καρπῶσαι ἐναντίον σου καὶ εὐρεῖν ἔλεος,

³⁸καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης οὐδὲ ἡγούμενος οὐδὲ ὄλοκαύτωσις οὐδὲ θυσία οὐδὲ προσφορὰ οὐδὲ θυμίαμα οὐδὲ τόπος τοῦ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου καὶ εὐρεῖν ἔλεος,

³⁹ ut possimus invenire misericordiam ÷ sed in anima contrita et spiritu humilitatis÷ suscipiamur

³⁹καὶ ὀπίσω σου ἀναστήσεται βασιλεία ἑτέρα ἡττων σου, καὶ βασιλεία τρίτη ἥτις ἔστιν ὁ χαλκός, ἡ κυριεύσει πάσης τῆς γῆς.

³⁹καὶ μετὰ σέ ἀναστήσεται βασιλεία ἐλάττων σου, καὶ τρίτη βασιλεία ἄλλη χαλκῆ, ἡ κυριεύσει πάσης τῆς γῆς. ⁴⁰sicut in holocaustum arietum et taurorum et sicut in milibus agnorum pinguium sic

fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie ut placeat tibi÷ quoniam non est confusio confidentibus in te÷

⁴⁰οὕτως γενέσθω θυσία ἡμῶν ἐνώπιόν σου σήμερον καὶ ἐκτελέσαι ὀπισθέν σου, ὅτι οὐκ ἔσται αἰσχύνῃ τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ σοί.

⁴⁰οὕτω γενέσθω ἡμῶν ἡ θυσία ἐνώπιόν σου σήμερον καὶ ἐξιλάσαι ὀπισθέν σου, ὅτι οὐκ ἔστιν αἰσχύνῃ τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ σοί, καὶ τελειῶσαι ὀπισθέν σου.

⁴¹ et nunc sequimur in toto corde et timemus te÷ et quaerimus faciem tuam

⁴¹καὶ νῦν ἐξακολουθοῦμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ φοβούμεθά σε καὶ ζητοῦμεν τὸ πρόσωπόν σου, μὴ καταισχύνης ἡμᾶς,

⁴¹καὶ νῦν ἐξακολουθοῦμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ φοβούμεθά σε καὶ ζητοῦμεν τὸ πρόσωπόν σου, μὴ καταισχύνης ἡμᾶς,

⁴²ne confundas nos sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam et secundum multitudinem misericordiae tuae

⁴²καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν μέρος μὲν τι σιδηροῦν μέρος δέ τι ὄστράκινον, μέρος τι τῆς βασιλείας ἔσται ἰσχυρὸν καὶ μέρος τι ἔσται συντετριμμένον.

⁴³ *et erue nos in mirabilibus tuis: et da gloriam nomini tuo Domine*

⁴³ καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυμάσιά σου καὶ δὸς δόξαν τῷ ὀνόματί σου, κύριε.

⁴³ καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυμάσιά σου καὶ δὸς δόξαν τῷ ὀνόματί σου, κύριε.

⁴⁴ *et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala: confundantur in omni potentia et robur eorum conteratur:*

⁴⁴ καὶ ἐντραπήσαν πάντες οἱ ἐνδεικνύμενοι τοῖς δούλοις σου κακὰ καὶ καταισχυν θείσαν ἀπὸ πάσης δυνάμεως καὶ δυναστείας, καὶ ἡ ἰσχύς αὐτῶν συντριβεῖη,

⁴⁴ καὶ ἐντραπήσαν πάντες οἱ ἐνδεικνύμενοι τοῖς δούλοις σου κακὰ καὶ καταισχυν θείσαν ἀπὸ πάσης δυναστείας, καὶ ἡ ἰσχύς αὐτῶν συντριβεῖη,

⁴⁵ *sciant quia tu Domine Deus solus et gloriosus super orbem terrarum:*

⁴⁵ ὃν τρόπον εἶδες ὅτι ἀπὸ ὄρους ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν καὶ ἐλέπτυνεν τὸ ὄστρακον, τὸν σίδηρον, τὸν χαλκόν, τὸν ἄργυρον, τὸν χρυσόν. ὁ θεὸς ὁ μέγας ἐγνώρισεν τῷ βασιλεῖ ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα, καὶ ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον, καὶ πιστὴ ἡ σύγκρισις αὐτοῦ.

⁴⁶ *et non cessabant qui in miserant eos ministri regis succendere fornacem naphtha et stuppa et pice et malleolis*

⁴⁶ Καὶ οὐ διέλειπον οἱ ἐμβalόντες αὐτοὺς ὑπηρεταί τοῦ βασιλέως καίοντες τὴν κάμινον νάφθαν καὶ πίσσαν καὶ στιππύον καὶ κληματίδα.

⁴⁶ Καὶ οὐ διέλιπον οἱ ἐμβάλλοντες αὐτοὺς ὑπηρεταί τοῦ βασιλέως καίοντες τὴν κάμινον. καὶ ἠνίκα ἐνεβάλοσαν τοὺς τρεῖς εἰς ἅπαξ εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἡ κάμινος ἦν διάπυρος κατὰ τὴν θερμασίαν αὐτῆς ἐπταπλασίως, καὶ ὅτε αὐτοὺς ἐνεβάλοσαν, οἱ μὲν ἐμβάλλοντες αὐτοὺς ἦσαν ὑπεράνω αὐτῶν, οἱ δὲ ὑπέκαλον ὑποκάτωθεν αὐτῶν νάφθαν καὶ στιππύον καὶ πίσσαν καὶ κληματίδα.

⁴⁷ *et effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem:*

⁴⁷ καὶ διεχρίτο ἡ φλόξ ἐπάνω τῆς καμίνου ἐπὶ πήχεις τεσσαράκοντα ἐννέα

⁴⁸ *et erupit et incendit quos repperit iuxta fornacem de Chaldeis:*

⁴⁸ καὶ διώδευσεν καὶ ἐνεπύρισεν οὓς εὔρεν περὶ τὴν κάμινον τῶν Χαλδαίων.

⁴⁸ καὶ διεξώδευσε καὶ ἐνεπύρισεν οὓς εὔρε περὶ τὴν κάμινον τῶν Χαλδαίων.

⁴⁹ *angelus autem descendit cum Azaria et sociis eius in fornacem et excussit flammam ignis de fornace*

⁴⁹ ὁ δὲ ἄγγελος κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαριαν εἰς τὴν κάμινον καὶ ἐξετίναξεν τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς καμίνου

⁴⁹ ἄγγελος δὲ κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαριαν εἰς τὴν κάμινον καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς καμίνου

⁵⁰ *et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem et non tetigit eos omnino ignis neque contristavit nec quicquam molestiae intulit*

⁵⁰ καὶ ἐποίησεν τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον, καὶ οὐχ ἤψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ καὶ οὐκ ἐλύπησεν οὐδὲ παρηνώχλησεν αὐτοῖς.

⁵⁰ καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡσεὶ πνεῦμα δρόσου διασυρίζον, καὶ οὐχ ἤψατο αὐτῶν καθόλου τὸ πῦρ καὶ οὐκ ἐλύπησε καὶ οὐ παρηνώχλησεν αὐτοῦς.

⁵¹ *tunc hii tres quasi ex uno ore laudabant et glorificabant: et benedicebant Deo in fornace dicentes:*

⁵¹ Τότε οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνον καὶ ἐδόξαζον καὶ εὐλόγουν τὸν θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ λέγοντες

⁵¹ Ἀναλαβόντες δὲ οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνον καὶ ἐδόξαζον καὶ εὐλόγουν καὶ ἐξύψουν τὸν θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ λέγοντες

⁵² **benedictus es Domine Deus patrum nostrorum÷ et laudabilis et superexaltatus in saecula÷ et benedictum nomen gloriae tuae sanctum et laudabile et superexaltatum in omnibus saeculis**

⁵²Εὐλογητὸς εἶ, κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης σου τὸ ἅγιον καὶ ὑπεραινετὸν καὶ ὑπερυψούμενον εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵²Εὐλογητὸς εἶ, κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης σου τὸ ἅγιον καὶ ὑπεραινετὸν καὶ ὑπερυψωμένον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

⁵³ **benedictus es in templo sancto gloriae tuae÷ et superlaudabilis et supergloriosus in saecula**

⁵³εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγίας δόξης σου καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ ὑπερένδοξος εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵³εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγίας δόξης σου καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ ὑπερένδοξος εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁴ **benedictus es in throno regni tui et superlaudabilis et superexaltatus in saecula**

⁵⁴εὐλογητὸς εἶ ἐπὶ θρόνου τῆς βασιλείας σου καὶ ὑμνητὸς καὶ ὑπερυψωμένος εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁴εὐλογημένος εἶ ἐπὶ θρόνου τῆς βασιλείας σου καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁵ **benedictus es qui intueris abyssos et sedes super cherubin et laudabilis et superexaltatus in saecula**

⁵⁵εὐλογημένος εἶ, ὁ ἐπιβλέπων ἀβύσσους καθήμενος ἐπὶ χερουβιν, καὶ αἰνετὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁵εὐλογητὸς εἶ, ὁ βλέπων ἀβύσσους καθήμενος ἐπὶ χερουβιμ, καὶ αἰνετὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁶ **benedictus es in firmamento caeli et laudabilis et gloriosus in saecula÷**

⁵⁶εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὑμνητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁶εὐλογητὸς εἶ ἐν τῷ στερεώματι καὶ ὑμνητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁷ **benedicite omnia opera Domini Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁵⁷εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα κυρίου, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁷εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα τοῦ κυρίου, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁸ **benedicite angeli Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁵⁸εὐλογεῖτε, ἄγγελοι κυρίου, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁸εὐλογεῖτε, ἄγγελοι κυρίου, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁹ **benedicite caeli Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁵⁹εὐλογεῖτε, οὐρανοί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁵⁹εὐλογεῖτε, οὐρανοί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁰ **benedicite aquae omnes quae super caelos sunt Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶⁰εὐλογεῖτε, ὕδατα πάντα τὰ ἐπάνω τοῦ οὐρανοῦ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁰ εὐλογεῖτε, ὕδατα πάντα τὰ ἐπάνω τοῦ οὐρανοῦ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶¹ **benedicite omnes virtutes Domini Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶¹ εὐλογεῖτε, πᾶσαι αἱ δυνάμεις, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶¹ εὐλογεῖτε, πᾶσαι αἱ δυνάμεις κυρίου, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶² **benedicite sol et luna Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶² εὐλογεῖτε, ἥλιος καὶ σελήνη, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶² εὐλογεῖτε, ἥλιος καὶ σελήνη, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶³ **benedicite stellae caeli Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶³ εὐλογεῖτε, ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶³ εὐλογεῖτε, ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁴ **benedicite omnis imber et ros Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶⁴ εὐλογεῖτε, πᾶς ὄμβρος καὶ δρόσος, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁴ εὐλογεῖτε, πᾶς ὄμβρος καὶ δρόσος, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁵ **benedicite omnis spiritus Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶⁵ εὐλογεῖτε, πάντα τὰ πνεύματα, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁵ εὐλογεῖτε, πάντα τὰ πνεύματα, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁶ **benedicite ignis et aestus Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶⁶ εὐλογεῖτε, πῦρ καὶ καῦμα, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁶ εὐλογεῖτε, πῦρ καὶ καῦμα, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁷ **benedicite frigus et aestus Domino ÷ laudate et superexaltate eum in saecula ÷**

⁶⁷ εὐλογεῖτε, ψῦχος καὶ καύσων, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁷ εὐλογεῖτε, ῥίγος καὶ ψῦχος, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁸ **benedicite rores et pruina Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶⁸ εὐλογεῖτε, δρόσοι καὶ νιφετοί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁸ εὐλογεῖτε, δρόσοι καὶ νιφετοί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁹ **benedicite gelu et frigus Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁶⁹ εὐλογεῖτε, πάγος καὶ ψῦχος, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁶⁹ εὐλογεῖτε, πάγος καὶ ψῦχος, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁰ **benedicite glacies et nives Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷⁰εὐλογεῖτε, πάχνη καὶ χιόνες, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁰εὐλογεῖτε, πάχνη καὶ χιόνες, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷¹ **benedicite noctes et dies Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷¹εὐλογεῖτε, νύκτες καὶ ἡμέραι, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷¹εὐλογεῖτε, νύκτες καὶ ἡμέραι, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷² **benedicite lux et tenebrae Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷²εὐλογεῖτε, φῶς καὶ σκότος, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷²εὐλογεῖτε, φῶς καὶ σκότος, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷³ **benedicite fulgura et nubes Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷³εὐλογεῖτε, ἀστραπαὶ καὶ νεφέλαι, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷³εὐλογεῖτε, ἀστραπαὶ καὶ νεφέλαι, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁴ **benedicat terra Dominum laudet et superexaltet eum in saecula÷**

⁷⁴εὐλογεῖτω ἡ γῆ τὸν κύριον, ὑμνεῖτω καὶ ὑπερυψοῦτω αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁴εὐλογεῖτω ἡ γῆ τὸν κύριον, ὑμνεῖτω καὶ ὑπερυψοῦτω αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁵ **benedicite montes et colles Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷⁵εὐλογεῖτε, ὄρη καὶ βουνοί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁵εὐλογεῖτε, ὄρη καὶ βουνοί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁶ **benedicite universa germinantia in terra Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷⁶εὐλογεῖτε, πάντα τὰ φυόμενα ἐν τῇ γῇ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁶εὐλογεῖτε, πάντα τὰ φυόμενα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁷ **benedicite fontes Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷⁷εὐλογεῖτε, αἱ πηγαί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁷εὐλογεῖτε, αἱ πηγαί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁸ **benedicite maria et flumina Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷⁸εὐλογεῖτε, θάλασσαι καὶ ποταμοί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁸εὐλογεῖτε, θάλασσαι καὶ ποταμοί, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁹ **benedicite cete et omnia quae moventur in aquis Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁷⁹εὐλογεῖτε, κήτη καὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐν τοῖς ὕδασι, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁷⁹εὐλογεῖτε, κήτη καὶ πάντα τὰ κινούμενα ἐν τοῖς ὕδασι, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁰ **benedicite omnes volucres caeli Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁸⁰εὐλογεῖτε, πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁰εὐλογεῖτε, πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸¹ **benedicite omnes bestiae et pecora Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁸¹εὐλογεῖτε, πάντα τὰ θηρία καὶ τὰ κτήνη, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸¹εὐλογεῖτε, τετράποδα καὶ θηρία τῆς γῆς, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸² **benedicite filii hominum Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁸²εὐλογεῖτε, οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸²εὐλογεῖτε, οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸³ **benedic Israhel Domino ÷ laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁸³εὐλογεῖτε, Ἰσραηλ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸³εὐλογεῖτε, Ἰσραηλ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁴ **benedicite sacerdotes Domini Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁸⁴εὐλογεῖτε, ἱερεῖς κυρίου, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁴εὐλογεῖτε, ἱερεῖς, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁵ **benedicite servi Domini Domino ÷ laudate et superexaltate eum in saecula ÷**

⁸⁵εὐλογεῖτε, δοῦλοι κυρίου, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁵εὐλογεῖτε, δοῦλοι, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁶ **benedicite spiritus et animae iustorum Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁸⁶εὐλογεῖτε, πνεύματα καὶ ψυχὰι δικαίων, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁶εὐλογεῖτε, πνεύματα καὶ ψυχὰι δικαίων, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁷ **benedicite sancti et humiles corde Domino laudate et superexaltate eum in saecula÷**

⁸⁷εὐλογεῖτε, ὅσοι καὶ ταπεινοὶ τῇ καρδίᾳ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁷εὐλογεῖτε, ὅσοι καὶ ταπεινοὶ καρδίᾳ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

⁸⁸ **benedicite Anania Azaria et Misahel Domino laudate et superexaltate eum in saecula quia eruit nos de inferno et salvos fecit de manu mortis÷ et liberavit de medio ardentis flammae et de medio ignis eruit nos÷**

⁸⁸εὐλογεῖτε, Ἀνανια, Ἀζαρια, Μισαηλ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι ἐξείλατο ἡμᾶς ἐξ ᾄδου καὶ ἐκ χειρὸς θανάτου ἔσωσεν ἡμᾶς καὶ ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ μέσου καμίνου καιομένης φλογὸς καὶ ἐκ μέσου πυρὸς ἐρρύσατο ἡμᾶς.

⁸⁸εὐλογεῖτε, Ἀνανια, Ἀζαρια, Μισαηλ, τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι ἐξείλετο ἡμᾶς ἐξ ᾄδου καὶ ἔσωσεν ἡμᾶς ἐκ χειρὸς θανάτου καὶ ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ μέσου καιομένης φλογὸς καὶ ἐκ τοῦ πυρὸς ἐλυτρώσατο ἡμᾶς.

⁸⁹ **confitemini Domino quoniam bonus quoniam in saeculum misericordia eius÷**

⁸⁹ ἔξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, ὅτι χρηστός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
⁸⁹ ἔξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, ὅτι χρηστός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

3

⁹⁰ benedicite omnes religiosi Domino Deo deorum÷ laudate et confitemini ÷ quia in omnia saecula misericordia eius

⁹⁰ εὐλογεῖτε, πάντες οἱ σεβόμενοι τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν θεῶν, ὑμνεῖτε καὶ ἔξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

⁹⁰ εὐλογεῖτε, πάντες οἱ σεβόμενοι τὸν θεὸν τῶν θεῶν, ὑμνεῖτε καὶ ἔξομολογεῖσθε, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων.

hucusque non habetur in hebraeo et quae posuimus de Theodotionis editione translata sunt

²⁴ אֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶכָּא תְּנִיחַ וְקָם בְּהַתְּבַהֲלָה עֵינָהּ וְאָמַר לְהַדְּבַרוּהִי
 הָלֵא גְבַרִין תְּלַתָּא רְמִינָא לְגֹאֲנִירָא מְכַפְּתִין עֵינִין וְאָמַרִין
 לְמֶלֶכָּא יִצְיָבֵא מֶלֶכָּא:

⁹¹ tunc Nabuchodonosor rex obstipuit et surrexit prope et ait optimatibus suis nonne tres viros misimus in medio ignis conpeditos qui respondentes dixerunt regi vere rex

תְּנִיחַ	(P'al) to be startled, be alarmed	BH: c. תְּמַיחַ or perhaps שָׁאָה
הַדְּבַר	counsellor, minister	probably of foreign origin

²⁵ עֵינָהּ וְאָמַר הָאֲנָהּ חֲזָה גְבַרִין אַרְבַּעָה שְׂרִין מְהֻלְכִין בְּגֹאֲנִירָא
 וְחָבַל לְאֲדַיְתִי בְּהוֹן וְרוּחַ דֵּי רַבִּיעָאָהָּ דְמָה לְבְּרִיאָהֶינִין:

⁹² respondit et ait ecce ego video viros quattuor solutos et ambulantes in medio ignis et nihil corruptionis in eis est et species quarti similis filio Dei

⁹²

καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Ἴδου ἐγὼ ὄρω ἄνδρας τέσσαρας λελυμένους καὶ περιπατοῦντας ἐν μέσῳ τοῦ πυρός, καὶ διαφθορὰ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ ὄρασις τοῦ τετάρτου ὁμοία υἱῷ θεοῦ.

⁹²

Ἴδου ἐγὼ ὄρω ἄνδρας τέσσαρας λελυμένους περιπατοῦντας ἐν τῷ πυρί, καὶ φθορὰ οὐδεμία ἐγενήθη ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ ὄρασις τοῦ τετάρτου ὁμοίωμα ἀγγέλου θεοῦ.

שְׂרִין	to loosen, abide, begin	BH: שְׂרוּתַת remnant
רוּ	appearance	BH: רָאָה to see
דְּמָה	(P'al) to be like	BH: דְּמָה

²⁶ בְּאֲדִין קָרַב נְבוּכַדְנֶצַּר לְתַרְעֵ אַתְוִן נִירָא יְקַדְתָּא עֵינָהּ וְאָמַר שְׂדַרְדָּךְ
 מִישְׁדָּ וְעַבְדֵּי־נְגוּ עַבְדוּהִי דִי־אַלְהָא עֲלָאָהָּ פְּקוּ² וְאַתּוּ בְּאֲדִין נְפְקִין
 שְׂדַרְדָּ מִישְׁדָּ וְעַבְדֵּי נְגוּ מִן־גֹּאֲנִירָא:

¹ kere רַבִּיעָאָהָּ

² נְפְקִין *Verb, peal imperative, masculine plural*

³ kere עֲלָאָהָּ

⁹³ tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis et ait Sedrac Misac et Abdenago servi Dei excelsi egredimini et venite statimque egressi sunt Sedrac Misac et Abdenago de medio ignis

⁹³

τότε προσήλθεν Ναβουχοδοנוσορ πρὸς τὴν θύραν τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης καὶ εἶπεν Σεδραχ, Μισαχ, Αβδευαγω οἱ δούλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ἐξέλθετε καὶ δεῦτε. καὶ ἐξῆλθον Σεδραχ, Μισαχ, Αβδευαγω ἐκ μέσου τοῦ πυρός.

⁹³

καὶ προσελθὼν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν θύραν τῆς καμίνου τῆς καιομένης τῷ πυρὶ ἐκ ἄλεσεν αὐτοὺς ἐξ ὀνόματος Σεδραχ, Μισαχ, Αβδευαγω οἱ παῖδες τοῦ θεοῦ τῶν θεῶν τοῦ ὑψίστου, ἐξέλθετε ἐκ τοῦ πυρός. οὕτως οὖν ἐξῆλθον οἱ ἄνδρες ἐκ μέσου τοῦ πυρός.

עֲלִי	highest, the Most High	BH: עֲלִי upper
-------	------------------------	-----------------

וּמִתְכַנְּשִׁין אֲחַשְׁדַּרְפַּנְיָא סַגְנִיָּא וּפְחֻתָּא וְהַדְבָּרִי מְלַכְּא חֲנִין לְגַבְרִיָּא
 אֵלֶךְ דִּי לֹא-שְׁלַט נִוְרָא בְּגַשְׁמָהוֹן וְשַׁעַר רֵאשִׁהוֹן לֹא הִתְחַרְךְ
 וְסַרְבְּלִיהוֹן לֹא שָׁנוּ וְרִיחַ נִוְרָא לֹא עָדַת בְּהוֹן:

⁹⁴ et congregati satrapae magistratus et iudices et potentes regis contemplantur viros illos quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum et capillus capitis eorum non esset adustus et sarabara eorum non fuissent inmutata et odor ignis non transisset per eos

⁹⁴

καὶ συνάγονται οἱ σατράπαι καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ τοπάρχαι καὶ οἱ δυνάσται τῶν οὐ βασιλέως καὶ ἐθεώρουν τοὺς ἄνδρας ὅτι οὐκ ἐκυρίευσεν τὸ πῦρ τοῦ σώματος αὐτῶν, καὶ ἡ θριξὶς τῆς κεφαλῆς αὐτῶν οὐκ ἐφλογίσθη, καὶ τὰ σαράβαρα αὐτῶν οὐκ ἠλλοιώθη, καὶ ὄσμη πυρὸς οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς.

⁹⁴

καὶ συνήχθησαν οἱ ὑπάτοι, τοπάρχαι καὶ ἀρχιπατριῶται καὶ οἱ φίλοι τοῦ βασιλέως καὶ ἐθεώρουν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ὅτι οὐχ ἤψατο τὸ πῦρ τοῦ σώματος αὐτῶν, καὶ αἱ τρίχες αὐτῶν οὐ κατεκάησαν καὶ τὰ σαράβαρα αὐτῶν οὐκ ἠλλοιώθησαν, οὐδὲ ὄσμη τοῦ πυρὸς ἦν ἐν αὐτοῖς.

גֶּשֶׁם	body	apparently the same as גָּשׁ to rain
שַׁעַר	hair (of head)	BH: שַׁעַר
חֲרַךְ	(Ithpael) to sing <i>apsvilums</i>	a root probably allied to the equivalent of חָרַר חָרָה חֲרַר
רִיחַ	smell, odour	BH: scent, fragrance, aroma, odour
עָדָה עָדָה	pass on, away	BH: עָבַר

עֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִיד אֱלֹהֵהוֹן דִּי-שְׂדַרְךְ מִיִּשְׁךְ וְעֵבַד נְגוּ
 דִּי-שְׁלַח מְלֹאכְהָ וְשִׁיזַב לְעֵבְדוּהִי דִּי הִתְרַחְצוּ עֲלוּהִי וּמְלַת מְלַכְּא
 שְׁנִיָּו וַיְהִי גַשְׁמָהוֹן דִּי לֹא-יִפְלְחוּן וְלֹא-יִסְגְּדוּן לְכָל-אֱלֹהֵי לְהוֹן
 לְאֱלֹהֵהוֹן:

⁹⁵ et erumpens Nabuchodonosor ait benedictus Deus eorum Sedrac videlicet Misac et Abdenago qui misit angelum suum et eruit servos suos quia crediderunt in eo et verbum

¹ שָׁנָא Verb, pael perfect, third person masculine plural

regis inmutaverunt et tradiderunt corpora sua ne servirent et ne adorarent omnem deum excepto Deo suo

⁹⁵ καὶ ἀπεκρίθη Ναβουχοδοноσορ καὶ εἶπεν Εὐλογητὸς ὁ θεὸς τοῦ Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, ὃς ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλατο τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ὅτι ἐπεποίθεισαν ἐπ’ αὐτῷ καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἠλλοίωσαν καὶ παρέδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν εἰς πῦρ, ὅπως μὴ λατρεύσωσιν μηδὲ προσκυνήσωσιν παντὶ θεῷ ἄλλ’ ἢ τῷ θεῷ αὐτῶν,

⁹⁵ ὑπολαβὼν δὲ Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεὺς εἶπεν Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Σεδραχ, Μισαχ, Αβδεναγω, ὃς ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἔσωσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς ἐλπίσαντας ἐπ’ αὐτόν, τὴν γὰρ προσταγὴν τοῦ βασιλέως ἠθέτησαν καὶ παρέδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν εἰς ἐμπυρισμόν, ἵνα μὴ λατρεύσωσι μηδὲ προσκυνήσωσι θεῷ ἑτέρῳ ἄλλ’ ἢ τῷ θεῷ αὐτῶν,

רחץ	(Hithp'il) to set one's trust on	BH: to wash, wash off, wash away, bathe
להן	except, but	corr. הן therefore, on this account

²⁹ וּמִנֵּי שֵׁים טַיִם דֵּי כָל־עַם אַמְרָה וְלִשָּׁן דֵּי־יֵאֵמַר שְׁלוֹ עַל אֱלֹהֵהוֹן
דֵּי־שְׂדַרְךָ מִיִּשְׁךְ וְעֵבֵד נְגוּא הַדְּמִין יִתְעַבֵּד וּבֵיתָהּ נְגִלִי יִשְׁתַּוּהָ
כָּל־קַבֵּל דֵּי לֹא אִיתִי אֱלֹה אַחֲרָן דֵּי־יִכְּלַל לְהַצְלָה כַּדְּנָה:

⁹⁶ a me ergo positum est hoc decretum ut omnis populus et tribus et lingua quaecumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sedrac Misac et Abdenago dispereat et domus eius vastetur neque enim est Deus alius qui possit ita salvare

שָׁלוּ	neglect, remissness	BH: shalah
הָדָם	member, limb, member of the body	BH: הָדָם stool, footstool
שוה	(Pael) to become like; (Ithpael) to be set, be made	BH: to agree with, be or become like, level, resemble
נִצַּל	(Aphel) to rescue, extricate, deliver	BH: נִצַּל

³⁰ בְּאֲדִין מַלְכָּא הַצְּלַח לְשְׂדַרְךָ מִיִּשְׁךְ וְעֵבֵד נְגוּ בַּמְדִּינַת בְּבַל:

⁹⁷ tunc rex promovit Sedrac Misac et Abdenago in provincia Babylonis

צָלַח	(Aphel) to promote	BH: צָלַח to rush
-------	--------------------	-------------------

³¹ וּבִוְכַדְנֶצֶר מַלְכָּא לְכָל־עַמֵּמֵי־אֲמִיָּא וְלִשְׁנֵי־אֵי דֵּי־דִירִין בְּכָל־אַרְעָא
שְׁלַמְכוֹן יִשְׁנֵא:

⁹⁸ Nabuchodonosor rex omnibus populis gentibus et linguis quae habitant in universa terra pax vobis multiplicetur

שָׁנָא	(P'al) to grow great	BH: to increase, grow, magnify, grow great
--------	----------------------	--

³² אֲתִיָּא וְתַמְהִיָּא דֵּי עֵבֵד עַמֵּי אֱלֹהָא עֲלָאָה שְׁפַר קַדְמֵי לְהַחֲוִיָּה:

⁹⁹ signa et mirabilia fecit apud me Deus excelsus placuit ergo mihi praedicare

תַּמְהָא	wonder, miracle	BH: תַּמְהָא to be astounded
שְׁפַר	(P'al) to seem good, be acceptable	BH: שְׁפַר (Qal) to be beautiful

³³ אֲתוּוְהִי כְּמָה רַבְרַבִּין וְתַמְהוּוְהִי כְּמָה תְּקִיפִין מַלְכוּתָהּ מַלְכוּת עַלְמַם
וְשְׁלִטְנָה עַם־דָּר וְדָר:

¹⁰⁰ signa eius quia magna sunt et mirabilia eius quia fortia et regnum eius regnum sempiternum et potestas eius in generationem et generationem

כמה	how!	
-----	------	--

4 ¹ אָנָה נְבוּכַדְנֶצַר שְׁלֵה הָיִית בְּבֵיתִי וְרַעְנָן בְּהִיכְלִי:

Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea et florens in palatio meo

שְׁלֵה	(P'al) at ease	BH: שְׁלָה to be at rest, prosper, be quiet, be at ease
רַעְנָן	flourishing	BH: luxuriant, fresh

² חָלֵם חֲזִית וַיִּדְחַלְנִי וַתְּהַרְהִין עַל־מִשְׁכְּבִי וַחֲזוֹי רֵאשִׁי יַבְהַלְנִי:

² somnium vidi quod perterrituit me et cogitationes meae in stratu meo et visiones capitis mei conturbaverunt me

תְּהַרְהִין	mental conception, fantasy, image, mental picture, fancy, imagining	BH: הוֹר to conceive, become pregnant
-------------	---	---------------------------------------

³ וּמְנֵי שִׁים טַעַם לְהַנְעֵלָה קָדְמִי לְכָל חַכְמֵי בָּבֶל דֵּי־פִשָׁר חֲלָמָא יְהוּדְעֵנִי:

³ et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis et ut solutionem somnii indicarent mihi

4 בְּאֶרְבֵּי עֲלִין חַרְטְמֵיָא אֲשַׁפִּיָא כְּשָׂדָאִי וְגוֹרֵיָא וְחֲלָמָא אָמַר אָנָה קָדְמֵיהוֹן וּפְשָׁרָה לְא־מְהוּדְעִין לִי:

⁴ tunc ingrediebantur arioli magi Chaldei et aruspices et somnium narravi in conspectu eorum et solutionem eius non indicaverunt mihi

⁵ וְעַד אֲחַרְיִין עַל קָדְמֵי דְנִיָּאל דֵּי־שְׁמָה בְּלִטְשַׁאצָּר כְּשֵׁם אֱלֹהֵי וְדִי רוּח־אֱלֹהִין קְדִישִׁין בֵּה וְחֲלָמָא קְדָמוּהֵי אָמַרְתָּ:

⁵ donec collega ingressus est in conspectu meo Danihel cuius nomen Balthasar secundum nomen dei mei qui habet spiritum deorum sanctorum in semet ipso et somnium coram eo locutus sum

⁸ ἕως οὗ ἦλθεν Δανιηλ, οὗ τὸ ὄνομα Βαλτασαρ κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, ὃς πνεῦμα θεοῦ ἅγιον ἐν ἑαυτῷ ἔχει, καὶ τὸ ἐνύπνιον ἐνώπιον αὐτοῦ εἶπα

⁶ בְּלִטְשַׁאצָּר רַב חַרְטְמֵיָא דֵּי אָנָה יָדַעַת דֵּי רוּחַ אֱלֹהִין קְדִישִׁין בְּדָ וְכַלְרָז לְא־אָגַס לְךָ חֲזוֹי חֲלָמֵי דֵּי־חֲזִית וּפְשָׁרָה אָמַרְתָּ:

⁶ Balthasar princeps ariolorum quem ego scio quod spiritum deorum sanctorum habeas in te et omne sacramentum non est impossibile tibi visiones somniorum meorum quas vidi et solutionem eorum narra

אָגַס	(P'al) to oppress, compel, constrain	BH: אָגַס unknown derivation
-------	--------------------------------------	------------------------------

⁷ וַחֲזוֹי רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי חֲזָה הָיִית נְאֻלִי ² אֵילָן בְּגוּא אַרְעָא וְרוּמָה שְׁגִיָּא:

⁷ visio capitis mei in cubili meo videbam et ecce arbor in medio terrae et altitudo eius nimia

¹ Verb, peal imperative, masculine singular

² interjection

אֵילָן	tree	BH: אֵיל ram; pillar, door post; mighty tree, terebinth
--------	------	---

⁸ רָבָה אֵילָנָא וְתִקְרָה וְרוּמָה יִמְטָא לְשָׁמַיָא וְחִזּוּתָהּ לְסוּף כָּל־אֲרֵעָא:

⁸ magna arbor et fortis et proceritas eius contingens caelum aspectus illius erat usque ad terminos universae terrae

מָטָא	to reach, come upon, attain	apparently corresponding to BH: מָצָא to find
סוּף	end, conclusion	ibid BH

⁹ עֲפִיָּה שְׁפִיר וְאַנְבִּיָּה שְׁגִיָּא וּמְזוּן לְכִלְא־בֵּה תְּחַתּוּהִי תְּטַלְל חַיּוֹת
בְּרָא וּבְעִנְפוּהִי יְדוּרָן צִפְרֵי שְׁמַיָּא וּמִנְהָ יִתְזוּן כָּל־בְּשָׂרָא:

⁹ folia eius pulcherrima et fructus eius nimius et esca universorum in ea subter eam habitabant animalia et bestiae et in ramis eius conversabantur volucres caeli et ex ea vescebatur omnis caro

¹²

τὰ φύλλα αὐτοῦ ὠραία, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολὺς, καὶ τροφή πάντων ἐν αὐτῷ, καὶ ἰ ὑποκάτω αὐτοῦ κατεσκήνουν τὰ θηρία τὰ ἄγρια, καὶ ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατῶκουν τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐτρέφετο πᾶσα σὰρξ.

¹²

οἱ κλάδοι αὐτοῦ τῷ μήκει ὡς σταδίων τριάκοντα, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ ἐσκίαζον πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς, καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἐνόσσευον, ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολὺς καὶ ἀγαθὸς καὶ ἐχορήγει πᾶσι τοῖς ζώοις.

עֲפִי	leafage, foliage	BH: עֲפִי[
אֵב	fruit, fresh, young, greening	ibid BH
מְזוּן	food, feed	ibid BH
טַלְל	(Aphel) to seek shade, have shade	BH: (Piel) to cover with a roof, cover over, roof
עֵנָף	bough, branch	ibid BH
זוּן	(Ithp'el) to feed oneself	BH: יִזְנוּ זֶזְנוּ

¹⁰ חִזָּה הָיִית בְּחִזּוֹי רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי וְאָלוּ עִיר וְקִדְיִשׁ
מִן־שְׁמַיָּא נְחַת:

¹⁰ videbam in visione capitis mei super stratum meum et ecce vigil et sanctus de caelo descendit

¹³

ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς ἐπὶ τῆς κοίτης μου, καὶ ἰδοὺ ἰρ καὶ ἅγιος ἀπ' οὐρανοῦ κατέβη

¹³ ἐθεώρουν ἐν τῷ ὕπνῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἄγγελος ἀπεστάλη ἐν ἰσχύι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ

עִיר	waking, watchful, wakeful one, watcher, angel	c.BH: עוּר to rouse oneself, awake
------	---	------------------------------------

¹¹ קָרָא בְּחִיל וְכֵן אָמַר גְּדוּ אֵילָנָא וְקַצְצוּ עִנְפוּהִי אִתְרוּ עֲפִיָּה וּבְדַרוּ
אֲנִיָּה תְּנַדְּי חַיּוֹתָא מִן־תְּחַתּוּהִי וְצִפְרֵיָא מִן־עִנְפוּהִי:

¹¹ clamavit fortiter et sic ait succidite arborem et praecidite ramos eius excutite folia eius et dispergite fructum eius fugiant bestiae quae subter eam sunt et volucres de ramis eius

¹ Verb, peal imperfect, third person feminine singular

καὶ ἐφώνησεν ἐν ἰσχύι καὶ οὕτως εἶπεν Ἐκκόψατε τὸ δένδρον καὶ ἐκτίλατε τοὺς κλάδους αὐτοῦ καὶ ἐκτινάξατε τὰ φύλλα αὐτοῦ καὶ διασκορπίσατε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, σαλευθήτωσαν τὰ θηρία ὑποκάτωθεν αὐτοῦ καὶ τὰ ὄρνεα ἀπὸ τῶν κλάδων αὐτοῦ,

14

καὶ ἐφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἐκκόψατε αὐτὸ καὶ καταφθείρατε αὐτό, προστέτακται γὰρ ἀπὸ τοῦ ὑψίστου ἐκριζῶσαι καὶ ἀχρεῖωσαι αὐτό.

נָדַד	to cut down, hew down	BH: נָדַד to penetrate, cut into
קָצַץ	(Pael) to cut off	ibid BH
נָתַר	(Aphel) to strip off	BH: to start up, tremble, shake, spring up
בָּרַר	(Pael) to scatter	corresponding (by transposition) to BH: פָּרַד to separate, divide
נָדַד נָעַד	(P'al) to flee	ib. BH

¹² בָּרַם עֵקֶר שְׂרֵשׁוּתָי בְּאַרְעָא שְׁבָקוּ וּבְאַסוּר דִּי-פְרִזְל וּנְחָשׁ
בְּדַתְאָא דִּי בְרָא וּבְטַל שְׁמִיא יִצְטַבַּע וְעַם-חַיּוֹתָא חִלְקָהּ בְּעֵשֶׂב
אַרְעָא:

¹² verumtamen germen radicum eius in terra sinite et alligetur vinculo ferreo et aereo in herbis quae foris sunt et rore caeli tinguatur et cum feris pars eius in herba terrae

15

πλὴν τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ ἐν τῇ γῆ ἐάσατε καὶ ἐν δεσμῶ σιδηρῶ καὶ χαλκῶ καὶ ἐν τῇ χλόῃ τῇ ἕξω, καὶ ἐν τῇ δρόσῳ τοῦ οὐρανοῦ κοιτασθήσεται, καὶ μετὰ τῶν θηρίων ἢ μερὶς αὐτοῦ ἐν τῷ χόρτῳ τῆς γῆς.

15

καὶ οὕτως εἶπε Ἷρίζαν μίαν ἄφετε αὐτοῦ ἐν τῇ γῆ, ὅπως μετὰ τῶν θηρίων τῆς γῆς ἐν τοῖς ὄρεσι χόρτον ὡς βοῦς νέμηται,

¹² Bet tā saknāju ar celma daļu atstājiet zemē, iesaistījuši to dzelzs un vara važās lauku zālē, lai to debesu rasa slacina un tas kopā ar lauku un meža zvēriem paliek saskarē ar zemes zāli.

בָּרַם	only, nevertheless, but	perh. from רָם with a prepositional prefix: to rise
עֵקֶר	root, stock	BH: עֵקֶר to pluck, be rooted up
אַסוּר	band, bond, imprisonment	BH: אַסוּר
צַבַּע	(Pael) to wet; (Ithpael) to be wet	BH: s. dye, dyed stuff, something dyed, coloured cloth
עֵשֶׂב	moth; herbage, grass	from עָשַׂע to waste away, fail

¹³ לְבַבָּהּ מִן-אַנְשָׁא² יִשְׁנוֹן וּלְבַב חַיּוֹהּ יִתְיַהֵב לָהּ וְשִׁבְעָה עֵדָנִין
יִחְלַפּוּן עָלוּהָ:

¹³ cor eius ab humano commutetur et cor ferae detur ei et septem tempora mutantur super eum

16

ἢ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀλλοιωθήσεται, καὶ καρδία θηρίου δοθήσεται αὐτῷ, καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγῆσονται ἐπ' αὐτόν.

¹ דַּתְאָא

² kere אַנְשָׁא

καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀλλοιωθῆ, καὶ ἑπτὰ ἔτη βοσκηθῆ
σὺν αὐτοῖς,

פָּלַךְ	(Pe) to pass by, pass over	BH: פָּלַךְ
---------	----------------------------	-------------

בְּגִזְרַת עִירִין פְּתֻגְמָא וּמְאִמָּר קִדְיִשִׁין שְׂאֵלְתָא עַד־דְּבַרְתָּ דִּי יְנַדְעוּן¹⁴
חַיִּיא דִּי־שְׁלִיט עֲלָאָהּ בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא וּלְמִן־דִּי יִצְבֵּא יִתְנַנְנָהּ וּשְׁפַל
אֲנָשִׁים³ יִקִּים² עָלֶיהָ¹:

¹⁴ in sententia vigilum decretum est et sermo sanctorum et petitio donec cognoscant
viventis quoniam dominatur Excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit dabit
illud et humillimum hominem constituet super eo

17

διὰ συγκρίματος ἰρ ὁ λόγος, καὶ ῥῆμα ἁγίων τὸ ἐπερώτημα, ἵνα γνῶσιν οἱ ζῶντες
ὅτι κύριός ἐστιν ὁ ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὧ ἔαν δόξη, δώσει
αὐτὴν καὶ ἐξουδένημα ἀνθρώπων ἀναστήσει ἐπ’ αὐτήν.

17

ἕως ἂν γινῶ τὸν κύριον τοῦ οὐρανοῦ ἐξουσίαν ἔχειν πάντων τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ
τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅσα ἂν θέλῃ, ποιεῖ ἐν αὐτοῖς. ^{17a}
ἐνώπιόν μου ἐξεκόπη ἐν ἡμέρα μιᾶ, καὶ ἡ καταφθορὰ αὐτοῦ ἐν ὥρα μιᾶ τῆς ἡμέρ
ας, καὶ οἱ κλάδοι αὐτοῦ ἐδόθησαν εἰς πάντα ἄνεμον, καὶ εἰλκύσθη καὶ ἐρρίφη, καὶ
τὸν χόρτον τῆς γῆς μετὰ τῶν θηρίων τῆς γῆς ἤσθιε καὶ εἰς φυλακὴν παρεδόθη κ
αὶ ἐν πέδαις καὶ ἐν χειροπέδαις χαλκαῖς ἐδέθη ὑπ’ αὐτῶν. σφόδρα ἐθαύμασα ἐπὶ
πάσι τούτοις, καὶ ὁ ὕπνος μου ἀπέστη ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου.

גְּזָרָה	decree	fr. v. BA BH: גָּזַר to cut, determine
שְׂאֵלָה	affair, request	
דְּבָרָה	cause, reason	ib. BH
שְׁפַל	(Aphel) to bring low, humble	BH: שָׁפַל to be or become low, sink, be humbled, be abased

דְּנָה חֲלֻמָּא חֲזִית אָנָה מְלָכָא נְבוּכַדְנֶצַּר וְאַנְתָּ בְּלִטְשָׁא צַר פְּשָׂרָא¹⁵
אָמַר כָּל־קָבֵל דִּי כָל־חַכְמֵי מְלָכוּתֵי לֹא־יִכְלִין פְּשָׂרָא לְהוֹדְעַתְנִי
וְאַנְתָּ כְּהֵל דִּי רוּח־אַלְהִין קִדְיִשִׁין בְּךָ:

¹⁵ hoc somnium vidi ego rex Nabuchodonosor tu ergo Balthasar interpretationem narra
festinus quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi tu autem
potes quia spiritus deorum sanctorum in te est

18

τοῦτο τὸ ἐνύπνιον, ὃ εἶδον ἐγὼ Ναβουχοδοноσορ ὁ βασιλεύς, καὶ σύ, Βαλτασαρ, τὸ
σύγκριμα εἰπόν, ὅτι πάντες οἱ σοφοὶ τῆς βασιλείας μου οὐ δύνανται τὸ σύγκριμ
α αὐτοῦ δηλώσαί μοι, σὺ δέ, Δανιηλ, δύνασαι, ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἄγιον ἐν σοί.

18

καὶ ἀναστὰς τὸ πρῶτ ἐκ τῆς κοίτης μου ἐκάλεσα τὸν Δανιηλ τὸν ἄρχοντα τῶν σο

¹ ¹⁷This is the decision of the alert and watchful angels. So then, let all people everywhere know that the
Supreme God has power over human kingdoms and that he can give them to anyone he chooses—even to
those who are the least important.?

² *Verb, aph imperfect, third person masculine singular*

³ *Noun, masculine plural*

φιστών και τὸν ἠγούμενον τῶν κρινόντων τὰ ἐνύπνια και διηγησάμην αὐτῷ τὸ ἐν ὑπνιον, και ὑπέδειξέ μοι πάσαν τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ.

אֲרִיִן דְּנִיָּאל דִּי-נְשִׂמָה בְּלִטְשָׁאֲצֵר אֲשֵׁתּוֹמִם כְּשָׁעָה חֲדָה וְרַעֲיָנָה¹⁶
 יְבַהֲלֶנָה עֵנָה מְלִכָּא וְאָמַר בְּלִטְשָׁאֲצֵר חֲלֵמָא וּפְשָׂרָא אֶל-יְבַהֲלֶךָ
 עֵנָה בְּלִטְשָׁאֲצֵר וְאָמַר מָרִי חֲלֵמָא לְשִׁנְאָךָ וּפְשָׂרָה לְעַרְךָ:

¹⁶tunc Danihel cuius nomen Balthasar coepit intra semet ipsum tacitus cogitare quasi hora una et cogitationes eius conturbabant eum respondens autem rex ait Balthasar somnium et interpretatio eius non conturbent te respondit Balthasar et dixit domine mi somnium his qui te oderunt et interpretatio eius hostibus tuis sit

¹⁹ τότε Δανιηλ, οὗ τὸ ὄνομα Βαλτασαρ, ἀπηνεώθη ὡσεὶ ὥραν μίαν, και οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετάρασσον αὐτόν. και ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς και εἶπεν Βαλτασαρ, τὸ ἐνύπνιον και ἡ σύγκρισις μὴ κατασπευσάτω σε. και ἀπεκρίθη Βαλτασαρ και εἶπεν Κύριε, τὸ ἐνύπνιον τοῖς μισοῦσίν σε και ἡ σύγκρισις αὐτοῦ τοῖς ἐχθροῖς σου.

μεγάλως δὲ ἐθαύμασεν ὁ Δανιηλ, και ὑπόνοια κατέσπευδεν αὐτόν, και φοβηθεὶς τὸ ρόμου λαβόντος αὐτόν και ἀλλοιωθείσης τῆς ὀράσεως αὐτοῦ κινήσας τὴν κεφαλὴν ὥραν μίαν ἀποθαυμάσας ἀπεκρίθη μοι φωνῇ πραεῖα Βασιλεῦ, τὸ ἐνύπνιον τοῦτο τοῖς μισοῦσί σε και ἡ σύγκρισις αὐτοῦ τοῖς ἐχθροῖς σου ἐπέλθοι.

שָׁמַ	(Ithpolel) to be appalled, be stunned	BH: שָׁמַ to be desolate, be appalled, stun, stupefy
מָרָא	lord (of king, of God)	BH: מָרָא to beat (the air), flap (the wings)
שִׂנְאָ	(P'al) to hate	m. ib. BH
עָרָ	enemy, adversary, foe	BH:v. to rouse oneself, awake, awaken, incite

אֵילָנָא דִּי חֲזִיַתָּ דִּי רַבָּה וְתַקְרָךְ וְרוֹמָה יְמִטָּא לְשָׁמִיָּא וַחֲזוֹתָהּ¹⁷
 לְכָל-אַרְעָא:

¹⁷arborem quam vidisti sublimem atque robustam cuius altitudo pertingit ad caelum et aspectus illius in omnem terram

²⁰τὸ δένδρον, ὃ εἶδες, τὸ μεγαλυθὲν και τὸ ἰσχυρός, οὗ τὸ ὕψος ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν και τὸ κύτος αὐτοῦ εἰς πάσαν τὴν γῆν

²⁰τὸ δένδρον τὸ ἐν τῇ γῆ πεφυτευμένον, οὗ ἡ ὄρασις μεγάλη, σὺ εἶ, βασιλεῦ.

חֲזוֹתָ	view, sight, visibility	v. BA BH ibid
---------	-------------------------	---------------

וְעֵפְיָהּ שְׁפִיר וְאַנְבֵּיהָ שְׁגִיָּא וּמְזוֹן לְכָל-אֲבֵיהָ תַּחְתּוּהִי תְּדוּר חֲזוֹתָ¹⁸
 בְּרָא וּבְעֵנְפוּהִי יִשְׁכְּנֵן צְפָרֵי שְׁמִיָּא:

¹⁸et rami eius pulcherrimi et fructus eius nimius et esca omnium in ea subter eam habitantes bestiae agri et in ramis eius commorantes aves caeli

και τὰ φύλλα αὐτοῦ εὐθαλή και ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολὺς και τροφή πᾶσιν ἐν αὐτῷ, ὑποκάτω αὐτοῦ κατώκουν τὰ θηρία τὰ ἄγρια και ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατεσκῆνον τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ,

και πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ τὰ νοσοῦντα ἐν αὐτῷ, ἡ ἰσχὺς τῆς γῆς και

τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν γλωσσῶν πασῶν ἕως τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ πάσαι αἱ χῶραι
ι σοὶ δουλεύουσι.

--	--	--

19 אֲנִתָּהּ הוּא מְלֹכָא דִּי רְבִית וְיִתְקַפֵּת וְרַבּוּתָּךְ רַבַּת וּמָטָת לְשָׁמַיָא
וְשִׁלְטָנְךָ לְסוּף אַרְעָא:

¹⁹ tu es rex qui magnificatus es et invaluisti et magnitudo tua crevit et pervenit usque ad
caelum et potestas tua in terminos universae terrae

²²

σὺ εἶ, βασιλεῦ, ὅτι ἐμεγαλύνθης καὶ ἰσχυσας καὶ ἡ μεγαλωσύνη σου ἐμεγαλύνθη καὶ
αἱ ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ κυριεία σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς.

²²

τὸ δὲ ἀνυψωθῆναι τὸ δένδρον ἐκείνο καὶ ἐγγίσει τῷ οὐρανῷ καὶ τὸ κύτος αὐτοῦ ἄ
ψασθαι τῶν νεφελῶν, σύ, βασιλεῦ, ὑψώθης ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντ
ας ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, ὑψώθη σου ἡ καρδία ὑπερηφανία καὶ ἰσχύι τὰ π
ρὸς τὸν ἅγιον καὶ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, τὰ ἔργα σου ὤφθη, καθότι ἐξερήμωσας τ
ὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ λαοῦ τοῦ ἡγιασμένου.

20 וְדִי חֲזָה מְלֹכָא עִיר וְקַדִּישׁ נַחַת מִן־שָׁמַיָא וְאָמַר גְּדוּ אֵילָנָא
וְחַבְלוּהִי בְרַם עַקֵּר שְׂרִשׁוּהִי בְּאַרְעָא שְׁבִקוּ וּבְאַסּוּר דִּי־פְרִיָל
וְנָחַשׁ בְּדִתְאָא דִּי בְרָא וּבְטַל שָׁמַיָא יִצְטַבַּע וְעַם־חַיּוֹת בְּרָא
חֲלָקָה עַד דִּי־שְׁבַעַה עַדְנִין יַחְלִפוּן עַלּוּהִי:

²⁰ quod autem vidit rex vigilem et sanctum descendere de caelo et dicere succidite
arborem et dissipate illam attamen germen radicum eius in terra dimittite et vinciat
ferro et aere in herbis foris et rore caeli conspergatur et cum feris sit pabulum eius donec s
eptem tempora commutentur super eum

²³

καὶ ὅτι εἶδεν ὁ βασιλεὺς ἰρ καὶ ἅγιον καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶπεν
Ἐκτίλατε τὸ δένδρον καὶ διαφθείρατε αὐτό, πλην τῆν φυὴν τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ ἕασα
τε ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν δεσμῷ σιδηρῷ καὶ χαλκῷ καὶ ἐν τῇ χλόῃ τῇ ἔξω, καὶ ἐν τῇ δρ
όσῳ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται, καὶ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἢ μερὶς αὐτοῦ, ἕως οὗ ἐπ
τὰ καιροὶ ἀλλοιωθῶσιν ἐπ' αὐτόν,

²³

καὶ ἡ ὄρασις, ἦν εἶδες, ὅτι ἄγγελος ἐν ἰσχύι ἀπεστάλη παρὰ τοῦ κυρίου καὶ ὅτι ε
ἶπεν ἐξἄραι τὸ δένδρον καὶ ἐκκόψαι, ἡ κρίσις τοῦ θεοῦ τοῦ μεγάλου ἦξει ἐπὶ σέ,

21 דִּנָּה בְּשָׂרָא מְלֹכָא וְגִזְרַת עֲלָאָה הִיא דִּי מָטָת עַל־מַרְי מְלֹכָא:

²¹ haec est interpretatio sententiae Altissimi quae pervenit super dominum meum regem

²⁴

τοῦτο ἡ σύγκρισις αὐτοῦ, βασιλεῦ, καὶ σύγκριμα ὑψίστου ἐστίν, ὃ ἔφθασεν ἐπὶ τὸ
ν κύριόν μου τὸν βασιλέα,

²⁴ καὶ ὁ ὑψίστος καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπὶ σέ κατατρέχουσιν,

22 וְלֶךְ שְׂרָדִין מִן־אַנְשָׁא וְעַם־חַיּוֹת בְּרָא לְהוּהּ מְדַרְךְ וְעִשְׁבָּא כְּתוּרִין
לְךְ יִטְעִמוּן וּמַטַּל שָׁמַיָא לְךְ מְצַבְעִין וְשְׁבַעַה עַדְנִין יַחְלִפוּן עַלְךְ
עַד דִּי־תַנְדַּע דִּי־שְׁלִיט עֲלָאָה בְּמַלְכוּת אַנְשָׁא וּלְמַן־דִּי יִצְבֵּא יִתְנַנְּה:

22 eicient te ab hominibus et cum bestiis feris erit habitatio tua et faenum ut bos comedes et rore caeli infunderis septem quoque tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur Excelsus super regnum hominum et cuicumque voluerit det illud

25

καὶ σὲ ἐκδιώξουσιν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἔσται ἡ κατοικία σου, καὶ χόρτον ὡς βοῦν ψωμιούσιν σε, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσῃ, καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγῆσονται ἐπὶ σέ, ἕως οὗ γνῶς ὅτι κυριεύει ὁ ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὃ ἂν δόξῃ, δώσει αὐτήν.

25 εἰς φυλακὴν ἀπάξουσί σε καὶ εἰς τόπον ἔρημον ἀποστελοῦσί σε.

מָרַד	(P'al) to drive away, drive from, chase away	BH: to pursue, chase, be continuous
-------	--	-------------------------------------

וְדִי אָמְרוּ לְמַשְׁבֵּק עָקַר שְׂרָשׁוּהֵי דֵי אֵילָנָא מְלָכוּתְךָ לָךְ קַיְמָה
מִן־דֵי תַנְדַּע דֵי שְׁלֵטַן שְׁמַיָא:

23 quod autem praecepit ut relinqueretur germen radicum eius id est arboris regnum tuum tibi manebit postquam cognoveris potestatem esse caelestem

26

καὶ ὅτι εἶπαν Ἐάσατε τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν τοῦ δένδρου, ἡ βασιλεία σου σοι μενεῖ, ἀφ' ἧς ἂν γνῶς τὴν ἐξουσίαν τὴν οὐράνιον.

26

καὶ ἡ ῥίζα τοῦ δένδρου ἡ ἀφεθείσα, ἐπεὶ οὐκ ἐξερριζώθη, ὁ τόπος τοῦ θρόνου σου σοι συντηρηθήσεται εἰς καιρὸν καὶ ὥραν. ἰδοὺ ἐπὶ σέ ἐτοιμάζονται καὶ μαστιγῶσοσί σε καὶ ἐπάξουσι τὰ κεκριμένα ἐπὶ σέ.

קַיְמָה	secure, enduring	
---------	------------------	--

לָהֵן מְלָכָא מְלָכֵי יִשְׁפַר עֲלֶיךָ וַחֲשָׂאָךְ בְּצַדְקָה פְּרָק
וְעִוְיָתְךָ בְּמַחְנֵי עֲנִין הֵן תְּהוּא אַרְכָּה לְשִׁלוּתְךָ:

24 quam ob rem rex consilium meum placeat tibi et peccata tua elemosynis redime et iniquitates tuas misericordiis pauperum forsitan ignoscat delictis tuis

27

διὰ τοῦτο, βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι, καὶ τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι καὶ τὰς ἀδικίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων, ἴσως ἔσται μακρόθυμος τοῖς παραπτώμασίν σου ὁ θεός. —

27

κύριος ζῆ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐπὶ πάση τῇ γῆ, αὐτοῦ δεήθητι περὶ τῶν ἀμαρτιῶν σου καὶ πάσας τὰς ἀδικίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, ἵνα ἐπιείκεια δοθῇ σοι καὶ πολυήμερος γένη ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας σου, καὶ μὴ καταφθείρη σε. τούτους τοὺς λόγους ἀγάπησον, ἀκριβῆς γάρ μου ὁ λόγος, καὶ πλήρης ὁ χρόνος σου.

מְלָךְ	counsel, advice	BH: מְלַךְ c.c. (Niphal) to consider
פְּרָק	(P'al) to break in two, divide	ib. BH
עִוְיָה	perversity, iniquity	BH: עָקַף to bend, twist, distort
חֲנִן	(P'al) to show favour; (Ithpael) to implore favour	BH: to be gracious, show favour, pity
אַרְכָּה	prolongation, lengthening, prolonging	BH: אָרַךְ to be long, prolong
שְׁלוּה	tranquility; ease, prosperity	BH: שָׁלוּה

¹ Verb, peal infinitive construct

כָּלֵא מִשָּׂא עַל־נְבוּכַדְנֶצַּר מְלֶכָא: ²⁵

²⁵ omnia venerunt super Nabuchodonosor regem

²⁸ ταῦτα πάντα ἔφθασεν ἐπὶ Ναβουχοδοноσορ τὸν βασιλέα.

²⁸

καὶ ἐπὶ συντελεία τῶν λόγων Ναβουχοδοноσορ, ὡς ἤκουσε τὴν κρίσιν τοῦ ὁράματος, τοὺς λόγους ἐν τῇ καρδίᾳ συνετήρησε. —

לְקַצֵּת יַרְחֵין תְּרִי־עֶשֶׂר עַל־הַיְכָל מְלֶכָא דִּי בְבֶל מְהַלְדֵי הַיְהוּדָה: ²⁶

²⁶ post finem mensuum duodecim in aula Babylonis deambulabat

²⁹ μετὰ δωδεκάμηνον ἐπὶ τῷ ναῶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν Βαβυλῶνι περιπατῶν

²⁹

καὶ μετὰ μῆνας δώδεκα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως μετὰ πάσης τῆς δόξης αὐτοῦ περιεπάτει καὶ ἐπὶ τῶν πύργων αὐτῆς διεπορεύετο

יַרְחֵי	month	BH: יַרְחֵי
---------	-------	-------------

עֲנָה מְלֶכָא וְאָמַר הֲלָא דָא־הִיא בְבֶל רַבְתָּא דִּי־אַנְהָ בְּנִיתָהּ ²⁷
לְבֵית מְלָכוּ בְּתַקְנָהּ וְלִיקָרָהּ הַדְרִי:

²⁷ responditque rex et ait nonne haec est Babylon magna quam ego aedificavi in domum regni in robore fortitudinis meae et in gloria decoris mei

³⁰

ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν Οὐχ αὕτη ἐστὶν Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ ᾠκοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου

³⁰

καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν Αὕτη ἐστὶ Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ ᾠκοδόμησα, καὶ οἶκος βασιλείας μου ἐν ἰσχύι κράτους μου κληθήσεται εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου.

³¹

ἔτι τοῦ λόγου ἐν στόματι τοῦ βασιλέως ὄντος φωνὴ ἀπ' οὐρανοῦ ἐγένετο Σοὶ λέγουσιν, Ναβουχοδοноσορ βασιλεῦ, ἡ βασιλεία παρήλθεν ἀπὸ σοῦ,

חֲסִין	power, strength, power (of the king), (royal) power	חֲסִין (Aphel) to take possession of
הַדְרָה	honour, majesty	הַדְרָה (Pael) to glorify (God)

עוֹד מְלֶכָא בְּפִם מְלֶכָא קָל מִן־שָׁמַיִם נָפַל לָךְ אִמְרֵין נְבוּכַדְנֶצַּר ²⁸
מְלֶכָא מְלֶכָא עָדָת מִנְךָ:

²⁸ cum adhuc sermo esset in ore regis vox de caelo ruit tibi dicitur Nabuchodonosor rex regnum transiit a te

³¹

καὶ ἐπὶ συντελείας τοῦ λόγου αὐτοῦ φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἤκουσε Σοὶ λέγεται, Ναβουχοδοноσορ βασιλεῦ, ἡ βασιλεία Βαβυλῶνος ἀφήρηταί σου καὶ ἐτέρῳ δίδεται, ἐξουθενημένῳ ἀνθρώπῳ ἐν τῷ οἴκῳ σου, ἰδοὺ ἐγὼ καθίστημι αὐτὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας σου, καὶ τὴν ἐξουσίαν σου καὶ τὴν δόξαν σου καὶ τὴν τρυφήν σου παραλήψεται, ὅπως ἐπιγνώσῃ ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὃ ἂν βούληται δώσει αὐτήν, ἕως δὲ ἡλίου ἀνατολῆς βασιλεὺς ἕτερος εὐφρανθήσεται ἐν τῷ οἴκῳ σου καὶ κρατήσῃ τῆς δόξης σου καὶ τῆς ἰσχύος σου καὶ τῆς ἐξουσίας σου.

עוֹד	still, while, yet	ibid BH
------	-------------------	---------

וּמִן־אֲנָשָׁא לָךְ טְרָדִין וְעַסְחִינֹת בְּרָא מְרָךְ עֲשָׂבָא כְּתוּרִין לָךְ²⁹
 יִטְעֵמוּן וְשִׁבְעָה עֶדְנִין יַחְלִפוּן עֲלֶיךָ עַד דִּי־תִנְדַּע דִּי־שְׁלִיט עֲלָאָה
 בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא וּלְמִן־דִּי יִצְבֵּא יִתְנַהֵב:

²⁹ et ab hominibus te eicient et cum bestiis feris erit habitatio tua faenum quasi bos
 comedes et septem tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur Excelsus in
 regno hominum et cuicumque voluerit det illud

³²

καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων σε ἐκδιώξουσιν, καὶ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἢ κατοικία σου, καὶ αἱ χόρτον ὡς βοῦν ψωμιούσιν σε, καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγῆσονται ἐπὶ σέ, ἕως οὗ γινώσκῃς ὅτι κυριεύει ὁ ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς ἂν δόξῃ, δώσει αὐτήν.

³²

καὶ οἱ ἄγγελοι διώξονται σε ἐπὶ ἔτη ἑπτὰ, καὶ οὐ μὴ ὀφθῆς οὐδ' οὐ μὴ λαλήσης μετὰ παντὸς ἀνθρώπου, χόρτον ὡς βοῦν σε ψωμίσουσι, καὶ ἀπὸ τῆς χλόης τῆς γῆς ἔσται ἡ νομή σου, ἰδοὺ ἀντὶ τῆς δόξης σου δῆσουσί σε, καὶ τὸν οἶκον τῆς τρυφῆς σου καὶ τὴν βασιλείαν σου ἕτερος ἔξει.

בְּהַשְׁעָתָא מְלָתָא סַפְתָּי עַל־נְבוּכַדְנֶצַּר וּמִן־אֲנָשָׁא טְרִיד וְעֲשָׂבָא³⁰
 כְּתוּרִין יֵאָכֵל וּמַטְל שְׁמִיא גְשָׁמָה יִצְטַבַּע עַד דִּי שְׁעָרָה כְּנִשְׂרִין
 רַבָּה וְטַפְרוּהִי כְּצַפְרִין:

³⁰ eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosorex hominibus abiectus est et
 faenum ut bos comedit et rore caeli corpus eius infectum est donec capilli eius in
 similitudinem aquilarum crescerent et ungues eius quasi avium

³³

αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ λόγος συνετελέσθη ἐπὶ Ναβουχοδοноσορ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη καὶ χόρτον ὡς βοῦς ἤσθιεν, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάβη, ἕως οὗ αἱ τρίχες αὐτοῦ ὡς λεόντων ἐμεγαλύνθησαν καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ ὡς ὀρνέων.

³³

ἕως δὲ πρῶτῃ πάντα τελεσθήσεται ἐπὶ σέ, Ναβουχοδοноσορ βασιλεῦ Βαβυλώνας, καὶ οὐχ ὑστερήσει ἀπὸ πάντων τούτων οὐθέν. — ^{33a}

ἐγὼ Ναβουχοδοноσορ βασιλεὺς Βαβυλώνας ἑπτὰ ἔτη ἐπεδήθην, χόρτον ὡς βοῦν ἐψώμισάν με, καὶ ἀπὸ τῆς χλόης τῆς γῆς ἤσθιον. καὶ μετὰ ἔτη ἑπτὰ ἔδωκα τὴν ψυχὴν μου εἰς δέησιν καὶ ἠξίωσα περὶ τῶν ἁμαρτιῶν μου κατὰ πρόσωπον κυρίου τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ περὶ τῶν ἀγνοιῶν μου τοῦ θεοῦ τῶν θεῶν τοῦ μεγάλου ἐδεήθην. ^{33b}

καὶ αἱ τρίχες μου ἐγένοντο ὡς πτέρυγες ἀετοῦ, οἱ ὄνυχές μου ὡσεὶ λέοντος, ἠλλοιώθη ἡ σὰρξ μου καὶ ἡ καρδία μου, γυμνὸς περιεπάτουν μετὰ τῶν θηρίων τῆς γῆς. ἐνύπνιον εἶδον, καὶ ὑπόνοιαι με εἰλήφασιν, καὶ διὰ χρόνου ὕπνος με ἔλαβε πολὺς καὶ νυσταγμὸς ἐπέπεσέ μοι.

שַׁעַר	hair (of head)	ib. BH
נִשְׂר	eagle, vulture, griffon-vulture	BH: נִשְׂר
טַפְר	finger nail, nail, claw	BH: מַצְפֵּרָא fingernail מַצְפֵּרָא to go early, depart early; meaning dubious

¹ Da 2:44

וְלִקְצֹת יוֹמִיָּה אָנֹּה נְבוּכַדְנֶצַּר עֵינַי לְשָׁמַיָּא נִטְלָת וּמִנְדָּעִי² עָלַי יְתוּב וְלִעֲלֹאָה בְּרַכַּת וְלַחֲי עֲלֵמָּא שְׁבַחַת וְהִדְרַת דִּי שְׁלִטְנֵיהּ שְׁלִטְנָן עָלַם וּמְלִכּוּתָהּ עַם־דָּר וְדָר:

³¹ igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad caelum levavi et sensus meus redditus est mihi et Altissimo benedixi et viventem in sempiternum laudavi et glorificavi quia potestas eius potestas sempiterna et regnum eius in generationem et generationem

³⁴

καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν ἐγὼ Ναβουχοδοноσορ τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνέλαβον, καὶ αἱ φρένες μου ἐπ’ ἐμέ ἐπεστράφησαν, καὶ τῷ ὑψίστῳ εὐλόγησα καὶ τῷ ζῶντι εἰς τὸν αἰῶνα ἤνεσα καὶ ἐδόξασα, ὅτι ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν,

³⁴

καὶ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν ὁ χρόνος μου τῆς ἀπολυτρώσεως ἦλθε, καὶ αἱ ἁμαρτίαι μου καὶ αἱ ἄγνοιαί μου ἐπληρώθησαν ἐναντίον τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδειήθην περὶ τῶν ἄγνοιῶν μου τοῦ θεοῦ τῶν θεῶν τοῦ μεγάλου, καὶ ἰδοὺ ἄγγελος εἰς ἐκάλεσέ με ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγων Ναβουχοδοноσορ, δούλευσον τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ τῷ ἁγίῳ καὶ δὸς δόξαν τῷ ὑψίστῳ, τὸ βασίλειον τοῦ ἔθνους σου σοι ἀποδίδεται.

נטל	(P'al) to lift, lift up	ib. BH
הדר	(Pael) to glorify (God)	הדר to honour, adorn, glorify, be high

וְכָל־דְּרִירֵי אֲרַעָּא כְּלָהּ² חֲשִׁיבִין וְכַמְצַבִּיָּה עֶבֶד בְּחִיל שְׁמַיָּא וְדִירֵי³² אֲרַעָּא וְלֹא אִיתִי דִּי־יִמְחָא בִידָּהּ וַיֹּאמֶר לָהּ מָּה עֵבְדָּתָּ:

³² et omnes habitatores terrae apud eum in nihilum reputati sunt iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus caeli quam in habitatoribus terrae et non est qui resistat manui eius et dicat ei quare fecisti

³⁵

καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ὡς οὐδὲν ἐλογίσθησαν, καὶ κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖ ἐν τῇ δυνάμει τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐν τῇ κατοικίᾳ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔστι ν ὃς ἀντιποιήσεται τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἐρεῖ αὐτῷ Τί ἐποίησας

מקא	(Pael) to hinder	מקא to strike, clap (the hands)
-----	------------------	---------------------------------

בְּהַזְמַנָּא מִנְדָּעִי יְתוּב עָלַי וְלִיקַר מְלִכּוּתֵי הַדְּרִי וְזוּי יְתוּב עָלַי וְלִי³³ הַדְּבָרֵי וְרַבְרַבְנֵי יְבַעוֹן וְעַל־מְלִכּוּתֵי הַתְּקַנְתָּ וְרַבּוּ יִתְיָרָה הַוּסַפְתָּ לִּי:

³³ in ipso tempore sensus meus reversus est ad me et ad honorem regni mei decoremque perveni et figura mea reversa est ad me et optimates mei et magistratus mei requisierunt me et in regno meo constitutus sum et magnificentia amplior addita est mihi

³⁶

αὐτῷ τῷ καιρῷ αἱ φρένες μου ἐπεστράφησαν ἐπ’ ἐμέ, καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῆς βασιλείας μου ἦλθον, καὶ ἡ μορφή μου ἐπέστρεψεν ἐπ’ ἐμέ, καὶ οἱ τύραννοί μου καὶ οἱ μεγιστάνες μου ἐζήτουν με, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἐκραταιώθην, καὶ μεγαλωσύνη περισσοτέρα προσετέθη μοι.

² Da 2:21

² לֵא

ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκατεστάθη ἡ βασιλεία μου ἐμοί, καὶ ἡ δόξα μου ἀπεδόθη μοι.

זִי	brightness, splendour	BH: זִי Zif = “brightness” 2nd month of the year, corresponding to Apr-May
קָוַת	(Hophal) to be established, be reestablished, confirm	BH: קָוַת to equalise, make straight
יָסַף	(Hophal) to be added	BH: יָסַף תָּסַף
רַב־בְּנִי	lord, noble	רב

כִּעַן אֲנִי נְבוּכַדְנֶצַּר מְשַׁבַּח וּמְרוֹמִים וּמְהַדָּר לְמֶלֶךְ שָׁמַיָא דִּי
כָּל־מַעֲבָדוּהִי קִשְׁט וְאַרְחָתָה דִּין וְדִי מַהֲלָכִין בְּגֹוָה יְכַל לְהַשְׁפִּילָה:

³⁴ nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo et magnifico et glorifico Regem caeli quia omnia opera eius vera et viae eius iudicia et gradientes in superbia potest humiliare

³⁷

νῦν οὖν ἐγὼ Ναβουχοδοноσορ αἰνῶ καὶ ὑπερυψῶ καὶ δοξάζω τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀληθινὰ καὶ αἱ τρίβοι αὐτοῦ κρίσις, καὶ πάντας τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφανίᾳ δύναται ταπεινῶσαι.

אֲרָחָה	way	BH: caravan, travelling company
דִּין	judgment	ib. BH
גִּוָּה	pride	BH: pride, a lifting up

³⁷

τῷ ὑψίστῳ ἀνθομολογοῦμαι καὶ αἰνῶ τῷ κτίσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ποταμούς καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἐξομολογοῦμαι καὶ αἰνῶ, ὅτι αὐτὸς ἐστὶ θεὸς τῶν θεῶν καὶ κύριος τῶν κυρίων καὶ βασιλεὺς τῶν βασιλέων, ὅτι αὐτὸς ποιεῖ σημεῖα καὶ τέρατα καὶ ἄλλοιοὶ καιροὺς καὶ χρόνους ἀφαιρῶν βασιλείαν βασιλέων καὶ καθιστῶν ἕτερος ἀντ’ αὐτῶν. ^{37a}

ἀπὸ τοῦ νῦν αὐτῷ λατρεύσω, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ τρόμος εἴληφέ με, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους αὐτοῦ αἰνῶ, οἱ γὰρ θεοὶ τῶν ἔθνων οὐκ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἰσχὺν ἀποστρέψαι βασιλείαν βασιλέως εἰς ἕτερον βασιλέα καὶ ἀποκτεῖναι καὶ ζῆν ποιῆσαι καὶ ποιῆσαι σημεῖα καὶ θαυμάσια μεγάλα καὶ φοβερὰ καὶ ἀλλοιωῦσαι ὑπερμεγέθη πράγματα, καθὼς ἐποίησεν ἐν ἐμοί ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἠλλοίωσεν ἐπ’ ἐμοὶ μεγάλα πράγματα. ἐγὼ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς βασιλείας μου περὶ τῆς ψυχῆς μου τῷ ὑψίστῳ θυσίας προσοίσω εἰς ὁσμὴν εὐωδίας τῷ κυρίῳ καὶ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσω, ἐγὼ καὶ ὁ λαός μου, τὸ ἔθνος μου καὶ αἱ χώραι μου αἱ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ μου. καὶ ὅσοι ἐλάλησαν εἰς τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅσοι ἂν καταληφθῶσι λαλοῦντές τι, τούτους κατακρινῶ θανάτῳ. —

^{37b}

ἔγραψε δὲ ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδοноσορ ἐπιστολὴν ἐγκύκλιον πᾶσι τοῖς κατὰ τόπον ἔθνεσι καὶ χώραις καὶ γλώσσαις πάσαις ταῖς οἰκούσαις ἐν πάσαις ταῖς χώραις ἐν γενεαῖς καὶ γενεαῖς Κυρίῳ τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ αἰνεῖτε καὶ θυσίαν καὶ προσφοράν προσφέρετε αὐτῷ ἐνδόξως, ἐγὼ βασιλεὺς βασιλέων ἀνθομολογοῦμαι αὐτῷ ἐνδόξως, ὅτι οὕτως ἐποίησε μετ’ ἐμοῦ, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐκάθισέ με ἐπὶ τοῦ θρόνου μου, καὶ τῆς ἐξουσίας μου καὶ τῆς βασιλείας μου ἐν τῷ λαῷ μου ἐκράτησα, καὶ ἡ μεγαλωσύνη μου ἀποκατεστάθη μοι. ^{37c}

Ναβουχοδοноσορ βασιλεὺς πᾶσι τοῖς ἔθνεσι καὶ πάσαις ταῖς χώραις καὶ πᾶσι τοῖς οἰκοῦσιν ἐν αὐταῖς, εἰρήνη ὑμῖν πληθυνθείη ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ νῦν ὑποδείξω ὑμῖν τὰς πράξεις, ἃς ἐποίησε μετ’ ἐμοῦ ὁ θεὸς ὁ μέγας, ἔδοξε δέ μοι ἀποδείξαι ὑ

μῖν καὶ τοῖς σοφισταῖς ὑμῶν ὅτι ἔστι θεός, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ μεγάλα, τὸ β
 ασίλειον αὐτοῦ βασιλειον εἰς τὸν αἰῶνα, ἢ ἐξουσία αὐτοῦ ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς.
 καὶ ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς περὶ πάντων τῶν γενηθέντων αὐτῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐ
 τοῦ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς οὖσιν ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

5

Βαλτασαρ ὁ βασιλεὺς ἐποίησε δοχὴν μεγάλην ἐν ἡμέρᾳ ἐγκαινισμοῦ τῶν βασιλείω
 ν αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ἐκάλεσεν ἄνδρας δισχιλίους. ἐν τῇ ἡμέρᾳ
 ἐκείνῃ Βαλτασαρ ἀνυψούμενος ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ καυχώμενος ἐπήγεσε πάντας τ
 οὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν τοὺς χωνευτοὺς καὶ γλυπτοὺς ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, καὶ τῷ θεῷ
 τῷ ὑψίστῳ οὐκ ἔδωκεν αἴνεσιν. ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἐξῆλθον δάκτυλοι ὡσεὶ ἀνθρώπο
 υ καὶ ἐπέγραψαν ἐπὶ τοῦ τοίχου οἴκου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ κοιάματος κατέναντι τοῦ λ
 ὕχνους Μανη φαρес θεκελ. ἔστι δὲ ἡ ἐρμηνεία αὐτῶν, μανη ἠρίθμηται, φαρес ἐξῆ
 ρται, θεκελ ἔσταται.

5 בַּלְשַׁאֲצַר מְלֶכָא עֲבַד לְחֶם לְרַבְרַבְנֹוּהִי אֱלֹהִי וְלִקְבֵּל אֶלְפָא
 חֲמַרָא שְׂתָהָ:

Balthasar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille et unusquisque secundum
 suam bibebat aetatem

1

Βαλτασαρ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν δεῖπνον μέγα τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ χιλίοις, καὶ
 κατέναντι τῶν χιλίων ὁ οἶνος. καὶ πίνων

1

Βαλτασαρ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ἐστιατορίαν μεγάλην τοῖς ἐταίροις αὐτοῦ καὶ ἐπι
 νεν οἶνον.

בַּלְשַׁאֲצַר מְלֶכָא	“Bel protect the king”; king of Babylon at the time of its fall	comp. בַּלְטַשְׁצַר=Daniel
לְחֶם	feast, bread	BH: לֶחֶם bread, food, grain
חֲמַר	wine	BH: חֲמַר

2 בַּלְשַׁאֲצַר אָמַר בְּטַעַם חֲמַרָא לְהִתְיָהּ לְמַאֲנֵי דְהַבָּא וְכִסְפָּא דִּי
 חֲנַפְּקָ נְבוּכַדְנֶצַּר אָבוּהִי מִן־הֵיכְלָא דִּי בִירוּשְׁלַם וַיִּשְׁתֹּן בְּהוֹן
 מְלֶכָא וְרַבְרַבְנֹוּהִי שִׁגְלָתָהּ וְלִחְנָתָהּ:

2 praecepit ergo iam temulentus ut adferrentur vasa aurea et argentea quae asportaverat
 Nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in Hierusalem ut biberent in eis rex et
 optimates eius uxoresque eius et concubinae

2

Βαλτασαρ εἶπεν ἐν τῇ γεύσει τοῦ οἴνου τοῦ ἐνεγκεῖν τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ
 ἀργυρᾶ, ἃ ἐξῆνεγκεν Ναβουχοδοноσορ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσαλ
 ημ, καὶ πιέτωσαν ἐν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ καὶ αἱ παλλακαὶ
 αὐτοῦ καὶ αἱ παράκοιτοι αὐτοῦ.

2

καὶ ἀνυψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ἐνέγκαι τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρ
 ᾶ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ, ἃ ἤνεγκε Ναβουχοδοноσορ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀπὸ Ἱερουσαλημ,
 καὶ οἰνοχοῆσαι ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐταίροις αὐτοῦ.

1 אֱלֹהִי Verb, haph infinitive construct

טָעַ	<i>subst. taste</i>	טָעַ to feed
מֵאוֹן	vessel, utensil	probably from מָנָה to meet, encounter
שָׂגֵל	king's wife, king's concubine, (royal) consort	BH: consort, queen, (queen-)consort
לְחַנָּה	concubine	from an unused root of uncertain meaning

³ בַּאֲדָרִין הִיתִיו מֵאֲנֵי דְהַבָּא דִּי הִנְפְקוּ מִן־הֵיכְלָא דִּי־בֵית אֱלֹהֵא דִּי בִירוּשָׁלַם וְאִשְׁתֵּיוּ בְהוֹן מִלְכָּא וְרַבְרַבְנוּהִי שְׂגִלְתָּהּ וּלְחַנְתָּהּ:

³ tunc adlata sunt vasa aurea quae asportaverat de templo quod fuerat in Hierusalem et biberunt in eis rex et optimates eius uxores et concubinae illius

³ καὶ ἠνέχθησαν τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ, ἃ ἐξήνεγκεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσαλημ, καὶ ἔπινον ἐν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ καὶ αἱ παλλακαὶ αὐτοῦ καὶ αἱ παράκοιτοι αὐτοῦ,

³ καὶ ἠνέχθη, καὶ ἔπινον ἐν αὐτοῖς

⁴ וְאִשְׁתֵּיוּ חִמְרָא וְשַׁבְחוּ לְאֱלֹהֵי דְהַבָּא וְכִסְפָּא נְחֹשֶׁא פְּרֻזְלָא אָעֵא וְאִבְנָא:

⁴ bibebant vinum et laudabant deos suos aureos et argenteos et aereos ferreos ligneosque et lapideos

⁴ ἔπινον οἶνον καὶ ἤνεσαν τοὺς θεοὺς τοὺς χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς καὶ χαλκοῦς καὶ σιδηροῦς καὶ ξυλίνοὺς καὶ λιθίνοὺς.

καὶ ἠυλόγουν τὰ εἶδωλα τὰ χειροποίητα αὐτῶν, καὶ τὸν θεὸν τοῦ αἰῶνος οὐκ εὐλόγησαν τὸν ἔχοντα τὴν ἐξουσίαν τοῦ πνεύματος αὐτῶν.

⁵ בְּהַשְׁעֵתָּהּ נִפְקָה אֶצְבָּעֵן דִּי יְדֵ־אֲנָשׁ וְכַתְבָּן לְקַבְּל נְבִרְשָׁתָּא

עַל־גִּירָא דִּי־כְתַל הֵיכְלָא דִּי מִלְכָּא וּמִלְכָּא חֲזִיה פֶּס יְדָה דִּי כְתָבָהּ:

⁵ in eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae et rex aspiciebat articulos manus scribentis

⁵ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐξῆλθον δάκτυλοι χειρὸς ἀνθρώπου καὶ ἔγραφον κατέναντι τῆς λαμπάδος ἐπὶ τὸ κοινάμα τοῦ τοίχου τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐθεώρει τοὺς ἀστραγάλους τῆς χειρὸς τῆς γραφούσης.

ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ ἐξῆλθον δάκτυλοι ὡσεὶ χειρὸς ἀνθρώπου καὶ ἔγραψαν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ κοινάματος κατέναντι τοῦ φωτὸς ἔναντι τοῦ βασιλέως Βαλτασαρ, καὶ εἶδε χεῖρα γράφουσας.

נְבִרְשָׁה	lamp stand, candlestick	from an unused root meaning to shine
גִּיר	chalk, plaster	BH: גָּר
כְּתַל	a wall	BH: כָּתַל
פֶּס	palm of the hand	BH: פֶּסַח

⁶ אֲדָרִין מִלְכָּא זִוְהִי שְׁנוּהִי וְרַעֲיִנְהִי יְבִהְלוּנְהִי וְקַטְרִי חֲרִצָּה מִשְׁתָּרִין

¹ אָתָּה Verb, haph perfect, third person masculine plural

וְאַרְכָּבָתָהּ דָּא לְדָא נְקָשָׁן:

⁶ tunc regis facies commutata est et cogitationes eius conturbabant eum et conpages renum eius solvebantur et genua eius ad se invicem conlidebantur

6

τότε τοῦ βασιλέως ἡ μορφή ἠλλοιώθη, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετάρασσον αὐτόν, καὶ οἱ σύνδεσμοι τῆς ὀσφύος αὐτοῦ διελύοντο, καὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ συνεκροτοῦντο.

6

καὶ ἡ ὄρασις αὐτοῦ ἠλλοιώθη, καὶ φόβοι καὶ ὑπόνοιαι αὐτὸν κατέσπευδον. ἔσπευσεν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξανέστη καὶ ἔώρα τὴν γραφὴν ἐκείνην, καὶ οἱ συνεταῖροι κύκλω αὐτοῦ ἐκαυχῶντο.

קָטַר	knot, joint, problem	BH: קָטַר to shut in, enclose, join
חָרַץ	loin, hip, hip joint	BH: חָרַץ חָרַץ to cut, sharpen, decide, decree, determine, maim, move, be decisive, be mutilated
שָׁרָה	to loosen, abide, begin	BH: שָׁרָה שָׁרָה remnant שָׁרָה to let loose, free
נִקַּשׁ	(P'al) to knock (of knees)	BH: to knock, strike, bring down
אַרְכָּבָה	knee	BH: (in the sense of bending the knee) rakab ride
דָּא לְדָא	ad se invicem	κύκλω αὐτοῦ

⁷ קָרָא מְלָכָא בְּחַיִל לְהַעֲלָה לְאַשְׁפִּיאַ כְּשָׂדְאֵי וְגִזְרֵי עֵינָה מְלָכָא
וְאָמַר לְחַכְמֵי בְּבַל דֵּי כָּל־אַנְשֵׁי דִּי־יִקְרָה כְּתָבָהּ דְּנָה וּפְשָׁרָה
יְחֻנְנֵי אַרְגָּנָא יִלְבַּשׁ וְהַמְנִיכָא דִּי־דַהְבָּא עַל־צִוְאַרְהָ וְתַלְתֵּי
בְּמַלְכוּתָא יִשְׁלַט:

⁷ exclamavit itaque rex fortiter ut introducerent magos Chaldeos et aruspices et proloquens rex ait sapientibus Babylonis quicumque legerit scripturam hanc et interpretationem eius manifestam mihi fecerit purpura vestietur et torquem auream habebit in collo et tertius in regno meo erit

7

καὶ ἐβόησεν ὁ βασιλεὺς ἐν ἰσχύϊ τοῦ εἰσαγαγεῖν μάγους, Χαλδαίους, γαζαρηνοὺς καὶ εἶπεν τοῖς σοφοῖς Βαβυλώνος "Ὅς ἂν ἀναγνῶ τὴν γραφὴν ταύτην καὶ τὴν σύγκρισιν γνωρίσῃ μοι, πορφύραν ἐνδύσεται, καὶ ὁ μαιμάκης ὁ χρυσοῦς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ τρίτος ἐν τῇ βασιλείᾳ μου ἄρξει.

7

καὶ ὁ βασιλεὺς ἐφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καλέσαι τοὺς ἐπαιδοὺς καὶ φαρμακοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ γαζαρηνοὺς ἀπαγγεῖλαι τὸ σύγκριμα τῆς γραφῆς. καὶ εἰσεπορεύοντο ἐπὶ θεωρίαν ἰδεῖν τὴν γραφὴν, καὶ τὸ σύγκριμα τῆς γραφῆς οὐκ ἐδύναντο συγκρίναι τῷ βασιλεῖ. τότε ὁ βασιλεὺς ἐξέθηκε πρόσταγμα λέγων Πᾶς ἀνὴρ, ὃς ἂν ὑποδείξῃ τὸ σύγκριμα τῆς γραφῆς, στολιεῖ αὐτὸν πορφύραν καὶ μαιμάκην χρυσοῦν περιθήσει αὐτῷ, καὶ δοθήσεται αὐτῷ ἐξουσία τοῦ τρίτου μέρους τῆς βασιλείας.

אַרְגָּנָא	purple, red-purple	ib. BH
תְּמִינָה הַמוֹנֵךְ	necklace, chain	unknown derivation
צִוְאַר	neck	BH: צִוְאַר

⁸ אָדִין עָלֵין כָּל חַכְמֵי מְלָכָא וְלֹא־כְהֵלִין כְּתָבָא לְמַקְרָא וּפְשָׁרָה
לְהוֹדְעָה לְמַלְכָּא:

⁸ tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere nec interpretationem indicare regi

καὶ εἰσεπορεύοντο πάντες οἱ σοφοὶ τοῦ βασιλέως καὶ οὐκ ἠδύναντο τὴν γραφὴν ἀναγνῶναι οὐδὲ τὴν σύγκρισιν γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ.

καὶ εἰσεπορεύοντο οἱ ἑπαιδοὶ καὶ φαρμακοὶ καὶ γαζαρηνοὶ, καὶ οὐκ ἠδύνατο οὐδεὶς τὸ σύγκριμα τῆς γραφῆς ἀπαγγεῖλαι.

וְאֲדִין מֶלֶכָא בִלְשַׁאצָּר שְׂגִיא מִתְבָּהֵל וְזִיזְהִי שְׁנַיִן עַל־וְהִי
וְרַב־בְּנוּהִי מִשְׁתַּבְּשִׁין:

⁹ unde rex Balthasar satis conturbatus est et vultus illius inmutatus est sed et optimates eius turbabantur

καὶ ὁ βασιλεὺς Βαλτασαρ πολὺ ἐταράχθη, καὶ ἡ μορφή αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπ’ αὐτῷ, καὶ οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ συνεταράσσοντο.

τότε ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τὴν βασίλισσαν περὶ τοῦ σημείου καὶ ὑπέδειξεν αὐτῇ, ὡς μέγα ἐστί, καὶ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος οὐ δύναται ἀπαγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ τὸ σύγκριμα τῆς γραφῆς.

שבש	(Ithrael) to be perplexed	BH: שֶׁבֶשׁ to weave in checkered or plaited work
-----	---------------------------	---

¹⁰ מִלְכָּתָא לְקַבֵּל מִלִּי מֶלֶכָא וְרַב־בְּנוּהִי לְבֵית מִשְׁתַּיָּא עַל־תְּ עֵנַת
מִלְכָּתָא וְאַמְרַת מֶלֶכָא לְעַלְמִין חַיִּי אֶל־יְבִהֲלוּךְ רַעִיוֹנְךָ וְזִיזְוִיךָ
אֶל־יִשְׁתַּנּוּ:

¹⁰ regina autem pro re quae acciderat regi et optimatibus eius domum convivii ingressa est et proloquens ait rex in aeternum vive non te conturbent cogitationes tuae neque facies tua inmutetur

καὶ εἰσήλθεν ἡ βασίλισσα εἰς τὸν οἶκον τοῦ πότου καὶ εἶπεν Βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι, μὴ παρασσέτωσάν σε οἱ διαλογισμοὶ σου, καὶ ἡ μορφή σου μὴ ἀλλοιούσθω,

τότε ἡ βασίλισσα ἐμνήσθη πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ Δαυνηλ, ὃς ἦν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Ἰουδα

¹¹ אִיתִי גַבֵּר בְּמַלְכוּתְךָ דִּי רוּחַ אֱלֹהִין קִדְיִשִׁין בֵּיהּ וּבְיוֹמֵי אַבְוּךָ
נִהְיִרוּ וְשַׁכְּלָתְנֻוּ וְחַכְמָה כְּחַכְמַת־אֱלֹהִין הַשְׁתַּכַּחַת בֵּיהּ וּמֶלֶכָא
נִבְכַדְנָצָר אַבְוּךָ רַב חַרְשִׁמִּין אֲשַׁפֵּין כְּשַׁדְּאִין גְּזִרִין הַקְּיֻמָּה אַבְוּךָ
מֶלֶכָא:

¹¹ est vir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se et in diebus patris tui scientia et sapientia inventae sunt in eo nam et rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum incantatorum Chaldeorum et aruspicum constituit eum pater inquam tuus o rex

ἔστιν ἀνὴρ ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἐν ᾧ πνεῦμα θεοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πατρὸς

ς σου γρηγόρησις καὶ σύνεσις εὐρέθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδοноσορ ὁ πατήρ σου ἄρχοντα ἐπαοιδῶν, μάγων, Χαλδαίων, γαζαρηνῶν κατέστησεν αὐτόν,¹¹

καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ Ὁ ἄνθρωπος ἐπιστήμων ἦν καὶ σοφὸς καὶ ὑπερέχων πάντας τοὺς σοφοὺς Βαβυλῶνος,

נְהִיר	light	BH: נְהַרָה
שְׂכַלְתָּנוּ	insight	שְׂכַל (Ithpael) to consider, contemplate

כָּל־קָבֵל דֵּי רוּחַ יִתְיָרָה וּמַנְדַּע וְשְׂכַלְתָּנוּ מִפְּשָׁר חִלְמִין וְאַחֲוִיתָ
 אֲחִידָן וּמִשְׂרָא קְטָרִין הַשְּׂתַכַּחַת בַּהּ בְּדַנְיָאֵל דֵּי־מְלָכָא שְׁם־שְׂמָה
 בְּלִטְשָׂאצֶּר כְּעַן דְּנַיָּאֵל יִתְקַרִי וּפְשָׁרָהּ יִהְיֶה:

¹² quia spiritus amplior et prudentia intelligentiaque interpretatio somniorum et ostensio secretorum ac solutio ligatorum inventae sunt in eo hoc est in Danihelo cui rex posuit nomen Balthasar nunc itaque Danihel vocetur et interpretationem narrabit

¹²

ὅτι πνεῦμα περισσὸν ἐν αὐτῷ καὶ φρόνησις καὶ σύνεσις, συγκρίνων ἐνύπνια καὶ ἀναγγέλλων κρατούμενα καὶ λύων συνδέσμους, Δαυιηλ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπέθηκεν αὐτῷ ὄνομα Βαλτασαρ, νῦν οὖν κληθήτω, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελεῖ σοι.

¹²

καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐν αὐτῷ ἐστι, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πατρός σου τοῦ βασιλέως συγκρίματα ὑπέρογκα ὑπέδειξε Ναβουχοδοноσορ τῷ πατρί σου.

אַחֲוִיהָ	declaration, a declaring	BH: אֲחַוָּה
אַחֲוִיהָ	puzzle, riddle	BH: אֲחַוָּה

בְּאַדְרִין דְּנַיָּאֵל הָעַל קְדָם מְלָכָא עָנָה מְלָכָא וְאָמַר לְדַנְיָאֵל אֲנַתְּהוּא
 דְּנַיָּאֵל דֵּי־מִן־בְּנֵי גְלוּתָא דֵּי יְהוּדָא דֵּי הִיתִי² מְלָכָא אָבִי מִן־יְהוּדָא:

¹³ igitur introductus est Danihel coram rege ad quem praefatus rex ait tu es Danihel de filiis captivitatis Iudae quam adduxit rex pater meus de Iudaea

¹³

τότε Δαυιηλ εἰσήχθη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ Δαυιηλ Σὺ εἶ Δαυιηλ ὁ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Ἰουδαίας, ἧς ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς ὁ πατήρ μου

¹³ τότε Δαυιηλ εἰσήχθη πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτῷ

וְשָׁמַעַת עֲלֶיךָ דֵּי רוּחַ אֱלֹהִין בְּךָ וְנִהִירוּ וְשְׂכַלְתָּנוּ וְחַכְמָה יִתְיָרָה
 הַשְּׂתַכַּחַת בְּךָ:

¹⁴ audivi de te quoniam spiritum deorum habebas et scientia intelligentiaque ac sapientia ampliores inventae sint in te

¹⁴

ἤκουσα περὶ σοῦ ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἐν σοί, καὶ γρηγόρησις καὶ σύνεσις καὶ σοφία περισσὴ εὐρέθη ἐν σοί.

¹ קָרָא Verb, htpe imperfect, third person masculine singular

² אָתָה Verb, haph perfect, third person masculine singular

15 וַיָּבֹאוּ הָעַלְוִים קִדְמֵי חֲכִימֵי אַשְׁפּוּיָא דִּי-כְתָבָהּ דְּנָה יְקָרוּן³ וּפְשָׁרָהּ
לְהוֹדְעַתְנִי וְלֹא-כְהָלִין פְּשָׁר-מְלִתָּא לְהַחֲוִיָּהּ:

15 et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi ut scripturam hanc legerent et interpretationem eius indicarent mihi et nequiverunt sensum sermonis huius edicere

15

καὶ νῦν εἰσηλθον ἐνώπιόν μου οἱ σοφοί, μάγοι, γαζαρηνοί, ἵνα τὴν γραφὴν ταύτην ἀναγνώσιν καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσωσίν μοι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἀναγγεῖλαι μοι.

16 וַאֲנִי שָׁמַעַת עֲלֶיךָ דִּי-תִיכּוּל פְּשָׁרִין לְמַפְשָׁר וְקִטְרִין לְמַשְׁרָא כְּעַן
הֵן תְּכוּל כְּתָבָא לְמַקְרָא וּפְשָׁרָהּ לְהוֹדְעַתְנִי אַרְגָּוְנָא תְּלַבֵּשׁ
וְהַמְּנִיכָא דִּי-דְבָבָא עַל-צְוֹאֲרָךְ וְתִלְתָּא בְּמַלְכוּתָא תְּשַׁלֵּט:

16 porro ego audivi de te quod possis obscura interpretari et ligata dissolvere si ergo vales scripturam legere et interpretationem indicare mihi purpura vestieris et torquem auream circa collum tuum habebis et tertius in regno meo princeps eris

16

καὶ ἐγὼ ἤκουσα περὶ σοῦ ὅτι δύνασαι κρίματα συγκρίναι, νῦν οὖν ἐὰν δυνηθῆς τὴν γραφὴν ἀναγνῶναι καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσαι μοι, πορφύραν ἐνδύσῃ, καὶ ὁ μαιιάκης ὁ χρυσοῦς ἔσται ἐπὶ τὸν τράχηλόν σου, καὶ τρίτος ἐν τῇ βασιλείᾳ μου ἄρξεις.

16

¹⁷Ω Δανιηλ, δύνη μοι ὑποδείξαι τὸ σύγκριμα τῆς γραφῆς καὶ στολιῶ σε πορφύραν καὶ μαιιάκην χρυσοῦν περιθήσω σοι, καὶ ἔξεις ἐξουσίαν τοῦ τρίτου μέρους τῆς βασιλείας μου.

17 בְּאַרְבֵּין עֵינָה דְּנִיָּאל וְאָמַר קִדְמָא מַלְכָּא מִתְּנִתְךָ לָךְ לְהוֹיָן² וּנְבִזְבִּיתְךָ
לְאַחֲרָן⁴ הַבְּבָרָם³ כְּתָבָא אֶקְרָא לְמַלְכָּא וּפְשָׁרָא אֶהוֹדְעֵנָהּ:

17 ad quae respondens Danihel ait coram rege munera tua sint tibi et dona domus tuae alteri da scripturam autem legam tibi rex et interpretationem eius ostendam tibi

17

τότε ἀπεκρίθη Δανιηλ καὶ εἶπεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Τὰ δόματά σου σοὶ ἔστω, καὶ τὴν δωρεὰν τῆς οἰκίας σου ἐτέρω δός, ἐγὼ δὲ τὴν γραφὴν ἀναγνώσομαι τῷ βασιλεῖ καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσω σοι.

17

τότε Δανιηλ ἔστη κατέναντι τῆς γραφῆς καὶ ἀνέγνω καὶ οὕτως ἀπεκρίθη τῷ βασιλεῖ Ἀὕτη ἡ γραφή ἠρίθμηται, κατελογίσθη, ἐξῆρται, καὶ ἔστη ἡ γράψασα χεῖρ. καὶ αὕτη ἡ σύγκρισις αὐτῶν.

18 אֲנִי מַלְכָּא אֱלֹהָא עֲלָאָהּ מַלְכוּתָא וְרְבוּתָא וְיְקָרָא וְהַדְרָהּ יְהִיב
לְנַבְכַּדְנֶצַּר אַבּוּדָּהּ:

18 o rex Deus altissimus regnum et magnificentiam gloriam et honorem dedit

³ Verb, peal imperfect, third person masculine plural

² הוּיָן Verb, peal imperfect, third person feminine plural

³ Da 2:28;4:12;4:20; Ezr 5:13

⁴ adjective, masculine singular

βασιλεῦ, ὁ θεὸς ὁ ὑψιστος τὴν βασιλείαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν ἔδωκεν Ναβουχοδοноσορ τῷ πατρὶ σου,

19 וּמִן־רִבּוּתָא דִּי יְהִב־לָהּ כָּל עַמְמֵי אַמְיָא וְלִשְׁנֵי הָוּוּ זִיעִין
וְדַחֲלִין מִן־קְדָמוּהִי דִּי־הָהּ צָבֵא הָוּא קָטַל וְדִי־הָהּ צָבֵא הָהּ מַחֵא
וְדִי־הָהּ צָבֵא הָהּ מָרִים וְדִי־הָהּ צָבֵא הָהּ מִשְׁפִּיל:

19 et propter magnificentiam quam dederat ei universi populi tribus et linguae tremebant et metuebant eum quos volebat interficiebat et quos volebat percutiebat quos volebat exaltabat et quos volebat humiliabat

19

καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης, ἧς ἔδωκεν αὐτῷ, πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλώσσαι ἦσαν τρέμοντες καὶ φοβούμενοι ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, οὓς ἠβούλετο, αὐτὸς ἀνήρει, καὶ οὓς ἠβούλετο, αὐτὸς ἔτυπτεν, καὶ οὓς ἠβούλετο, αὐτὸς ὕψου, καὶ οὓς ἠβούλετο, αὐτὸς ἔταπείνου.

זיע	(Pe) to tremble	BH: זָעָה זִיעַ to tremble, quiver, be in terror
-----	-----------------	--

20 וּכְדִי רַם לְבַבָּהּ וְרוּחָהּ תִּקְפֵּת לְהִנָּדָה הִנְחֵתָּ מִן־כְּרִסָּא מַלְכוּתָהּ
וַיִּקְרָהּ הָעֵדִיו² מִנָּה:

20 quando autem elevatum est cor eius et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam depositus est de solio regni sui et gloria eius ablata est

20

καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφανεύσασθαι, κατηνέχθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡ τιμὴ ἀφηρέθη ἀπ' αὐτοῦ,

זוד	(Aphel) to act presumptuously	BH: דִּיד to boil, boil up, seethe, act proudly
כְּרִסָּא	throne, royal chair	BH: כִּסֵּא

21 וּמִן־בְּנֵי אַנְשֵׁי טְרִיד וְלִבְבָהּ עַם־חַיּוֹתָא שְׁוִי³ וְעַם־עֲרֵדֵי מְדוּרָה
עֲשָׂבֵא כְּתוּרִין יִשְׁעֻמוּנָהּ וּמִטְל שְׁמֵיָא גִשְׁמָה יִצְטַבַּע עַד דִּי־יַדַּע
דִּי־שְׁלִיט אֱלֹהָא עָלָהּ בְּמַלְכוּת אַנְשֵׁי וְלִמְן־דִּי יִצְבָּה יְהָקִים עָלָהּ:

21 et a filiis hominum eiectus est sed et cor eius cum bestiis positum est et cum onagris erat habitatio eius faenum quoque ut bos comedebat et rore caeli corpus eius infectum est donec cognosceret quod potestatem habeat Altissimus in regno hominum et quemcumque voluerit suscitabit super illud

21 καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐξεδιώχθη, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μετὰ τῶν θηρίων ἐδόθη, καὶ μετὰ ὀνάγων ἢ κατοικία αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὡς βουν ἐψώμιζον αὐτόν, καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως οὗ ἔγνω ὅτι κυριεύει ὁ θεὸς ὁ ὑψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὃ ἂν δόξη, δώσει αὐτήν.

עָרַד	wild ass	BH: עָרוּד
-------	----------	------------

22 וְאַנְתָּ בְּרַהּ בִּלְשָׁאֲצַר לָא הִשְׁפִּילָתָּ לְבַבָּךְ כָּל־קָבֵל דִּי כָל־דְּנָה

¹ נָחַתָּ Verb, hoph perfect, third person masculine singular

² עָרָה (haphel) to take away, remove, depose

³ Da 3:29

יְדַעַתָּ:

²² tu quoque filius eius Balthasar non humiliasti cor tuum cum scires haec omnia
22

καὶ σὺ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βαλτασαρ οὐκ ἔταπείνωσας τὴν καρδίαν σου κατεινώπιον οὐ πάντα ταῦτα ἔγνων,

וְעַל מָרָא־שְׂמִיָּא הַתְּרוּמָמָתָ וּלְמַאֲנִיָּא דִּי־בֵיתָהּ הִיתִיו קְדָמָךְ וְאַנְתָּ
וְרַבְרַבְנֵךְ שְׂגִלְתָּךְ וְלַחֲנֻתְךָ חֲמָרָא שְׁתֵּין בְּהוּן וְלֹאֲלֵהִי כִסְפָא־וְדָהַבָּא
נְחֹשָׁא פְּרִזְלָא אָעָא וְאַבְנָא דִּי לְאַ־חֲנִין וְלֹא־שְׁמַעִין וְלֹא יְדַעִין
שְׂבַחְתָּ וְלֹאֲלֵהִיא דִּי־נִשְׁמַתָּךְ בִּידָהּ וְכָל־אַרְחֻתְךָ לֵהּ לֹא הִדְרַתָּ:

²³ sed adversum Dominatorem caeli elevatus es et vasa domus eius adlata sunt coram te et tu et optimates tui et uxores tuae et concubinae vinum bibistis in eis deos quoque argenteos et aureos et aereos ferreos ligneosque et lapideos qui non vident neque audiunt neque sentiunt laudasti porro Deum qui habet flatum tuum in manu sua et omnes vias tuas non glorificasti
23

καὶ ἐπὶ τὸν κύριον θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ὑψώθης, καὶ τὰ σκεύη τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἤνεγκαν ἐνώπιόν σου, καὶ σὺ καὶ οἱ μεγιστάνες σου καὶ αἱ παλλακαὶ σου καὶ αἱ παράκοιτοί σου οἶνον ἐπίνετε ἐν αὐτοῖς, καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς καὶ χαλκοῦς καὶ σιδηροῦς καὶ ξυλίνοὺς καὶ λιθίνοὺς, οἳ οὐ βλέπουσιν καὶ οὐκ ἀκούουσιν καὶ οὐ γινώσκουσιν, ἤνεσας καὶ τὸν θεόν, οὗ ἡ πνοή σου ἐν χειρὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοί σου, αὐτὸν οὐκ ἐδόξασας.

23

βασιλεῦ, σὺ ἐποίησω ἐστιατορίαν τοῖς φίλοις σου καὶ ἔπινες οἶνον, καὶ τὰ σκεύη τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἠνέχθη σοι, καὶ ἐπίνετε ἐν αὐτοῖς σὺ καὶ οἱ μεγιστάνες σου καὶ ἠνέσατε πάντα τὰ εἶδωλα τὰ χειροποίητα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῷ θεῷ τῷ ζῶντι οὐκ εὐλόγησατε, καὶ τὸ πνεῦμά σου ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ τὸ βασίλειόν σου αὐτὸς ἔδωκέ σοι, καὶ οὐκ εὐλόγησας αὐτὸν οὐδὲ ἤνεσας αὐτῷ.

נְשָׁמָה נְשָׁמָא	breath, spirit	BH: נְשָׁמָה breath, spirit
-------------------	----------------	-----------------------------

בְּאַדְיָן מִן־קְדָמוּהִי שְׁלִיחַ פִּסְאָ דִּי־יְדֵיָּא וְכְתַבָּא דְנָה רְשִׁים¹:

²⁴ idcirco ab eo missus est articulus manus quae scripsit hoc quod exaratum est
24

διὰ τοῦτο ἐκ προσώπου αὐτοῦ ἀπεστάλη ἀστράγαλος χειρὸς καὶ τὴν γραφὴν ταύτην ἐνέταξεν.

פַּס	palm of the hand	BH: פָּסַף to disappear, vanish, cease, fail
רְשִׁים	to inscribe, sign	BH: רָשַׁם to inscribe, note

וְדָנָה כְּתָבָא דִּי רְשִׁים מְנָא מְנָא תְּקֵל וּפְרָסִין²⁵

²⁵ haec est autem scriptura quae digesta est mane thecel fares

²⁵ καὶ αὕτη ἡ γραφὴ ἡ ἐντεταγμένη Μανη θεκελ φαρες.

מְנָא	a weight or measurement; usually 50 shekels but maybe 60 shekels; MENE	BH: מְנָה to number, reckon
תְּקֵל תְּקֵל	tekel - a unit of weight, shekel; TEKEL	BH: שָׁקַל

¹ Verb, peil perfect, third person masculine singular

פָּרַס פָּרַס	v. (P'al) to break in two, divide n. m. half-mina, half-shekel; UPHARSIN	BH: פָּרַס to divide, break in two
---------------	---	------------------------------------

26 דָּנָה פְּשֶׁר־מִלְתָּא מִנָּא מְנַהֲאֵלְהָא מְלְכוּתְךָ וְהַשְׁלֵמָהּ:

26 et haec interpretatio sermonis mane numeravit Deus regnum tuum et conplevit illud

26 τοῦτο τὸ σύγκριμα τοῦ ῥήματος, μανη, ἐμέτρησεν ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν,
26-28

τοῦτο τὸ σύγκριμα τῆς γραφῆς, ἠρίθμηται ὁ χρόνος σου τῆς βασιλείας, ἀπολήγει ἡ βασιλεία σου, συντέτμηται καὶ συντετέλεσται ἡ βασιλεία σου, τοῖς Μήδοις καὶ τοῖς Πέρσαις δίδοται.

27 תִּקַּל תִּקְיִלְתָּהּ בְּמֵאֲזֵנֶיהָ וְהִשְׁתַּכַּחַתָּה חֲסִיר:

27 thecel adpensum est in statera et inventus es minus habens

27 θεκελ, ἐστάθη ἐν ζυγῶ καὶ εὐρέθη ὑστεροῦσα,

תִּקַּל	v. to weigh; n. m. tekel shekel	BH: שֶׁקֶל
מֵאֲזֵנָה	scale, balance	BH: מֵאֲזֵנִים
חֲסִיר	lacking, wanting, deficient	BH: חָסַר to lack, be without

28 פָּרַס פְּרִיסַת מְלְכוּתְךָ וַיְהִיבֵת לְמַדְי וּפָרַס:

28 fares divisum est regnum tuum et datum est Medis et Persis

28 φαρes, διήρηται ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη Μήδοις καὶ Πέρσαις.

מְדִי	“middle land”, an inhabitant of Media	BH: מְדִי
פָּרַס	“pure” or “splendid”, the people of the Persian empire	ib. BH

29 בְּאֲדָנִין אָמַר בְּלִשְׁאֲצָר וְהִלְבִּישׁוּ לְדַנְיָאֵל אֲרָגֻנָּא וְהַמְנִיכָא דִּי־דִּהְבָּא
עַל־צִנְאָרְהָ וְהַכְרִזּוּ עָלוּהִי דִּי־לְהוּא שְׁלִיט תְּלָתָא בְּמִלְכוּתָא:

29 tunc iubente rege indutus est Danihel purpura et circumdata est torques aurea collo eius et praedicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno

29 καὶ εἶπεν Βαλτασαρ καὶ ἐνέδυσαν τὸν Δανιηλ πορφύραν καὶ τὸν μαινάκην τὸν χρυσοῦν περιέθηκαν περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἐκήρυξεν περὶ αὐτοῦ εἶναι αὐτὸν ἄρχοντα τρίτον ἐν τῇ βασιλείᾳ.
29

τότε Βαλτασαρ ὁ βασιλεὺς ἐνέδυσε τὸν Δανιηλ πορφύραν καὶ μαινάκην χρυσοῦν περιέθηκεν αὐτῷ καὶ ἔδωκεν ἔξουσίαν αὐτῷ τοῦ τρίτου μέρους τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

כְּרִז	(Aphel) to herald, proclaim, make proclamation	probably of Greek origin (κράζω)
--------	--	----------------------------------

30 בַּיָּהּ בְּלִילִיאָ קָטִיל בְּלִשְׁצָר¹ מְלִכָּא כְּשִׁדְאָהּ:

30 eadem nocte interfectus est Balthasar rex Chaldeus

30 ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀναιρέθη Βαλτασαρ ὁ βασιλεὺς ὁ Χαλδαίων.

30

καὶ τὸ σύγκριμα ἐπῆλθε Βαλτασαρ τῷ βασιλεῖ, καὶ τὸ βασίλειον ἐξήρηται ἀπὸ τῶν Χαλδαίων καὶ ἐδόθη τοῖς Μήδοις καὶ τοῖς Πέρσαις.

¹ At the point of his death, the anomalous spelling כְּעַר might suggest “Bel [in] the fire of an adversary” (Poole on 7:1)

6 וְיִוְדְרִיּוֹשׁ מְדָאָה קָבַל מִלְכוּתָא כְּבַר שְׁנַיִן שְׁתַּיִן וְתַרְתֵּיִן:

³¹ et Darius Medus successit in regnum annos natus sexaginta duo

¹ Καὶ Δαρείος ὁ Μῆδος παρέλαβεν τὴν βασιλείαν ὧν ἔτων ἐξήκοντα δύο.

καὶ Ἀρταξέρξης ὁ τῶν Μήδων παρέλαβε τὴν βασιλείαν. Καὶ Δαρείος πλήρης τῶν ἡμερῶν καὶ ἔνδοξος ἐν γῆρει,

שְׁפַר קָדַם דְּרִיּוֹשׁ וְהָקִים עַל־מְלְכוּתָא לְאַחַשְׁדֵּרְפָּנִיא מָאָה וְעֶשְׂרִין
דִּי לְהוֹן בְּכָל־מְלְכוּתָא:

6 Placuit Dario et constituit supra regnum satrapas centum viginti ut essent in toto regno suo

καὶ ἤρρεσεν ἐνώπιον Δαρείου καὶ κατέστησεν ἐπὶ τῆς βασιλείας σατράπας ἑκατὸν εἴκοσι τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν ὅλῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ

² καὶ κατέστησε σατράπας ἑκατὸν εἴκοσι ἑπτὰ ἐπὶ πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ

וְעֵלָא מְנַהוֹן סָרְכִין תְּלָתָא דִּי דְנִיָּאל חַד־מְנַהוֹן דִּי־לְהוֹן
אַחַשְׁדֵּרְפָּנִיא אֲלִין יְהִבִּין לְהוֹן טַעְמָא וּמְלִכָא לְאַ־לְהוּא נֹזֶק:

² et super eos principes tres ex quibus Danihel unus erat ut satrapae illis redderent rationem et rex non sustineret molestiam

καὶ ἐπάνω αὐτῶν τακτικούς τρεῖς, ὧν ἦν Δανιηλ εἷς ἐξ αὐτῶν, τοῦ ἀποδιδόναι αὐ τοῖς τοὺς σατράπας λόγον, ὅπως ὁ βασιλεὺς μὴ ἐνοχλήται,

καὶ ἐπ' αὐτῶν ἄνδρας τρεῖς ἡγουμένους αὐτῶν, καὶ Δανιηλ εἷς ἦν τῶν τριῶν ἀνδρῶν

רָ	chief, overseer	of foreign origin
נֹזֶק	(P'al) to suffer injury; (Aphel) to injure	BH: נֹזֶק injury, damage

אֲדִין דְּנִיָּאל דִּנְהָ הָוָא מְתַנַּצַּח עַל־סָרְכִיא וְאַחַשְׁדֵּרְפָּנִיא כָּל־קָבַל דִּי
רוּחַ יִתִּירָא בֵּיהּ וּמְלִכָא עֲשִׂית לְהַקְמוּתָהּ עַל־כָּל־מְלְכוּתָא:

³ igitur Danihel superabat omnes principes et satrapas quia spiritus Dei amplior erat in eo

⁴ porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum

καὶ ἦν Δανιηλ ὑπὲρ αὐτούς, ὅτι πνεῦμα περισσὸν ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ βασιλεὺς κατέστησεν αὐτὸν ἐφ' ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

ὑπὲρ πάντας ἔχων ἐξουσίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ. καὶ Δανιηλ ἦν ἐνδεδυμένος πορφύραν καὶ μέγας καὶ ἔνδοξος ἐναντι Δαρείου τοῦ βασιλέως, καθότι ἦν ἔνδοξος καὶ ἐπιστήμων καὶ συνετός, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐν αὐτῷ, καὶ εὐδοκίμος ἐν ταῖς πραγματείαις τοῦ βασιλέως, αἷς ἔπρασσε. τότε ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύσατο καταστήσει τὸν Δανιηλ ἐπὶ πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἄνδρας, οὓς κατέστησε μετ' αὐτοῦ, καὶ σατράπας ἑκατὸν εἴκοσι ἑπτὰ.

נִצָּח	(Ithpael) to excel, distinguish oneself	BH: נִצָּח
עֲשִׂית	(P'al) to think, plan	BH: תְּשִׁיחַ to be smooth; (Hithpael) to think

אֲדִין סָרְכִיאַ וְאַחַשְׁדָּרְפָּנִיאַ הָווּ בְּעֵין עֵלָה לְהַשְׁכָּחַהּ לְדַנְיָאֵל מִצַּד
מְלָכוּתָא וְכָל־עֵלָה וְשַׁחֲתָהּ לְאִי־כָלִין לְהַשְׁכָּחַהּ כָּל־קָבֵל דִּי־מְהִימִין
הוּא וְכָל־שְׁלוֹ וְשַׁחֲתָהּ לָא הַשְׁתַּכַּחַת עֲלוּהִי:

unde principes et satrapae quaerebant occasionem ut invenirent Daniheli ex latere regni
nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt eo quod fidelis esset et omnis
culpa et suspicio non inveniretur in eo

καὶ οἱ τακτικοὶ καὶ οἱ σατράπαι ἐζήτουν πρόφασιν εὐρεῖν κατὰ Δανιηλ, καὶ πᾶσα
ν πρόφασιν καὶ παράπτωμα καὶ ἀμβλάβημα οὐχ εὗρον κατ' αὐτοῦ, ὅτι πιστὸς ἦν.

ὅτε δὲ ἐβουλεύσατο ὁ βασιλεὺς καταστήσαι τὸν Δανιηλ ἐπὶ πάσης τῆς βασιλείας
αὐτοῦ, τότε βουλὴν καὶ γνώμην ἐβουλεύσαντο ἐν ἑαυτοῖς οἱ δύο νεανίσκοι πρὸς
ἀλλήλους λέγοντες, ἐπεὶ οὐδεμίαν ἀμαρτίαν οὐδὲ ἄγνοιαν ἠύρισκον κατὰ τοῦ Δαν
ιηλ περὶ ἧς κατηγορήσουσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα,

עֵלָה	matter, affair, occasion	BH: קַלַּק to go up, ascend, climb
שַׁחַת	to corrupt	BH: שַׁחַת

אֲדִין גְּבַרִיאַ אֵלֶךְ אֲמַרִין דִּי לָא נִהְשַׁכַּח לְדַנְיָאֵל דִּנְהָ כָּל־עֵלָה לְהָ
הַשְׁכָּחָנָה עֲלוּהִי בְּדַת אֱלֹהֵהּ:

⁵ dixerunt ergo viri illi non inveniemus Daniheli huic aliquam occasionem nisi forte in
lege Dei sui

καὶ εἶπον οἱ τακτικοὶ Οὐχ εὐρήσομεν κατὰ Δανιηλ πρόφασιν εἰ μὴ ἐν νομίμοις θε
οῦ αὐτοῦ.

καὶ εἶπαν Δεῦτε στήσωμεν ὄρισμὸν καθ' ἑαυτῶν ὅτι πᾶς ἄνθρωπος οὐκ ἀξιῶσει ἄ
ξιωμα καὶ οὐ μὴ εὐξῆται εὐχὴν ἀπὸ παντὸς θεοῦ ἕως ἡμερῶν τριάκοντα, ἀλλ' ἢ π
αρὰ Δαρείου τοῦ βασιλέως, εἰ δὲ μὴ, ἀποθάνεται, ἵνα ἠττήσωσι τὸν Δανιηλ ἕναν
τίον τοῦ βασιλέως, καὶ ριφή εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. ἤδεισαν γὰρ ὅτι Δανιηλ
προσεύχεται καὶ δέεται κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τρὶς τῆς ἡμέρας.

אֲדִין סָרְכִיאַ וְאַחַשְׁדָּרְפָּנִיאַ אֵלֶן הֲרַגְשׁוּ עַל־מְלָכָא וְכֵן אֲמַרִין לָהּ
דִּרְיוּשׁ מְלָכָא לְעֲלָמִין חַיִּי:

⁶ tunc principes et satrapae subripuerunt regi et sic locuti sunt ei Darie rex in aeternum
vive

τότε οἱ τακτικοὶ καὶ οἱ σατράπαι παρέστησαν τῷ βασιλεῖ καὶ εἶπαν αὐτῷ Δαρεῖε
βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι,

⁷ τότε προσήλθοσαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι καὶ εἶπαν ἐναντίον τοῦ βασιλέως

רַגַּשׁ	(Aphel) to gather in a tumultuous throng, show tumultuousness, come thronging	BH: רַגַּשׁ
---------	---	-------------

אֲתִיעֲשׂוּ כָּל סָרְכִי מְלָכוּתָא סְגִנְיָא וְאַחַשְׁדָּרְפָּנִיאַ הַדְּבַרִיאַ וּפְחֻתָא⁸

¹ שַׁחַת¹ Verb, peal passive participle, feminine singular

² Da 3:2;3:3:27

לְקַיְמָהּ קָיִם³ מִלְכָּא וּלְתַקְפָּה אֶסְרָר דִּי כָל־דִּי־יִבְעָה בְּעוּ
 מִן־כָּל־אֱלֹהִי וְאִנְשֵׁי עַד־יוֹמִין תִּלְתִּין לְהֵן מִנְדָּ מִלְכָּא
 יִתְרַמָּא לְגַב אֶרְיֹתָא:

⁷ consilium inierunt cuncti principes regni magistratus et satrapae senatores et iudices ut decretum imperatorium exeat et edictum ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad dies triginta nisi a te rex mittatur in lacum leonum

συνεβουλευσαντο πάντες οἱ ἐπὶ τῆς βασιλείας σου στρατηγοὶ καὶ σατράπαι, ὑπατοὶ καὶ τοπάρχαι τοῦ στήσαι στάσει βασιλικῆ καὶ ἐνισχύσαι ὀρισμὸν, ὅπως ὅς ἂν αἰτήσῃ αἴτημα παρὰ παντὸς θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἕως ἡμερῶν τριάκοντα ἀλλ' ἢ παρὰ σοῦ, βασιλεῦ, ἐμβληθήσεται εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων,

Ὅρισμὸν καὶ στάσιν ἐστήσαμεν ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, ὅς ἂν εὕξηται εὐχὴν ἢ ἀξίωσιν ἀξίωμα τι παρὰ παντὸς θεοῦ ἕως ἡμερῶν τριάκοντα ἀλλ' ἢ παρὰ Δαρείου τοῦ βασιλέως, ῥιφήσεται εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

יַעַט	(Ithpael) to advise, counsel, take counsel	BH: יַעַט
תַּקַּ	(Pael) to make strong, make firm, make stringent	BH: תַּקַּ to prevail over or against
אֶסְרָר	interdict, decree, decree of restriction	BH: אֶסְרָר bond, binding obligation, obligation
בְּעוּ	petition, request	BH: בְּסוּדֵיהָ “with the counsel of Jehovah” or “in the secret of the Lord”
תִּלְתִּין	thirty	

כְּעֵן מִלְכָּא תִקִּים אֶסְרָר וְתַרְשִׁים² כְּתַבָּא דִּי לָא לְהַשְׁנִיחָהּ כְּדַת־מַדְי
 וּפְרַס דִּי־לָא תַעֲדָא:

⁸ nunc itaque rex confirma sententiam et scribe decretum ut non inmutetur quod statutum est a Medis atque Persis nec praevaricari cuiquam liceat

νῦν οὖν, βασιλεῦ, στήσον τὸν ὀρισμὸν καὶ ἔκθες γραφήν, ὅπως μὴ ἀλλοιωθῇ τὸ δόγμα Μήδων καὶ Περσῶν.

καὶ ἠξίωσαν τὸν βασιλέα ἵνα στήσῃ τὸν ὀρισμὸν καὶ μὴ ἀλλοιώσῃ αὐτόν, διότι ἤδ εισαν ὅτι Δαυιηλ προσεύχεται καὶ δεῖται τρις τῆς ἡμέρας, ἵνα ἡττηθῇ διὰ τοῦ βασιλέως καὶ ῥιφῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

כָּל־קַבְּלֵי דְנָה מִלְכָּא דִּרְיוּשֵׁי רְשָׁם כְּתַבָּא וְאֶסְרָר:

⁹ porro rex Darius proposuit edictum et statuit

¹⁰ τότε ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπέταξεν γραφῆναι τὸ δόγμα.

¹⁰ καὶ οὕτως ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος ἔστησε καὶ ἐκύρωσεν.

וְדַנְיָאֵל כְּדִי יַדַּע דִּי־רְשָׁים כְּתַבָּא עַל לְבֵיתָהּ וְכוּיִן פְּתִיחֵן לָהּ
 בְּעֵלְיִתָּהּ³ נִגְדֵי יְרוּשָׁלַם וְזִמְנִין תִּלְתָּהּ בְּיוֹמָא הוּא בְּרִדְ עַל־בְּרִכּוּהָ
 וּמִצְלָא וּמִוֹדָא קָדָם אֱלֹהֵהּ כָּל־קַבְּלֵי דִי־הוּא עֲבַד מִן־קְדָמָתָּ דְנָה:

³ Da 4:23

² Da 5:24

³ Da 3:26;3:32;4:14;4:21;4:22;4:29;4:31;5:18;5:21;7:27

⁴ Ezr 5:11

¹⁰ quod cum Danihel conperisset id est constitutam legem ingressus est domum suam et fenestris apertis in cenaculo suo contra Hierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua et adorabat confitebaturque coram Deo suo sicut et ante facere consueverat

καὶ Δανιηλ, ἡνίκα ἔγνω ὅτι ἐνετάγη τὸ δόγμα, εἰσήλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ αἱ θυρίδες ἀνεωγμέναι αὐτῷ ἐν τοῖς ὑπερώοις αὐτοῦ κατέναντι Ἱερουσαλημ, καὶ κairoύς τρεῖς τῆς ἡμέρας ἦν κάμπτων ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ καὶ προσευχόμενος καὶ ἔξομολογούμενος ἐναντίον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἦν ποιῶν ἔμπροσθεν.

ἐπιγνοὺς δὲ Δανιηλ τὸν ὀρισμὸν, ὃν ἔστησε κατ' αὐτοῦ, θυρίδας ἤνοιξεν ἐν τῷ ὑπερώῳ αὐτοῦ κατέναντι Ἱερουσαλημ καὶ ἔπιπτεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ τρεῖς τῆς ἡμέρας, καθὼς ἐποίει ἔμπροσθεν, καὶ ἐδέϊτο.

עלי	roof-room, roof chamber	corr.BH: עלה סלף to go up, ascend, climb
קדמה	former time or situation, as before	מן־קדמת־הנה as before
צלה	(Pael) to pray	probably corresponding to BH: צלע [to limp, be lame] in the sense of bowing

¹² אַדִּין גְּבֵרִיאָ אֱלֹהֵי הַרְגָּשׁוֹ וְהַשְׁכַּחוּ לְדַנְיָאֵל בְּעֵא וּמִתְחַנְיָ קְדָם אֱלֹהֵיהּ:

¹¹ viri igitur illi curiosius inquirentes invenerunt Danihel orantem et obsecrantem Deum suum

τότε οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι παρετήρησαν καὶ εὔρον τὸν Δανιηλ ἀξιούντα καὶ δεόμενον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ.

καὶ αὐτοὶ ἐτήρησαν τὸν Δανιηλ καὶ κατελάβοσαν αὐτὸν εὐχόμενον τρεῖς τῆς ἡμέρας καθ' ἐκάστην ἡμέραν.

חנן	(Ithpael) to implore favour	BH: (Hithpael) to seek favour, implore favour
-----	-----------------------------	---

¹³ בְּאֲדִין קְרִיבוּ וְאָמְרִין קְדָם־מַלְכָּא עַל־אַסְרֵי מַלְכָּא הָלָא אָסַר רְשִׁמַּתִּי דִּי כָּל־אַנְשֵׁי דִּי־יַבְעָה מִן־כָּל־אֱלֹהֵי וְאַנְשֵׁי עַד־יוֹמִין תְּלַתִּין לְהָן מִנְּךָ מַלְכָּא יִתְרַמָּא לְגֹב אַרְיֹתָא עֵנָה מַלְכָּא וְאָמַר יִצְיָבָא מַלְכָּא כְּדַתְמַדִּי וּפְרַס דִּי־לָא תְעֵדָא:

¹² et accedentes locuti sunt regi super edicto rex numquid non constituisti ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies triginta nisi a te rex mitteretur in lacum leonum ad quod respondens rex ait verus sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum quod praevaricari non licet

καὶ προσελθόντες λέγουσιν τῷ βασιλεῖ Βασιλεῦ, οὐχ ὀρισμὸν ἔταξας ὅπως πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἂν αἰτήσῃ παρὰ παντὸς θεοῦ καὶ ἀνθρώπου αἴτημα ἕως ἡμερῶν τριάκοντα ἀλλτ ἢ παρὰ σοῦ, βασιλεῦ, ἐμβληθήσεται εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς Ἄληθινὸς ὁ λόγος, καὶ τὸ δόγμα Μήδων καὶ Περσῶν οὐ παρελεύσεται.

τότε οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐνέτυχον τῷ βασιλεῖ καὶ εἶπαν Δαρέιε βασιλεῦ, οὐχ ὀρισμὸν ὄρισα ἵνα πᾶς ἄνθρωπος μὴ εὕξηται εὐχὴν μηδὲ ἀξιώσῃ ἀξίωμα παρὰ παντὸς

¹ Da 4:24

θεοῦ ἕως ἡμερῶν τριάκοντα ἀλλὰ παρὰ σοῦ, βασιλεῦ, εἰ δὲ μή, ριφήσεται εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων ἀποκριθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς εἶπεν αὐτοῖς Ἐκριβὴς ὁ λόγος, καὶ ἰμενεὶ ὁ ὀρισμὸς.^{13a}

καὶ εἶπον αὐτῷ Ὁρκίζομέν σε τοῖς Μήδων καὶ Περσῶν δόγμασιν, ἵνα μὴ ἀλλοιώσῃς τὸ πρόσταγμα μηδὲ θαυμάσῃς πρόσωπον καὶ ἵνα μὴ ἐλαττώσῃς τι τῶν εἰρημένων καὶ κολάσῃς τὸν ἄνθρωπον, ὃς οὐκ ἐνέμεινε τῷ ὀρισμῷ τούτῳ. καὶ εἶπεν Οὕτως ποιήσω καθὼς λέγετε, καὶ ἔστηκέ μοι τοῦτο.

בְּאֲדִינֵי עֲנֹו וְאָמְרֵי קָדָם מְלָכָא דִּי דְנִיָּאל דִּי מִן־בְּנֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּדָא
 לֹא־שָׂם עָלָיְךָ מְלָכָא מְעַם וְעַל־אַסְרָא דִּי רְשָׁמָתָ וְזַמְנִין תְּלַתָּהּ בְּיוֹמָא
 בְּעַם בְּעוֹתָהּ:

¹³ tunc respondentes dixerunt coram rege Danihel de filiis captivitatis Iudae non curavit de lege tua et de edicto quod constituisti sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua

¹⁴ τότε ἀπεκρίθησαν καὶ λέγουσιν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Δανιηλ ὁ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Ἰουδαίας οὐχ ὑπετάγη τῷ δόγματί σου περὶ τοῦ ὀρισμοῦ, οὐ ἔταξας, καὶ καιροὺς τρεῖς τῆς ἡμέρας αἰτεῖ παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τὰ αἰτήματα αὐτοῦ.

¹⁵ καὶ εἶπαν Ἴδου εὕρομεν Δανιηλ τὸν φίλον σου εὐχόμενον καὶ δεόμενον τοῦ προσώπου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ τρεῖς τῆς ἡμέρας.

τότε ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ ῥῆμα ἤκουσεν, πολὺ ἐλυπήθη ἐπὶ αὐτῷ καὶ περὶ τοῦ Δανιηλ ἠγωνίσαστο τοῦ ἐξελεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἕως ἑσπέρας ἦν ἀγωνιζόμενος τοῦ ἐξελεῖσθαι αὐτόν.

אֲדִינֵי מְלָכָא כְּדִי מְלָתָא שְׁמַע שְׂגִיָּא בְּאִשׁ עֲלוּהִי וְעַל דְּנִיָּאל שָׂם בְּלִישִׁיבּוֹתָהּ וְעַד מְעַלְי שְׁמָשָׁא הָוָא מְשַׁתְּדַר לְהַצְלוּתָהּ:

¹⁴ quod verbum cum audisset rex satis contristatus est et pro Danihel posuit cor ut liberaret eum et usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum

¹⁵ καὶ λυπούμενος ὁ βασιλεὺς εἶπεν ριφήναι τὸν Δανιηλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων κατὰ τὸν ὀρισμόν, ὃν ἔστησε κατ' αὐτοῦ. τότε ὁ βασιλεὺς σφόδρα ἐλυπήθη ἐπὶ τῷ Δανιηλ καὶ ἐβοήθει τοῦ ἐξελεῖσθαι αὐτὸν ἕως δυσμῶν ἡλίου ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν σατραπῶν

בְּאִשׁ	(P'al) to be evil, be bad, be displeasing	BH: בְּאִשׁ to have a bad smell, stink, smell bad
בְּל	mind, heart	c. בְּלָה to wear away, wear out
שְׁדַר	(Ithpael) to struggle, strive	a primitive root

בְּאֲדִינֵי גְבַרְיָא אֲלֵךְ הִרְגִּישׁוּ עַל־מְלָכָא וְאָמְרֵי לְמְלָכָא דַּע מְלָכָא
 דִּי־דַת לְמַדֵּי וּפְרַס דִּי־כָל־אַסְרָא וּקְיָם דִּי־מְלָכָא יְהָקִים לָא לְהַשְׁנִיָּה:

¹⁵ viri autem illi intellegentes regem dixerunt ei scito rex quia lex Medorum est atque Persarum ut omne decretum quod constituit rex non liceat inmutari

¹ נָצַל Verb, haph infinitive construct, common with third person masculine singular suffix

τότε οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι λέγουσιν τῷ βασιλεῖ Γνωθι, βασιλεῦ, ὅτι δόγμα Μήδοις καὶ ἰ Πέρσαις τοῦ πᾶν ὀρισμὸν καὶ στάσιν, ἦν ἂν ὁ βασιλεὺς στήσῃ, οὐ δεῖ παραλλάξαι.

¹⁶καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐξελέσθαι αὐτὸν ἀπ' αὐτῶν.

בְּאֲדָיִן מְלָכָא אָמַר וְהִתְיוּ לְדַנְיָאֵל וּרְמוּ לְגַבְאָ דִּי אַרְיִוּתָא עֲנִה
מְלָכָא וְאָמַר לְדַנְיָאֵל אֱלֶהָךְ דִּי אֲנִי פְלַח־לֵיהּ בְּתַדְרָא הוּא יְשִׁיבְנָךְ:

¹⁶tunc rex praecepit et adduxerunt Danielem et miserunt eum in lacum leonum dixitque rex Daniheli Deus tuus quem colis semper ipse liberabit te

¹⁷

τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν καὶ ἤγαγον τὸν Δανιηλ καὶ ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ Δανιηλ Ὁ θεὸς σου, ὧ σὺ λατρεύεις ἐνδελ ἐχῶς, αὐτὸς ἐξελεῖταί σε.

¹⁷

ἀναβοήσας δὲ Δαρείος ὁ βασιλεὺς εἶπε τῷ Δανιηλ Ὁ θεὸς σου, ὧ σὺ λατρεύεις ἐνδελ ἐχῶς τῆς ἡμέρας, αὐτὸς ἐξελεῖταί σε ἐκ χειρὸς τῶν λεόντων, ἕως πρὸς θάρρει.

תְּדַרְא	constantly; continually	c. דַּרְא to dwell
----------	-------------------------	--------------------

וְהִתְיִת אֶבֶן חֲדָה וְשָׂמַת עַל־פִּם גַּבְאָ וְחַתְמָהּ מְלָכָא בְּעִזְקָתָהּ
וּבְעִזְקָתָהּ רַבְרַבְנוּהִי דִּי לֹא־תִשְׁנֵא צְבוּ בְּדַנְיָאֵל:

¹⁷adlatusque est lapis unus et positus est super os laci quem obsignavit rex anulo suo et anulo optimatum suorum ne quid fieret contra Danihel

¹⁸

καὶ ἤνεγκαν λίθον καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ λάκκου, καὶ ἐσφραγίσαστο ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ δακτυλίῳ τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὅπως μὴ ἄλλοιωθῇ πρᾶγμα ἐν τῷ Δανιηλ.

¹⁸

τότε Δανιηλ ἐρρίφη εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ ἠνέχθη λίθος καὶ ἐτέθη εἰς τὸ στόμα τοῦ λάκκου, καὶ ἐσφραγίσαστο ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ δακτυλίῳ ἑαυτοῦ καὶ ἐν τοῖς δακτυλίοις τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, ὅπως μὴ ἀπ' αὐτῶν ἀρθῇ ὁ Δανιηλ ἢ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνασπάσῃ ἐκ τοῦ λάκκου.

תָּ	(P'al) to seal.	BH: תָּ
עִזְקָה	signet-ring HL ¹	BH: עִזְקָה (Piel) to dig about
צְבוּ	thing, anything, matter HL	c. צָבָה to desire, be inclined, be willing, be pleased

אָדָיִן אָזַל מְלָכָא לְהִיכְלָהּ וּבַת שָׁוַת וְדַחְוֹן לֹא־תִנְעַל קַדְמוּהִי
וְשִׁנְתָּהּ נִדְתָּ² עַל־וְהִי:

¹⁸et abiit rex in domum suam et dormivit incenatus cibique non sunt inlati coram eo insuper et somnus recessit ab eo

¹⁹

καὶ ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐκοιμήθη ἄδειπνος, καὶ ἐδέσματα

¹ hapax legomenon

² נִדְתָּ Verb, peal perfect, third person feminine singular

οὐκ εἰσήνεγκαν αὐτῷ, καὶ ὁ ὕπνος ἀπέστη ἀπὸ αὐτοῦ. καὶ ἀπέκλεισεν ὁ θεὸς τὰ στόματα τῶν λεόντων, καὶ οὐ παρηνώχλησαν τῷ Δαυιδ.

τότε ὑπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὰ βασίλεια αὐτοῦ καὶ ηὐλίσθη νῆστις καὶ ἦν λυπούμενος περὶ τοῦ Δαυιδ. τότε ὁ θεὸς τοῦ Δαυιδ πρόνοιαν ποιούμενος αὐτοῦ ἀπέκλεισε τὰ στόματα τῶν λεόντων, καὶ οὐ παρηνώχλησαν τῷ Δαυιδ.

בֵּית	(P'al) to pass the night, lodge	c. בֵּית
מָוֶה	fasting, fastingly, hungrily	BH: מָוֶה & יָקוּט to spin
דְּחִוָּה	diversions, musical instruments?, dancing girls, concubines, music HL	BH: דְּחָה & חָחָה to push, thrust, chase
שָׁנָה	sleep	ib.BH
נָדָד	(P'al) to flee	BH: נָדַד to retreat, flee, depart

בְּאֵדִין מֶלֶךְ בְּשַׁפְּרָא יָקוּם בְּנִגְהָ וּבְהַתְּבַהֲלָה לְגַבְּאֵ
דִּי־אַרְיֹתָא אֲנִל:

¹⁹ tunc rex primo diluculo consurgens festinus ad lacum leonum perrexit

τότε ὁ βασιλεὺς ἀνέστη τὸ πρωὶ ἐν τῷ φωτὶ καὶ ἐν σπουδῇ ἦλθεν ἐπὶ τὸν λάκκον τῶν λεόντων,

καὶ ὁ βασιλεὺς Δαρείος ὠρθησε πρωὶ καὶ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς σατράπας καὶ αἱ πορευθεῖς ἔστη ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ λάκκου τῶν λεόντων.

שַׁפְּרָא	dawn, early morning	BH: שָׁפַר to be beautiful
נִגְהָ	brightness, daylight	BH: נִגְהָ brightness

וּבְמַקְרָבָה לְגַבְּאֵ לְדַנְיָאֵל בְּקָל עֲצִיב זַעַק עִנָּה מֶלֶךְ וְאָמַר
לְדַנְיָאֵל דַּנְיָאֵל עֲבַד אֱלֹהָא חַיָּא אֱלֹהֵךְ דִּי אֲנִתְּ פְּלַחְלִיָּה בְּתַדְיָר
הִיכַל לְשִׁיזְבוּתָךְ מִן־אַרְיֹתָא:

²⁰ adpropinquansque lacui Danihelem voce lacrimabili inclamavit et affatus est eum
Daniehel serve Dei viventis Deus tuus cui tu servis semper putasne valuit liberare te a
leonibus

καὶ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν τῷ λάκκῳ ἐβόησεν φωνῇ ἰσχυρᾷ Δαυιδ ὁ δούλος τοῦ θεοῦ οὐ τοῦ ζῶντος, ὁ θεὸς σου, ὃ σὺ λατρεύεις ἐνδελεχῶς, εἰ ἠδυνήθη ἐξελεῖσθαι σε ἐκ στόματος τῶν λεόντων

τότε ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τὸν Δαυιδ φωνῇ μεγάλῃ μετὰ κλαυθμοῦ λέγων Ὁ Δαυιδ, εἰ ἄρα ζῆς, καὶ ὁ θεὸς σου, ὃ λατρεύεις ἐνδελεχῶς, σέσωκέ σε ἀπὸ τῶν λεόντων, καὶ οὐκ ἤχρειώκάν σε

עֲצַב	(P'al) pained (participle)	BH: to hurt, pain, grieve, displease, vex, wrest
-------	----------------------------	--

אַדְיָן דַּנְיָאֵל עַם־מֶלֶךְ מֶלֶל מֶלֶךְ לְעַלְמִין חַיָּי:

²¹ et Danihel regi respondens ait rex in aeternum vive

²² καὶ εἶπεν Δαυιδ τῷ βασιλεῖ Βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι,

²² τότε Δαυιδ ἐπήκουσε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν Βασιλεῦ, ἔτι εἰμὶ ζῶν,

¹ particle: interrogative

מָלַל	(Pael) to speak, say	BH: מָלַל
-------	----------------------	-----------

23 אֱלֹהֵי שְׁלַח מַלְאָכָה וְסָגַר פִּי אֲרִיּוֹתָא וְלֹא חָבְלוּנִי כָּל־קָבֵל דִּי
 קָדְמוּהִי זָכוּ הַשְׁתַּכַּחַת לִי וְאִף קָדְמָךְ מַלְכָא חָבוּלָה לָא עֲבַדְתָּ:

22 Deus meus misit angelum suum et conclusit ora leonum et non nocuerunt mihi quia coram eo iustitia inventa est in me sed et coram te rex delictum non feci

23
 ὁ θεός μου ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐνέφραξεν τὰ στόματα τῶν λεόντων, καὶ οὐκ ἔλυμήναντό με, ὅτι κατέναντι αὐτοῦ εὐθύτης ἠύρέθη μοι, καὶ ἐνώπιον δὲ σοῦ, βασιλεῦ, παράπτωμα οὐκ ἐποίησα.

καὶ σέσωκέ με ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν λεόντων, καθότι δικαιοσύνη ἐν ἐμοὶ εὐρέθη ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ ἐναντίον δὲ σοῦ, βασιλεῦ, οὔτε ἄγνοια οὔτε ἄμαρτία εὐρέθη ἐν ἐμοί, σὺ δὲ ἤκουσας ἀνθρώπων πλανώντων βασιλεῖς καὶ ἔρριψάς με εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων εἰς ἀπώλειαν.

זָכוּ	purity, innocence, innocence (in God's sight)	BH: זָכָה to be clean, be pure, be clear
אִף	also, yea	BH: אִף
חָבוּלָה	hurtful act, crime, harm, wicked deed, a wrong	BH: חָבוּלָה

24 בְּאֲדִינִן מַלְכָא שְׂגִיא טְאֵב עֲלוּהִי וְלִדְנִיָּאל אָמַר לְהַנְסָקָהּ מִן־גַּבָּא
 וְהִסְקָהּ דְנִיָּאל מִן־גַּבָּא וְכָל־חָבֵל לָא־הַשְׁתַּכַּח בֵּיהּ דִּי הֵימָן בְּאַלְהָהּ:

23 tunc rex vehementer gavisus est super eo et Danihelem praecepit educi de lacu eductusque est Danihel de lacu et nulla laesio inventa est in eo quia credidit Deo suo

24 τότε ὁ βασιλεὺς πολὺ ἠγαθύνθη ἐπὶ αὐτῷ καὶ τὸν Δανιηλ εἶπεν ἀνενέγκαι ἐκ τοῦ λάκκου, καὶ ἀνηνέχθη Δανιηλ ἐκ τοῦ λάκκου, καὶ πάντα διαφθορὰ οὐχ εὐρέθη ἐν αὐτῷ, ὅτι ἐπίστευσεν ἐν τῷ θεῷ αὐτοῦ.

24 τότε συνήχθησαν πᾶσαι αἱ δυνάμεις καὶ εἶδον τὸν Δανιηλ, ὡς οὐ παρηνώχλησαν αὐτῷ οἱ λέοντες.

טְאֵב	(P'al) to be glad, be good	a primitive root
-------	----------------------------	------------------

25 וְאָמַר מַלְכָא וְהִיתִיֹּרִי גְבַרִיאָא אֵלֶךְ דִּי־אֲכַלִּי קַרְצוּהִי דִי דְנִיָּאל וְלִגְב
 אֲרִיּוֹתָא רְמוּ אַנּוּן בְּנִיהוֹן וּנְשִׂיהוֹן וְלֹא־מָטוּ לְאַרְעֵית גַּבָּא עַד
 דִּי־שְׁלְטוּ בְּהוֹן אֲרִיּוֹתָא וְכָל־גְּרַמִּיהוֹן הִדְקוּ:

24 iubente autem rege adducti sunt viri illi qui accusaverant Danihelem et in lacum leonum missi sunt ipsi et filii et uxores eorum et non pervenerunt usque ad pavimentum laci donec arriperent eos leones et omnia ossa eorum comminuerunt

¹ סִלַּק Verb, haph infinitive construct

² סִלַּק Verb, hoph perfect, third person masculine singular

³ אִתָּהּ Verb, haph perfect, third person masculine plural

⁴ דִּקְקוּ Verb, haph perfect, third person masculine plural

καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἠγάγασαν τοὺς ἄνδρας τοὺς διαβαλόντας τὸν Δαυνηλ, καὶ αἱ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων ἐνεβλήθησαν, αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔφθασαν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ λάκκου ἕως οὗ ἐκυρίευσαν αὐτῶν οἱ λέοντες καὶ πάντα τὰ ὀστά αὐτῶν ἐλέπτυναν.

25

τότε οἱ δύο ἄνθρωποι ἐκεῖνοι οἱ καταμαρτυρήσαντες τοῦ Δαυνηλ, αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, ἐρρίφησαν τοῖς λέουσι, καὶ οἱ λέοντες ἀπέκτειναν αὐτούς καὶ ἔθλασαν τὰ ὀστά αὐτῶν.

קָרַן	piece (denounce, slander, accuse maliciously, chew on (idiom))	c. קָרַן nipping or stinging insect, gadfly
אָכַל וְקָרַצוּהוּ	(had eaten his peace)/accused maliciously	
אָרְעִי	bottom	c. אָרַע
עַד דֵּי	before	
גָּרַם	bone	BH: גָּרַם

26 בְּאֲדָרִין דְּרִינִישׁ מְלָכָא כְּתַב לְכָל-עַמְמֵי אַמְיָא וְלִשְׁנֵי דִּי-דִירִין
בְּכָל-אַרְעָא שְׁלַמְכוֹן יִשְׁגֵּיא׃¹

²⁵ tunc Darius rex scripsit universis populis tribubus et linguis habitantibus in universa terra pax vobis multiplicetur

26

τότε Δαρείος ὁ βασιλεὺς ἔγραψεν πᾶσι τοῖς λαοῖς, φυλαῖς, γλώσσαις, τοῖς οἰκοῦσιν ἐν ἐν πάσῃ τῇ γῆ Εἰρήνη ὑμῖν πληθυνθείη,

26

τότε Δαρείος ἔγραψε πᾶσι τοῖς ἔθνεσι καὶ χώραις καὶ γλώσσαις, τοῖς οἰκοῦσιν ἐν ἐν πάσῃ τῇ γῆ αὐτοῦ λέγων

27 מִן-קְדָמִי שִׁים טַעַם דֵּי בְּכָל-שְׁלִטָּן מְלָכוּתֵי לְהוֹן נִיעִין² וְדַחֲלִין
מִן-קְדָם אֱלֹהֵהּ דִּי-דְנִיאל דִּי-הוּא אֱלֹהֵא חַיָּא וְקַיָּים לְעַלְמִין
וּמְלָכוּתָהּ דִּי-לֹא תִתְחַבֵּל וְשְׁלִטְנָהּ עַד-סוּפְאָ׃

²⁶ a me constitutum est decretum ut in universo imperio et regno meo tremescant et paveant Deum Danihelis ipse est enim Deus vivens et aeternus in saecula et regnum eius non dissipabitur et potestas eius usque in aeternum

27

ἐκ προσώπου μου ἐτέθη δόγμα τοῦ ἐν πάσῃ ἀρχῇ τῆς βασιλείας μου εἶναι τρέμοντας καὶ φοβουμένους ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ Δαυνηλ, ὅτι αὐτός ἐστιν θεὸς ζῶν καὶ αἱ μένων εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται, καὶ ἡ κυριεῖα αὐτοῦ ἕως τέλους,

27

Πάντες οἱ ἄνθρωποι οἱ ὄντες ἐν τῇ βασιλείᾳ μου ἔστρωσαν προσκυνοῦντες καὶ λατρεύοντες τῷ θεῷ τοῦ Δαυνηλ, αὐτὸς γάρ ἐστι θεὸς μένων καὶ ζῶν εἰς γενεὰς γενεῶν ἕως τοῦ αἰῶνος,

וְ	end, conclusion	BH: וְ
----	-----------------	--------

¹ Da 3:31

² Da 5:19 kere נִיעִין

מְשִׁיב וּמַצִּיל וְעֹבֵד אֶת־יְיָ וְתַמְהִיךְ³ בְּשָׁמַיָא וּבָאָרְעָא דִּי שְׁיִיב
 לְדַנְיָאֵל מִן־יַד אַרְיֹתָא:

²⁷ ipse liberator atque salvator faciens signa et mirabilia in caelo et in terra qui liberavit
 Danihelem de manu leonum

²⁸

ἀντιλαμβάνεται καὶ ῥύεται καὶ ποιεῖ σημεῖα καὶ τέρατα ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅστις ἐξείλατο τὸν Δανιηλ ἐκ χειρὸς τῶν λεόντων.

ἐγὼ Δαρείος ἔσομαι αὐτῷ προσκυνῶν καὶ δουλεύων πάσας τὰς ἡμέρας μου, τὰ γὰρ εἶδω τὰ χειροποίητα οὐ δύνανται σῶσαι, ὡς ἐλυτρώσατο ὁ θεὸς τοῦ Δανιηλ τὸν Δανιηλ.

וְדַנְיָאֵל דָּנָה הַצֶּלַח בְּמַלְכוּת דְרַיּוּשׁ וּבְמַלְכוּת כּוֹרֶשׁ פְּרַסְאָה:

²⁸ porro Danihel perseveravit usque ad regnum Darii regnumque Cyri Persae

²⁹

καὶ Δανιηλ κατεύθυνεν ἐν τῇ βασιλείᾳ Δαρείου καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ Κύρου τοῦ Πέρσου.

²⁹

καὶ ὁ βασιλεὺς Δαρείος προσετέθη πρὸς τὸ γένος αὐτοῦ, καὶ Δανιηλ κατεστάθη ἐπὶ τῆς βασιλείας Δαρείου, καὶ Κύρος ὁ Πέρσης παρέλαβε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

7¹ בְּשָׁנַת חָדָה לְבִלְאֲשַׁצַּר מֶלֶךְ בְּבֵל דַּנְיָאֵל חֲלַם חֲזָה וְחֻזִּי רֵאשִׁיָּה
 עַל־מִשְׁכְּבָהּ³ בְּאֲדִינִין חֲלָמָא כְּתַב רֵאשׁ מִלִּין אֲמַר²:

Anno primo Balthasar regis Babylonis Danihel somnium vidit visio autem capitis eius
 in cubili suo et somnium scribens brevi sermone comprehendit

¹ Ἐν ἔτει πρώτῳ Βαλτασαρ βασιλέως Χαλδαίων Δανιηλ ἐνύπνιον εἶδεν, καὶ αἰ
 ὀράσεις τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐνύπνιον ἔγραψεν

¹ Ἐτους πρώτου βασιλεύοντος Βαλτασαρ χώρας Βαβυλωνίας Δανιηλ ὄραμα εἶδε παρ
 ἅ κεφαλὴν ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ, τότε Δανιηλ τὸ ὄραμα, ὃ εἶδεν, ἔγραψεν εἰς κε
 φάλαια λόγων

רֵאשׁ מִלִּין	the sum of the matter	brevi sermone
---------------	-----------------------	---------------

³ Da 3:32,33

² He wrote the dream down:

וּרֵאשׁ מִלִּין and the phrase in v 28a seem to open and close Daniel’s account of the dream (cf. JB). Thus the phrase here cannot mean “a summary of matters” (cf. OG). The אֲמַר “he said” which follows may be a gl (G lacks), perhaps presupposing the alternative meaning of וּרֵאשׁ מִלִּין (cf. RV); or perhaps its redundancy relates to problems in v 2 (see n. 2.a). Th omits the whole phrase but has the subscription in v 28.

³ a vision which came into his head as he lay in bed: Waw explicative (see n. 6:29.a). The double description of the dream vision is characteristic of Dan style (Plöger deletes the whole phrase); cf. esp. 4:2 [5]. Hartman adds the vb יְבַהֲלֵנָה (alarmed him; cf. NAB), comparing 4:2, 19 [5, 22]; 7:15; but in those verses the refs to the visionary being disturbed by his dream are also repeated, whereas there are no such refs at all in 7:1. Dramatically, Daniel’s response is reserved for v 15. On pl. וְחֻזִּי “visions” see n. 2:1.a.

עָנָה דְנִיָּאל וְאָמַר חֲזָה הַיּוֹת בְּחֻזֵי עַם־לִילְיָא וְאָרוּ אַרְבַּע רוּחֵי
שְׁמַיָא מְגִיחֵי לְיַמָּא רַבָּא:

summatimque perstringens ait ²videbam in visione mea nocte et ecce quattuor venti caeli
pugnabant in mari magno

²Ἐγὼ Δανιηλ ἐθεώρουν ἐν ὁράματί μου τῆς νυκτὸς καὶ ἰδοὺ οἱ τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ
οὐρανοῦ προσέβαλλον εἰς τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην.

²Ἐπὶ τῆς κοίτης μου ἐθεώρουν καθ’ ὕπνου νυκτὸς καὶ ἰδοὺ τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ
οὐρανοῦ ἐνέπεσον εἰς τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην.

אָרוּ	behold, lo	probably akin to BA אָלָה probably prolonged from BA אָל
גִּיחֵי	(Aphel) to break forth	BH: גָּחַח גָּחַח to burst forth
יָם	sea	BH: יָם

וְאַרְבַּע חַיּוֹת רַב־רַבָּן סָלְקֵן מִן־יַמָּא שְׁנַיִן דָּא מִן־דָּא:

³et quattuor bestiae grandes ascendebant de mari diversae inter se

³καὶ τέσσαρα θηρία μεγάλα ἀνέβαινον ἐκ τῆς θαλάσσης διαφέροντα ἀλλήλων.

³καὶ τέσσαρα θηρία ἀνέβαινον ἐκ τῆς θαλάσσης διαφέροντα ἐν παρὰ τὸ ἐν.

שְׁנַיִן	[to be changed] different (participle)	BH: (Pual) to be changed
----------	--	--------------------------

קַדְמֵיתָא כְּאַרְיֵה וְגַפִּין דִּי־נִשְׂר לָהּ חֲזָה הַיּוֹת עַד דִּי־מָרִיטוּ גַפִּיָּה
וְנִטְלָת מִן־אַרְעָא וְעַל־כַּגְלִין כְּאַנְשׁ הַקְּיַמַּת וְלִבָּב אֲנָשׁ יְהִיב לָהּ:

⁴prima quasi leaena et alas habebat aquilae aspiciebam donec evulsae sunt alae eius et
sublata est de terra et super pedes quasi homo stetit et cor eius datum est ei

⁴

τὸ πρῶτον ὡσεὶ λέαινα, καὶ πτερὰ αὐτῆ ὡσεὶ ἀετοῦ, ἐθεώρουν ἕως οὗ ἐξετίλη τὰ
πτερὰ αὐτῆς, καὶ ἐξήρθη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη, καὶ καρδί
α ἀνθρώπου ἐδόθη αὐτῆ.

⁴

τὸ πρῶτον ὡσεὶ λέαινα ἔχουσα πτερὰ ὡσεὶ ἀετοῦ, ἐθεώρουν ἕως ὅτου ἐτίλη τὰ πτ
ερά αὐτῆς, καὶ ἦρθη ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρωπίνων ἐστάθη, καὶ ἀνθρωπί
νη καρδία ἐδόθη αὐτῆ.

גָּר	wing (of bird)	BH: body, self (only in phrase, eg by himself); height, elevation
נִשְׂר	eagle, vulture, griffon-vulture	BH: נִשְׂר
מָרַט	(P'il) to be plucked off	BH: מָרַט to bare, polish, make smooth or bald or bare
נִטַּל	to lift; (P'il) to be lifted	BH: to lift, bear, bear up

¹ BDB 1127 takes מְגִיחֵי as intrans (cf. rv); more likely it is trans. (cf. instances of the qal in BH) and ל is
the sign of the obj, as often in BA (for “upon” עַל would be more natural).

² “Wings” גַּפִּיָּוּ was pointed as pl., רַגְלֵי “feet” as dual (also שְׁנַיִן “teeth” [!—the reference
being to two jaws] and קַרְנֵי “horns” [!—because they usually come in pairs] in v 7). In later Aram.
and Syriac the dual disappears, and this has probably affected MT pointing in Dan; some MT plurals will
thus have been originally dual.

וַאֲרוֹ חֵיוֹה אֲחָרַי תְּנִינָה דְּמִיָּה⁵ לְדָב וְלִשְׁטַר-חַד הַקָּמַת וְתָלַת עֲלֵעִין
בְּפִמָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם² וְכֵן אֲמָרִין לָהּ קוֹמִי אֲכָלִי בְּשָׂר שְׂגִיא:

⁵ et ecce bestia alia similis urso in parte stetit et tres ordines erant in ore eius et in dentibus eius et sic dicebant ei surge comede carnes plurimas

καὶ ἰδοὺ θηρίον δεύτερον ὅμοιον ἄρκω, καὶ εἰς μέρος ἕν ἐστάθη, καὶ τρία πλευρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτῆς ἀνὰ μέσον τῶν ὀδόντων αὐτῆς, καὶ οὕτως ἔλεγον αὐτῇ Ἄν ἀσθηθι φάγε σάρκας πολλάς.

καὶ ἰδοὺ μετ' αὐτὴν ἄλλο θηρίον ὁμοίωσιν ἔχον ἄρκου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνὸς πλευροῦ ἐστάθη, καὶ τρία πλευρὰ ἦν ἐν τῷ στόματι αὐτῆς, καὶ οὕτως εἶπεν Ἄνάστα κατὰ φαγε σάρκας πολλάς.

תְּנִינָה	second	BH: שְׁנַיִ two
דָּב	bear	ib. BH
שְׁטַר	side (Dan. 7:5)	of uncertain derivation
עֲלֵעִין	rib	c. צַלְע' side, rib, beam
בֵּין	between	BH: בֵּין בֵּית between, among, in the midst of (with other preps), from between
שֵׁן	tooth	BH: tooth, ivory

בְּאַתֵּר דְּנָה חֲזָה הָוִית וַאֲרוֹ אֲחָרַי כְּנִמְר וְלָהּ גַּפִּין אַרְבַּע דִּי-עוֹף
עַל-גִּבְהָ³ וַאֲרַבְעָה רֵאשִׁין לְחֵיוֹתָא וְשִׁלְטָן יְהִיב לָהּ:

⁶ post hoc aspiciebam et ecce alia quasi pardus et alas habebat avis quattuor super se et quattuor capita erant in bestia et potestas data est ei

ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ ἕτερον θηρίον ὡσεὶ πάρδαλις, καὶ αὐτῇ πτερὰ τέσσαρα πετεινοῦ ὑπεράνω αὐτῆς, καὶ τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ, καὶ ἐξουσία ἐδόθη αὐτῇ.

καὶ μετὰ ταῦτα ἐθεώρουν θηρίον ἄλλο ὡσεὶ πάρδαλιν, καὶ πτερὰ τέσσαρα ἐπέτειον ὀν ἐπάνω αὐτοῦ, καὶ τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ, καὶ γλῶσσα ἐδόθη αὐτῷ.

נִמְר	leopard	BH: נִמְר
גִּב	back or side	BH: convex surface, back

בְּאַתֵּר דְּנָה חֲזָה הָוִית בְּחֻזֵי לִילִיא וַאֲרוֹ חֵיוֹה רְבִיעָא דְּחִילָה
וְאִימְתָנִי וְתַקִּיפָא וְתִירָא וְשִׁינִין דִּי-פִרְזֵל לָהּ רַבְרָבִין אֲכָלָה וּמַדְקָה
וְשִׁאֲרָא בְּרִגְלָהּ רַפְסָה וְהִיא מְשַׁנְיָה מִן-כָּל-חֵיוֹתָא דִּי קַדְמִיָּה וְקַרְנִין
עֲשָׂר לָהּ:

³ Da 3:25

² kere שְׁנֵיהֶם

³ Perh. Q גְּבָהּ is s and means “back,” K גְּבִיהַּ pl. and means “sides” (cf. JB). But Q regularly spells pl. suffixes defectively (cf. גְּפָה/גְּפִיהַּ “its wings” in v 4, שְׁנָה//שְׁנֵיהַּ “its teeth” in v 5); thus גְּבָהּ could also mean “sides.”

⁷ post hoc aspiciebam in visione noctis et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis et fortis nimis dentes ferreos habebat magnos comedens atque comminuens et reliqua pedibus suis conculcans dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam et habebat cornua decem

7

ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ θηρίον τέταρτον φοβερόν καὶ ἔκθαμβον καὶ ἰσχυρὸν περισσῶς, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροὶ μεγάλοι, ἐσθίον καὶ λεπτύνον καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ συνεπάτει, καὶ αὐτὸ διάφορον περισσῶς παρὰ πάντα τὰ θηρία τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ κέρατα δέκα αὐτῷ.

7

μετὰ δὲ ταῦτα ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς θηρίον τέταρτον φοβερόν, καὶ ὁ φόβος αὐτοῦ ὑπερφέρων ἰσχύι, ἔχον ὀδόντας σιδηροῦς μεγάλους, ἐσθίον καὶ κοπανίζον, κύκλω τοῖς ποσὶ καταπατοῦν, διαφόρως χρώμενον παρὰ πάντα τὰ πρὸ αὐτοῦ θηρία, εἶχε δὲ κέρατα δέκα,

אִימָתָן	terrible	אִים	adj. terrible, dreadful — terrible, of Chaldeans; of dignified woman, awe-inspiring
רפס	(P'al) treading, trampling (participle)		(Hithpael) to stamp oneself down, humble oneself

⁸ מִשְׁתַּכַּל הָיִית בְּקַרְנֵי וְאֵלֹי קַרְן אַחֲרֵי זַעֲרָה סִלְקַת בֵּינֵיהֶן וַתִּלַּחַם
מִן־קַרְנֵי קַדְמֹתָ אֶת־עַקְרָה מִן־קַדְמָה וְאֵלֹי עֵינַי כְּעֵינֵי אֲנָשָׁא
בְּקַרְנָא־דָּא וּפִם מְמַלְל רַבְרָבִין:

⁸ considerabam cornua et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto et os loquens ingentia

8

προσενόουν τοῖς κέρασιν αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ κέρας ἕτερον μικρὸν ἀνέβη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ τρία κέρατα τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξερριζώθη ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ὀφθαλμοὶ ὡσεὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπου ἐν τῷ κέρατι τούτῳ καὶ στόμα λαλοῦν μέγαλα.

8

καὶ βουλαὶ πολλαὶ ἐν τοῖς κέρασιν αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ἄλλο ἐν κέρασιν ἀνεφύη ἀνὰ μέσον αὐτῶν μικρὸν ἐν τοῖς κέρασιν αὐτοῦ, καὶ τρία τῶν κεράτων τῶν πρώτων ἐξηράνθησαν δι' αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ὀφθαλμοὶ ὡσπερ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπων ἐν τῷ κέρατι τούτῳ καὶ στόμα λαλοῦν μέγαλα, καὶ ἐποίει πόλεμον πρὸς τοὺς ἁγίους.

שכל	(Ithpael) to consider, contemplate		BH: to be prudent, be circumspect, wisely understand, prosper
זעיר	a little, small	ib. BH akin (by permutation) to זָעַר	to be or grow insignificant, grow small
עקר	(Ithp'al) to be rooted up		BH: to pluck up, root up

⁹ חִזָּה הָיִית עַד דֵּי כְּרִסְוֹן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יִתֵּב לְבוּשָׁה כְּתִלְגַּ חֲוָר
וּשְׁעַר רְאִישָׁה כְּעֵמַר נִקְא כְּרִסְיָה שְׂבִיבִין דֵּי־נֹור גְּלִגְלוּהִי נֹור דְּלִק:

⁹ aspiciebam donec throni positi sunt et antiquus dierum sedit vestimentum eius quasi nix candidum et capilli capitis eius quasi lana munda thronus eius flammae ignis rotae eius ignis accensus

9

ἐθεώρουν ἕως ὅτου θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο, καὶ τὸ ἔνδυμα

¹ Da 5:20

αὐτοῦ ὡσεὶ χιῶν λευκόν, καὶ ἡ θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρόν, ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ πῦρ φλέγον,

ἐθεώρουν ἕως ὅτε θρόνοι ἐτέθησαν, καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο ἔχων περιβολὴν ὡσεὶ χιόνα, καὶ τὸ τρίχωμα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν καθαρόν, ὁ θρόνος ὡσεὶ φλόξ πυρός,

עֲתִיק	ancient, advanced, aged, old, taken away	BH: removed, weaned, old, ancient, taken away
לְבוּשׁ	garment, clothing	BH: לְבוּשׁ
חָנָר	white	c. חָנָר (Qal) to be white, grow white, grow pale
שֵׁעַר	hair (of head)	BH: שֵׁעַר hair (of animals, man)
עֲמַר	wool	c. עֲמַר whiteness (metaph.); wool (in garments)
נָקֵא	clean, pure	BH: נָקֵא to be empty, be clear, be pure, be free, be innocent, be desolate, be cut off
שָׂבִיב	flame	BH: שָׂבִיב
גִּלְגָּל	wheel	BH: גִּלְגָּל wheel, whirl, whirlwind, whirling
דָּלַק	(P'al) to burn	BH: דָּלַק

נָהַר דִּי־נָוֵר נָגַד וְנִפְק מִן־קְדָמוּהִי אֶלְפִין יִשְׁמְשֻׁנְהָ וְרָבוּ רַבְבִּין קְדָמוּהִי יְקוּמוּן דִּינָא יְתָב וְסַפְרִין פְּתִיחוּ:

¹⁰ fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius milia milium ministrabant ei et decies milies centena milia adsistebant ei iudicium sedit et libri aperti sunt

¹⁰

ποταμὸς πυρὸς εἴλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ, κριτήριον ἐκάθισεν, καὶ βίβλοι ἠνεώχθησαν.

καὶ ἐξεπορεύετο κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ποταμὸς πυρός, χίλια χιλιάδες ἐθεράπευον αὐτὸν καὶ μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ, καὶ κριτήριον ἐκάθισε καὶ βίβλοι ἠνεώχθησαν.

נָגַד	(Pael) to stream, flow	BH: to be conspicuous, tell, make known
שָׂמַשׁ	(Pael) to minister, serve	corresponding to the root of שָׂמַשׁ through the idea of activity implied in day-light

יִחְזֶה חַיִּית בְּאֲדִין מִן־קַל מְלִיאָ רַבְרַבְתָּא דִּי קַרְנָא מְמַלְלָה חַיָּה חַיִּית עַד דִּי קְטִילַת חַיִּיתָא וְהוּבַד¹¹ גְּשָׁמָה וַיְהִיבַת לִיְקַדַּת אֲשָׁא:

¹¹ aspicebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur et vidi quoniam interfecta esset bestia et perisset corpus eius et traditum esset ad comburendum igni

¹¹

ἐθεώρουν τότε ἀπὸ φωνῆς τῶν λόγων τῶν μεγάλων, ὧν τὸ κέρας ἐκείνο ἐλάλει, ἕως ἀνηρέθη τὸ θηρίον καὶ ἀπώλετο, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐδόθη εἰς καύσιν πυρός.

ἐθεώρουν τότε τὴν φωνὴν τῶν λόγων τῶν μεγάλων, ὧν τὸ κέρας ἐλάλει, καὶ ἀπετυμπαίνισθη τὸ θηρίον, καὶ ἀπώλετο τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἐδόθη εἰς καύσιν πυρός.

יְקַדָּה	a burning	c. יְקַדָּה (P'al) to burn
----------	-----------	----------------------------

¹ אָבַד Verb, hoph perfect, third person masculine singular

וְשָׂרָר חַיִּתָּא הָעֵדִיּוֹ³ שְׁלִטְנָהוּן וְאַרְכָּה² בְּחַיִּין יְהִיבַת לְהוֹן עַד־זְמַן¹²
וְעֵדִין:

¹² aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas et tempora vitae constituta essent eis
usque ad tempus et tempus

καὶ τῶν λοιπῶν θηρίων ἡ ἀρχὴ μετεστάθη, καὶ μακρότης ζωῆς ἐδόθη αὐτοῖς ἕως κ
αιροῦ καὶ καιροῦ.

καὶ τοὺς κύκλῳ αὐτοῦ ἀπέστησε τῆς ἐξουσίας αὐτῶν, καὶ χρόνος ζωῆς ἐδόθη αὐτ
οῖς ἕως χρόνου καὶ καιροῦ.

עדה	(P'al) to pass on, pass over; to pass away; (Aphel) to take away, remove, depose	BH: (Qal) to pass on, put on; (Hiphil) to remove
-----	--	--

חָזָה הָיִית בְּחֻזִי לִילִיא וְאָרוּ עַם־עַנְנֵי שָׁמַיָא כְּבָר אֲנִישׁ אֲתָה הָהּ¹³
וְעַד־עַתִּיק יוֹמִיא מְטָה וְקַדְמוֹהִי הַקְּרִבוּהִי⁴:

¹³ aspiciebam ergo in visione noctis et ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis
veniebat et usque ad antiquum dierum pervenit et in conspectu eius obtulerunt eum

ἐθεώρουν ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀ
νθρώπου ἐρχόμενος ἦν καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασεν καὶ ἐνώπιον α
ὐτοῦ προσηνέχθη.

ἐθεώρουν ἐν ὄραματι τῆς νυκτὸς καὶ ἰδοὺ ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡς υἱὸς ἀ
νθρώπου ἦρχετο, καὶ ὡς παλαιὸς ἡμερῶν παρήν, καὶ οἱ παρεστηκότες παρήσαν αὐ
τῷ.

ענן	cloud	BH: cloud ; cloud-mass (of theophanic cloud)
-----	-------	--

וְלָהּ יְהִיב שְׁלִטְוִן וְיִקְרַ וּמְלָכוֹ וְכָל עַמְמִיא אֲמִיא וְלִשְׁנַיא לָהּ יַפְלְחוּן¹⁴
שְׁלִטְנָהּ שְׁלִטְוִן עַל־מִן דִּי־לָא יַעֲדָהּ וּמְלָכוּתָהּ דִּי־לָא תַתְחַבֵּל:

¹⁴ et dedit ei potestatem et honorem et regnum et omnes populi tribus ac linguae ipsi
servient potestas eius potestas aeterna quae non auferetur et regnum eius quod non
corrumpetur

καὶ αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία, καὶ πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλώ
σσαι αὐτῷ δουλεύουσιν, ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρελεύσεται,
καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται. —

καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία, καὶ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς κατὰ γένη καὶ πᾶσα δόξα αὐ
τῷ λατρεύουσα, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ μὴ ἀρθῆ, καὶ ἡ βασ
ιλεία αὐτοῦ, ἥτις οὐ μὴ φθαρῆ. —

¹ Noun, masculine plural

² Da 4:24

³ Verb, haph perfect, third person masculine plural

⁴ Verb, haph perfect, third person masculine plural with third person masculine
singular suffix

15 אֶתְכַרִּית רוּחִי אֲנִה דָּנִיֵּאל בְּגוּא נְדָה וְחֻזֵי רֵאשִׁי יִבְהַלְנִי

15 horruit spiritus meus ego Danihel territus sum in his et visiones capitis mei conturbaverunt me

15

ἔφριξεν τὸ πνεῦμά μου ἐν τῇ ἔξει μου, ἐγὼ Δανιηλ, καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς μου ἐτάρασσόν με.

15 καὶ ἀκηδιάσας ἐγὼ Δανιηλ ἐν τούτοις ἐν τῷ ὁράματι τῆς νυκτός

כָּרַה	(Ithp'el) to be distressed, be grieved	BH: to dig, excavate, dig through; to give a banquet or feast; to get by trade, trade, buy
נְדָה	sheath; meaning uncertain	sheath; of uncertain derivation
בְּגוּא נְדָה	within me / ἐν τῇ ἔξει μου	

16 קָרַבַּת עַל-חֵד מִן-קְאָמִיאָ וַיִּצִיבֵא אֲבַע־מִנְהָ עַל-כָּל-דְּנָה וַאֲמַר-לִי וּפְשַׁר מְלִיא יְהוֹדַעְנִי:³

16 accessi ad unum de adsistentibus et veritatem quaerebam ab eo de omnibus his qui dixit mihi interpretationem sermonum et edocuit me

16

καὶ προσῆλθον ἐνὶ τῶν ἐστηκότων καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐζήτηουν παρ' αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων, καὶ εἶπέν μοι τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν σύγκρισιν τῶν λόγων ἐγνώρισέν μοι

16

προσῆλθον πρὸς ἓνα τῶν ἐστῶτων καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐζήτηουν παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ πάντων τούτων. ἀποκριθεὶς δὲ λέγει μοι καὶ τὴν κρίσιν τῶν λόγων ἐδήλωσέν μοι

יָצִיב	n. truth; adv. surely, reliably, truly; adj. reliable, true, certain, sure	בָּצַב to make stand, make certain; BH: יָצַב (Hithpael) to station oneself, take one's stand
--------	--	---

17 אֵלֵין חִיּוֹתָא רַבְרַבְתָּא דִּי אַנְיִן אַרְבַּע אַרְבַּעָה מְלָכִין יְקוּמוּן מִן-אַרְעָא:

17 hae bestiae magnae quattuor quattuor regna consurgent de terra

17

Ταῦτα τὰ θηρία τὰ μεγάλα τὰ τέσσαρα, τέσσαρες βασιλείαι ἀναστήσονται ἐπὶ τῆς γῆς, αἱ ἀρθήσονται,

17

Ταῦτα τὰ θηρία τὰ μεγάλα εἰσὶ τέσσαρες βασιλείαι, αἱ ἀπολούνται ἀπὸ τῆς γῆς,

דִּי אַנְיִן אַרְבַּע	which are four	
-----------------------	----------------	--

18 וַיִּקְבְּלוּן מְלְכוּתָא קְדִישִׁי עֲלֵיוֹנִין וַיַּחְסְנוּן⁴ מְלְכוּתָא עַד-עֲלְמָא וְעַד עַלְמֵ עֲלְמִיא:

18 suscipient autem regnum sancti Dei altissimi et obtinebunt regnum usque in saeculum

¹ Taking impf. אֲבַע־ and יְהוֹדַעְנִי as not merely temporally consecutive in relation to the preceding vbs, but as indicating purpose and indirect speech respectively.

² קוּם Verb, peal participle, masculine plural

³ ¹⁶ I approached one of those who stood in attendance to ask him the true meaning of all this, and he told me he would explain to me the interpretation of the matter.

⁴ Da 4:27

et saeculum saeculorum

18

καὶ παραλήμψονται τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου καὶ καθέξουσιν αὐτὴν ἕως αἰῶνος τῶν αἰώνων.

18

καὶ παραλήμψονται τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου καὶ καθέξουσι τὴν βασιλείαν ἕως τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων.

סָן	(Aphel) to take possession of	BH: (Niphal) to be treasured up, be hoarded, be laid up, be stored
-----	-------------------------------	--

¹⁹ אֲדִין צְבִית לְיִצְבָּא עַל־חַיּוֹתָא רְבִיעִיתָא דִּי־הָהּ שְׁנִיה מִן־כְּלָהִין
 דְּחִילָה יַתִּירָה שְׁנִיה דִּי־פִרְזֵל וְשִׁפְרִיהָ² דִּי־נַחַשׁ אֲכָלָה מִדְּקָה¹
 וְשִׁאָרָא בְּרַגְלֵיהָ רַבְסָה:

¹⁹ post hoc volui diligenter discere de bestia quarta quia erat dissimilis valde ab omnibus et terribilis nimis dentes et ungues eius ferrei comedebat et comminuebat et reliquias pedibus suis conculcabat

19

καὶ ἐζήτηουν ἀκριβῶς περὶ τοῦ θηρίου τοῦ τετάρτου, ὅτι ἦν διάφορον παρὰ πᾶν θηρίον φοβερὸν περισσῶς, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ, ἐσθίον καὶ λεπτύνον καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ συνεπάτει,

¹⁹καὶ ἐζήτηουν ἀκριβῶς περὶ τοῦ θηρίου τοῦ τετάρτου, ὅτι ἦν διάφορον παρὰ πᾶν θηρίον φοβερὸν περισσῶς, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ, ἐσθίον καὶ λεπτύνον καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ συνεπάτει,

צָב	(Pael) to make stand, make certain, gain certainty, know the truth, be certain	BH: צָבַע to place, set, stand
רַפַּס	(P'al) treading, trampling (participle)	BH: (Hithpael) stamping or trampling down (participle)

²⁰ וְעַל־קַרְנֵיָא עֶשֶׂר דִּי בְּרֵאשֵׁיהּ וְאַחֲרֵיהּ דִּי סִלְקַת וְנִפְלָה מִן־קַדְמָה
 תְּלַת וְקַרְנָא דְכֵן וְעֵינִין לָהּ וּפִם מְמַלְל רַבְרַבֵּן וְחֻזָּה רַב
 מִן־חִבְרָתָהּ:

²⁰ et de cornibus decem quae habebat in capite et de alio quod ortum fuerat ante quod ceciderant tria cornua de cornu illo quod habebat oculos et os loquens grandia et maius erat ceteris

20

καὶ περὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ τῶν δέκα τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἑτέρου τοῦ ἀναβάντος καὶ ἐκτινάξαντος τῶν προτέρων τρία, κέρας ἐκείνο, ὃ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ ἡ ὄρασις αὐτοῦ μείζων τῶν λοιπῶν.

20

καὶ περὶ τῶν δέκα κεράτων αὐτοῦ τῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ἑνὸς τοῦ ἄλλου τοῦ προσφύεντος, καὶ ἐξέπεσαν δι' αὐτοῦ τρία, καὶ τὸ κέρας ἐκείνο εἶχεν ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα, καὶ ἡ πρόσοψις αὐτοῦ ὑπερέφερε τὰ ἄλλα.

חִבְרָה	associate, fellow, companion	BH: to unite, join, bind together
---------	------------------------------	-----------------------------------

¹ דְּקָהִין *Verb, aph participle, feminine singular*

² Da 4:30

21 קָזָה הַיּוֹתָ 3 וְקָרְנָא דְכַן עֲבָדָה קָרַב עִם־קַדְיִשִׁין וַיִּכְלָה לְהוֹן

21 aspiciebam et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos et praevalebat eis

21 ἐθεώρουν καὶ τὸ κέρας ἐκείνο ἐποίει πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ ἴσχυσεν πρὸς αὐτούς,

καὶ κατενόουν τὸ κέρας ἐκείνο πόλεμον συνιστάμενον πρὸς τοὺς ἁγίους καὶ τροπ οὔμενον αὐτούς

קָרַב	war	BH: war, battle
-------	-----	-----------------

22 עַד דִּיאֲתָה עֵתִיק יוֹמִיאָ וְדִינָא יְהֵב לְקַדְיִשִׁי 2 עֲלִיוֹנִין וְזִמְנָא מְטָה
וּמְלָכוּתָא הֶחֱסֵנוּ קַדְיִשִׁין: 3

22 donec venit antiquus dierum et iudicium dedit sanctis Excelsi et tempus advenit et regnum obtinuerunt sancti

22 ἕως οὗ ἦλθεν ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν καὶ τὸ κρίμα ἔδωκεν ἁγίοις ὑψίστου, καὶ ὁ καιρὸς ἔφθασεν καὶ τὴν βασιλείαν κατέσχον οἱ ἅγιοι.

ἕως τοῦ ἔλθειν τὸν παλαιὸν ἡμερῶν, καὶ τὴν κρίσιν ἔδωκε τοῖς ἁγίοις τοῦ ὑψίστου, καὶ ὁ καιρὸς ἐδόθη καὶ τὸ βασιλείον κατέσχον οἱ ἅγιοι.

23 כֵּן אָמַר חִיּוֹתָא רְבִיעִיתָא מְלָכוּתָא רְבִיעִיתָא תְּהוּא בְּאַרְעָא דִּי תִשְׁנָא
מִן־כָּל־מְלָכוּתָא וְתֹאכֵל כָּל־אַרְעָא וְתִדְוִשְׁנָהּ וְתִדְקַנְהָ: 4

23 et sic ait bestia quarta regnum quartum erit in terra quod maius erit omnibus regnis et devorabit universam terram et conculcabit et comminuet eam

καὶ εἶπεν Τὸ θηρίον τὸ τέταρτον, βασιλεία τετάρτη ἔσται ἐν τῇ γῆ, ἣτις ὑπερέξει πάσας τὰς βασιλείας καὶ καταφάγεται πᾶσαν τὴν γῆν καὶ συμπατήσῃ αὐτὴν καὶ κατακόψει.

καὶ ἐρρέθη μοι περὶ τοῦ θηρίου τοῦ τετάρτου, ὅτι βασιλεία τετάρτη ἔσται ἐπὶ τῆς γῆς, ἣτις διοίσει παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν καὶ ἀναστατώσει αὐτὴν καὶ καταλεανεῖ αὐτήν.

דִּשְׁ	(P'al) to tread down	BH: to tread out, thresh
--------	----------------------	--------------------------

³ קָזָה הַיּוֹתָ; JB “I had watched” reflects the fact that this detail might have been expected to come earlier (hence some scholars see vv 21–22 as later expansion). But it is a standard phrase which must surely have its standard meaning.

² לְ; not “to” (G, RV). The holy ones, whether angels or the people of God, do elsewhere share in judgment with God (cf. the allusion in Rev 20:4), but here the judgment is given on their behalf rather than exercised by them. God is judge (vv 9–14). Ewald suggested that two words had been omitted and that the text should read ... וְדִינָא יְהֵב וְלִשְׁנָא יְהֵב “the court sat [cf. v 10] and authority was given [cf. v 27] ...”; cf. BHS).

³ ²²as the one advanced in years came and judgment was given for holy ones on high, when the time came for holy ones to take hold of the kingship.

⁴ דִּשְׁ Verb, aph imperfect, third person feminine singular with third person feminine singular suffix

וְקַרְנֵי אֵץ עֶשֶׂר מִנֵּה מִלְכוּתָהּ עֶשְׂרֵה מַלְכִין יִקְמוּן וְאֶחָדָן יִקְוֶה
 אֶחָדֵיהוֹן וְהוּא יִשְׁנֵא מִן־קַדְמָיָא וְתִלְתָּהּ מַלְכִין יִהְשָׁפֵל:

²⁴ porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt et alius consurget post eos et ipse
 potentior erit prioribus et tres reges humiliabit

καὶ τὰ δέκα κέρατα αὐτοῦ, δέκα βασιλεῖς ἀναστήσονται, καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἀναστή-
 σεται ἕτερος, ὃς ὑπεροίσει κακοῖς πάντας τοὺς ἔμπροσθεν, καὶ τρεῖς βασιλεῖς τα-
 πεινώσει,

καὶ τὰ δέκα κέρατα τῆς βασιλείας, δέκα βασιλεῖς στήσονται, καὶ ὁ ἄλλος βασιλεὺς
 μετὰ τούτους στήσεται, καὶ αὐτὸς διοίσει κακοῖς ὑπὲρ τοὺς πρώτους καὶ τρεῖς
 βασιλεῖς ταπεινώσει,

וּמַלְכִין לְצַד עֲלֵאָהּ יִמְלֵל וּלְקַדְיָשִׁי עֲלֵיוֹנִין יִבְלֵא¹ וְיִסְבֵּר לְהִשְׁנִיָּה
 זְמַנִּין וְדַת³ וְיִתְיַהֲבוּן בִּיהָ עַד־עַדָּן וְעַדְנִין וּפְלַג עַדָּן²:

²⁵ et sermones contra Excelsum loquetur et sanctos Altissimi conteret et putabit quod
 possit mutare tempora et leges et tradentur in manu eius usque ad tempus et tempora et
 dimidium temporis

καὶ λόγους πρὸς τὸν ὑψιστον λαλήσει καὶ τοὺς ἀγίους ὑψίστου παλαιώσει καὶ ὑπ-
 ονοήσει τοῦ ἀλλοιωῦσαι καιροὺς καὶ νόμον, καὶ δοθήσεται ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἕως καιρ-
 οῦ καὶ καιρῶν καὶ ἡμισυ καιροῦ.

καὶ ῥήματα εἰς τὸν ὑψιστον λαλήσει καὶ τοὺς ἀγίους τοῦ ὑψίστου κατατρίψει καὶ
 προσδέξεται ἀλλοιωῦσαι καιροὺς καὶ νόμον, καὶ παραδοθήσεται πάντα εἰς τὰς χεῖ-
 ρας αὐτοῦ ἕως καιροῦ καὶ καιρῶν καὶ ἕως ἡμίσεως καιροῦ.

לְצַד	against	
בְּלֵא	(Pael) to wear away, wear out	BH: בְּלֵא to wear out, become old
סִבֵּר	(P'al) to think, intend	a primitive root
פְּלַג	half; v. to divide	BH: to divide, split

וְדִינָא יִתֵּב וְשִׁלְטָנָהּ יִהְעֵלוּן לְהִשְׁמָדָהּ וּלְהוֹבְדָהּ עַד־סוֹפָא²⁶

²⁶ et iudicium sedebit ut auferatur potentia et conteratur et dispereat usque in finem

καὶ τὸ κριτήριον καθίσει καὶ τὴν ἀρχὴν μεταστήσουσιν τοῦ ἀφανίσει καὶ τοῦ ἀπο-
 λέσει ἕως τέλους.

¹ בְּלֵא (lit., “wear out”), cf. BH בְּלֵא in 1 Chr 17:9. There is thus no need to posit another בְּלֵא related to an Arabic vb “offend” (against Noth, *Studien*, 286 [ET 224–25]).

² ²⁵ *He will make statements hostile to the Most High and oppress holy ones on high. He will try to change times set by decree and they will be given into his control for a period, periods, and half a period.*

³ זְמַנִּין וְדַת “times and law” taken as hendiadys, a frequent device in chap. 7. On דַּת, see n. 6:6.b.

καὶ ἡ κρίσις καθίσταται καὶ τὴν ἐξουσίαν ἀπολοῦσι καὶ βουλευσονται μᾶναι καὶ ἀπολέσαι ἕως τέλους.

שמד	(Aphel) to destroy	BH: to destroy, exterminate, be destroyed, be exterminated
-----	--------------------	--

²⁷ וּמַלְכוּתָהּ וְשִׁלְטָנָא וּרְבוּתָא דִּי מַלְכוּת תְּחִוּת כָּל־שְׁמַיָּא יְהִיבַת לְעַם
קַדְיִשִׁי עַל־יוֹנִין מַלְכוּתָהּ מַלְכוּת עֲלֵם וְכָל שְׁלִטְנִיא לָהּ יִפְלְחוּן
וַיִּשְׁתַּמְעוּן:

²⁷ regnum autem et potestas et magnitudo regni quae est subter omne caelum detur populo sanctorum Altissimi cuius regnum regnum sempiternum est et omnes reges servient ei et oboedient

²⁷

καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ μεγαλωσύνη τῶν βασιλέων τῶν ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ ἐδόθη ἁγίοις ὑψίστου, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος, καὶ πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ αὐτῷ δουλεύουσιν καὶ ὑπακούσονται.

²⁷

καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν μεγαλειότητα αὐτῶν καὶ τὴν ἀρχὴν πασῶν τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν βασιλείων ἔδωκε λαῷ ἁγίῳ ὑψίστου βασιλεύσαι βασιλείαν αἰώνιον, καὶ πᾶσαι αἱ ἐξουσίαι αὐτῷ ὑποταγήσονται καὶ πειθαρχήσουσιν αὐτῷ.

שמע	(Ithpael) to show oneself obedient	BH: (Qal) to obey, be obedient
-----	------------------------------------	--------------------------------

²⁸ עַד־כָּה סוּפָא דִּי־מַלְתָּא אַנְהָ דְנִיֵּאל שְׁנִיא רַעִיוֹנִי יִבְהַלְנִי וַיּוֹנִי
יִשְׁתַּנּוֹן עָלַי וּמַלְתָּא בְּלִבִּי נִטְרַת:

²⁸ hucusque finis verbi ego Danihel multum cogitationibus meis conturbabar et facies mea mutata est in me verbum autem in corde meo conservavi

²⁸

ἕως ὧδε τὸ πέρας τοῦ λόγου. ἐγὼ Δανιηλ, ἐπὶ πολὺ οἱ διαλογισμοί μου συνετάρασόν με, καὶ ἡ μορφή μου ἠλλοιώθη ἐπ’ ἐμοί, καὶ τὸ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ μου συνετήρησα

²⁸

ἕως καταστροφῆς τοῦ λόγου ἐγὼ Δανιηλ σφόδρα ἐκστάσει περιειχόμεν, καὶ ἡ ἔξις μου διήνεγκεν ἐμοί, καὶ τὸ ῥῆμα ἐν καρδίᾳ μου ἐστήριξα.

נטר	(P'al) to keep	BH: to keep, keep guard, reserve, maintain
-----	----------------	--

⁸ בְּשֵׁנַת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת בְּלִא־שֹׁצֵר הַמְּלָךְ חֲזוֹן נִרְאָה אֵלַי
אֲנִי דְנִיֵּאל אַחֲרֵי הַנִּרְאָה אֵלַי בַּתְּחִלָּה:
² וַאֲרָאָה בְּחֲזוֹן נִיְהִי בְרֵאשִׁיתִי וְאֲנִי בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה אֲשֶׁר

¹ Taking the constr chain as exegetical throughout (“a people consisting in holy ones who are on high”) rather than possessive throughout (“a people that belongs to holy ones who belong to the Most High”): see *Comment*.

פְּנֵי הָאֵבֶל וְ בַעֲלָם הַמְּדִינָה וְאַרְאֶה בַחֲזוֹן וְאֲנִי הֵייתִי עַל-אוֹבֵל אוֹלִי
3 וְאִשָּׁא עֵינַי וְאַרְאֶה וְהִנֵּה אֵיל אֶחָד עֹמֵד לִ
לוֹ קַרְנָיִם וְהַקַּרְנָיִם גְּבוּהוֹת וְהָאֶחָת גְּבוּהָה מִן-הַשֵּׁנִית וְ
הַגְּבוּהָה עֲלָה בְּאַחֲרֹנָה:

4 רָאִיתִי אֶת-הָאֵיל מִנְגַּח יָמָה וְצַפּוֹנָה וְנִגְבָּה וְכָל-חַיּוֹת
הַמַּעֲרָב עַל- לֹא-יַעֲמִדוּ לְפָנָיו וְאִין מִצִּיל מִיָּדוֹ וְעָשָׂה כְרָצָנוֹ וְהַגְּדִיל
5 וְאֲנִי הֵייתִי מִבֵּין וְהִנֵּה צַפִּיר-הָעֲזִים בָּא מִן
ד לְפָנַי הַפָּנִי כָל-הָאָרֶץ וְאִין נוֹגַע בְּאָרֶץ וְהַצַּפִּיר קָרַן חֲזוֹת בֵּין עֵינָיו
6 וַיָּבֹא עַד-הָאֵיל בְּעַל הַקַּרְנָיִם אֲשֶׁר רָאִיתִי עִמּוֹ
אֵבֶל וַיִּרְץ אֵלָיו בַּחֲמַת כַּחוֹ:

7 וְרָאִיתִיו מִגֵּיעַ אֶצֶל הָאֵיל וַיִּתְמַרְמֵר אֵלָיו וַיִּךְ אֶת-הָ
אֵיל וַיִּשְׁבֵּר אֶת-שֵׁתַי קַרְנָיו וְלֹא-הָיָה כַח בְּאֵיל לְעֹמֵד לִ
פָּנָיו וַיִּשְׁלִיכֵהוּ אֶרְצָה וַיִּרְמָסֵהוּ וְלֹא-הָיָה מִצִּיל לְאֵיל מִ
יָּדוֹ:

8 וְצַפִּיר הָעֲזִים הַגְּדִיל עַד-מָאֵד וְכַעֲצָמוֹ נִשְׁבְּרָה הַקָּרַן
תָּר אֶל- הַגְּדוּלָּה וְתַעֲלֶנָּה חֲזוֹת אַרְבַּע תַּחְתִּיָּה לְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם
9 וּמִן-הָאֶחָת מֵהֶם יָצָא קַרְן-אֶחָת מִצְעִירָה וְתַגְדִּיל-
הַנֶּגֶב וְאֶל-הַמְּזֹרַח וְאֶל-הַצָּבִי:

10 וְתַגְדִּיל עַד-צָבָא הַשָּׁמַיִם וְתַפֵּל אֶרְצָה מִן-הַצָּבָא וּמִן-
הַכּוֹכָבִים וְתִרְמָסֵם:

11 וְעַד שֶׁר-הַצָּבָא הַגְּדִיל וּמִמֶּנּוּ הוֹרֵם הַתָּמִיד וְהַשְּׁלֶךְ
מִכּוֹן מִקְדָּשׁוֹ:

12 וְצָבָא תִנָּתֵן עַל-הַתָּמִיד בַּפֶּשַׁע וְתִשְׁלַךְ אֶמֶת אֶרְצָה וְ
עָשְׂתָה וְהִצְלִיחָה:

13 וְאִשְׁמְעָה אֶחָד-קָדוֹשׁ מְדַבֵּר וַיֹּאמֶר אֶחָד קָדוֹשׁ לְפִלְמוֹנִי
הַמְּדַבֵּר עַד-מָתִי הַחֲזוֹן הַתָּמִיד וְהַפֶּשַׁע שָׁמַם תַּת וְקָדֵשׁ
וְצָבָא מִרְמָס:

14 וַיֹּאמֶר אֵלַי עַד עָרַב בִּקְרַת אֱלֹפִים וְשִׁלַּשׁ מֵאוֹת וּנְצַדֵּק קָדֵשׁ
15 וַיְהִי בְרָאִתִּי אֲנִי דְנִיָּאל אֶת-הַחֲזוֹן וַאֲבִקְשָׁה
הִנֵּה עֹמֵד לְנִגְדִי כְּמִרְאֵה-גִבּוֹר:

16 וְאִשְׁמַע קוֹל-אָדָם בֵּין אוֹלִי וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר גְּבַר־יִשְׂרָאֵל הִבֵּן

לְהִלֹךְ אֶת־הַמֶּרְאָה:

¹⁷ וַיָּבֹא אֶצֶל עַמְדֵי וּבְבֹאוֹ נִבְעַתִי וְאֶפְלָה עַל־פְּנֵי וַיֹּאמֶר

אֵלַי הֲבֵן בֶּן־אָדָם כִּי לְעֵת־קֶץ הַחַזוֹן:

¹⁸ וּבִדְבָרוֹ עָמִי נִרְדַּמְתִּי עַל־פְּנֵי אֶרְצָה וַיִּגַע־בִּי וַיַּעֲמֵדֵנִי עַל־עַמְדֵי:

¹⁹ וַיֹּאמֶר הֲנִי מוֹדִיעֶךָ אֵת אֲשֶׁר־יְהִי בְּאַחֲרֵית הַיָּעַם כִּי

לְמוֹעֵד קֶץ:

²⁰ הָאֵיל אֲשֶׁר־רָאִיתָ בְּעַל הַקְּרָנִים מַלְכֵי מְדֵי וּפְרָס:

²¹ וְהַצִּפִּיר הַשָּׁעִיר מֶלֶךְ יוֹן וְהַקָּרְן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בֵּין־

עֵינָיו הוּא הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן:

²² וְהַנְּשֻׁבֶרֶת וְהַעֲמֻדָּה אַרְבַּע פַּחְתֵּיהָ אַרְבַּע מַלְכוּת

מִגּוֹי יַעֲמֻדָּה וְלֹא בְּכַחוֹ:

²³ וּבְאַחֲרֵית מַלְכוּתָם כָּהֵתָם הַפְּשָׁעִים יַעֲמֹד מֶלֶךְ עַז־פָּנִים

וּמִבֵּין חִידוֹת:

²⁴ וְעֵצִים כַּחוֹ וְלֹא בְּכַחוֹ וְנִפְלְאוֹת יִשְׁחִית וְהַצְּלִיחַ וְעָשָׂה

וְהִשְׁחִית עֲצוּמִים וְעַם־קְדוֹשִׁים:

²⁵ וְעַל־שִׁכְלוֹ וְהַצְּלִיחַ מִרְמָה בְּיָדוֹ וּבִלְבָבוֹ יַגְדִּיל וְ

הַ סֵּתָם הַבְּשֻׁלָּה יִשְׁחִית רַבִּים וְעַל־שָׁר־שָׁרִים יַעֲמֹד וּבְאַפְסֵי יָד יִשְׁבֵּר

²⁶ וּמִרְאֵה הָעֶרֶב וְהַבֶּקֶר אֲשֶׁר נֹאמַר אֱמֶת הוּא וְאֵת

חַזוֹן כִּי לְיָמִים רַבִּים:

²⁷ וְאֲנִי דָנִיָּאל נְהִיִּיתִי וְנַחֲלִיתִי יָמִים וְאֶקְוֶם וְאֶעֱשֶׂה אֵת־

מְלֹאכֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶשְׁתַּוּמַם עַל־הַמֶּרְאֵה וְאֵין מִבֵּין: פ עַל־מָה